

แสงส่องใจ

ประวัติพระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร
และสถานที่ราชการทหารเรือบางแห่ง

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลเรือโท ชัย จุลละรัตน์ ม.ว.ม., ป.ช.

ณ เมรุวัดธาตุทอง

วันพุธ ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๘

อค
ช351ส

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961115703

วันที่ 4/1/2532
เลขที่ ม. ๔๒๔
๒๒๕ (๐๗)
๒๒๕๑๒

แสงส่องใจ

ประวัติพระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร

และสถานที่ราชการทหารเรือบางแห่ง

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลเรือโท ชัย จุลละรัตน์ ม.ว.ม., ป.ช.
สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

ณ เมรุวัดธาตุทอง

วันพุธ ที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๑๔

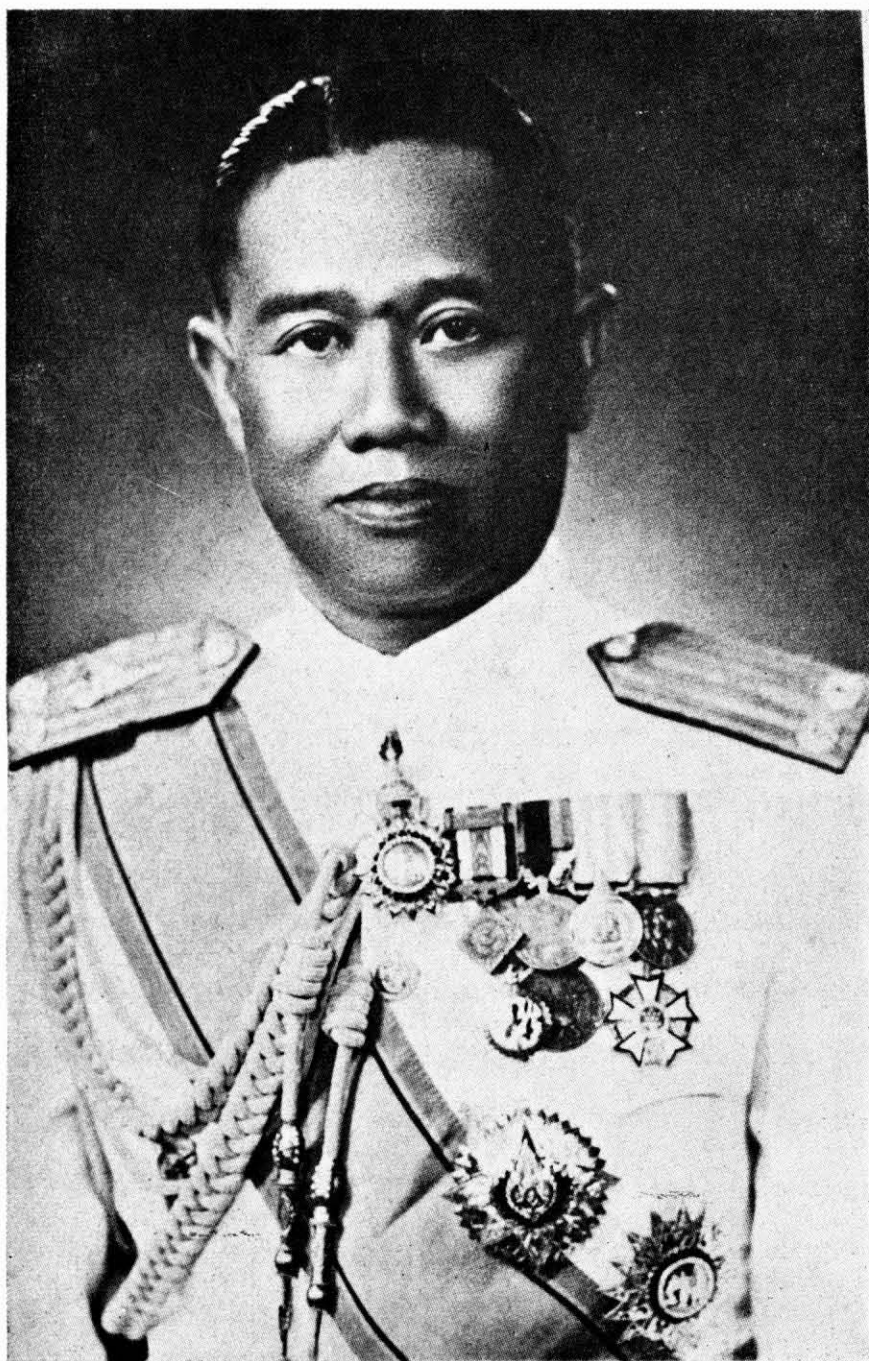
คำปรารภ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลเรือโท ชัช จุลละวาท ฌ เมรวัดจากทอง
ในวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๑๘ เจ้าภาพปรารภว่า จะพิมพ์หนังสือระลึกเพื่อ
สนองคุณและเป็นบรรณาการแก่ท่านที่กรุณาร่วมในงาน โดยได้ขอรับให้ข้าพเจ้า
ช่วยดำเนินการให้ ข้าพเจ้าพิจารณาเห็นว่า ประวัติพระราชวังเดิม กรุงธนบุรี และ
ประวัติสถานที่ราชการทหารเรือบางแห่ง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ สมควรรวบรวมไว้เป็น
เล่มเดียวกัน เสริมด้วยคึกคึกธรรมจาก “แสงส่องใจ” ของสมเด็จพระญาณสังวร
(สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร จึงทำเป็นหนังสืออนุสรณ์ในงานนี้ จึงได้มอบให้
นาวาเอก อ่ำทอง กลศาสตร์เสนี รองเจ้ากรมสวัสดิการบรรณทหารเรือ เป็นผู้รวบรวมจัดทำ
และเรียบเรียง ชั่วประวัติของ พลเรือโท ชัช จุลละวาท ด้วย ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบคุณ
นาวาเอก อ่ำทอง กลศาสตร์เสนี ไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาในกุศลราศิกตัญญูของท่าน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดทำเพื่อ
อุทิศแก่ พลเรือโท ชัช จุลละวาท เป็นมีคุณูปการธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้
ออกแจกจ่ายเป็นกุศลสาธารณประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งปวงนี้ จงเป็นพลวดีปัจจัย
ส่งเสริมให้ พลเรือโท ชัช จุลละวาท ประสพแต่ความสุขความเจริญผลตามควรแก่ศิววิสัย
ในสัมปรายภพ คัมภีร์นิพพานของเรา **สุเมตติของสงฆ์** ประการ เทอญ.

พลเรือเอก

(ถวิล ราชานนท์)

พลเรือโท รัช จุลละวรรต

ชาติ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๕๔

มตะ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๗

ประวัติ

พลเรือโท ชัย จุลละวรรต ม.ว.ม., ป.ช.

พลเรือโท ชัย จุลละวรรต เป็นบุตร นาวาเอก พระยาชาณุคคัสุมทร (โชติ จุลละวรรต) และคุณหญิงเนื่อง ชาณุคคัสุมทร เกิดเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๔ (๒๖๑๒ ปีฉุน) ที่กรุงเทพมหานคร ชั้นทะเบียนทหารประจำการ เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เครื่องหมาย $\frac{๒๔๗๒}{ท.บ.๑.ร.}$ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายเรือ แผนก พรรคนาวิน เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้สมรสกับ คุณละของ ศัพท์ะนาวิน มีบุตรรวม ๓ คน คือ

๑. นางชนิศา ณ เชียงใหม่ สมรส กับ นายวงศ์ศักดิ์ ณ เชียงใหม่
๒. นางชโลบล จารุรัตน์ สมรส กับ พันตำรวจเอก (พิเศษ) เสริม

จารุรัตน์

๓. นางชลยุภา มายุรกิจ สมรส กับ นายไพโรจน์ มายุรกิจ

ต่อมา คุณละของ ถึงแก่กรรม พลเรือโท ชัย จุลละวรรต จึงได้สมรส กับ คุณละลิตา มีบุตรชาย ๑ คน คือ เด็กชาย ชุติชนก จุลละวรรต

ตำแหน่งในราชการ

๑ เมษายน ๒๔๗๕	สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ
๔ กรกฎาคม ๒๔๗๕	สำรองราชอุบลราชวังทหารเรือ
๑๒ มกราคม ๒๔๗๕	สำรองราชการกองเรือรบ
๑ พฤษภาคม ๒๔๗๖	สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ
๑ สิงหาคม ๒๔๗๖	สำรองราชการกองเรือรบ
๑๕ มีนาคม ๒๔๗๖	ทำการในหน้าที่คนตอร์ปิโด เรือหลวงเสด็จนรินทร์

- ๒๗ เมษายน ๒๔๗๔ ค้นหนังสือเรียนชมพูทวารวดี
- ๑ มิถุนายน ๒๔๗๕ ค้นเรือ เรือหลวงคอรัปโก ๓
- ๔ ตุลาคม ๒๔๘๐ ทำการในหน้าที่กษัตริย์ เรือหลวงทำจัน
- ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๘๑ ประจำหมวดสำรวจแผนที่ทะเล กองแผนที่ทะเล กรม
อุทกศาสตร์
- ๑๖ กรกฎาคม ๒๔๘๔ หัวหน้าหมวดอุทกนิยามวิทยาทะเล กองอุทกนิยามวิทยา กรม
อุทกศาสตร์
- ๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ ผู้บังคับการเรือหลวงพงษ์
- ๑๔ สิงหาคม ๒๔๘๕ หัวหน้ากองอากาศชั้นบนและทะเล กรมอุทกนิยามวิทยา
- ๑๐ กรกฎาคม ๒๔๘๖ นายทหารตึกต่อประจำจังหวัดภูเก็ต
- ๑ มกราคม ๒๔๘๗ นายทหารตึกต่อประจำกองบัญชาการทัพเรือ
- ๓๐ มกราคม ๒๔๘๗ ผู้บังคับการเรือหลวงช้าง
- ๒๓ ตุลาคม ๒๔๘๗ ค้นเรือ เรือหลวงทำจัน
- ๑๓ สิงหาคม ๒๔๘๘ สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ
- ๒๕ สิงหาคม ๒๔๘๘ ประจำกองอำนาจการสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมเสนาธิการ
ทหาร
- ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ ไปช่วยราชการกองบัญชาการเขตภายในอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๑ มกราคม ๒๔๘๙ ผู้บังคับการเรือหลวงเงินทวี
- ๑๑ สิงหาคม ๒๔๙๐ สำรองราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ
- ๑๐ ตุลาคม ๒๔๙๐ ประจำแผนกที่ ๓ กรมเสนาธิการทหารเรือ
- ๑๐ เมษายน ๒๔๙๑ ประจำแผนกสรรพกำลัง กรมเสนาธิการกลาโหม
- ๑ มกราคม ๒๔๙๒ หัวหน้ากองที่ ๒ แผนกสรรพกำลัง กรมเสนาธิการกลาโหม
- ๑ เมษายน ๒๔๙๓ รองหัวหน้าแผนกข่าว กรมเสนาธิการกลาโหม
- ๗ เมษายน ๒๔๙๓ ศึกษาราชการหัวหน้าแผนกข่าว กรมเสนาธิการกลาโหม
อีกตำแหน่งหนึ่ง

- ๒ พฤษภาคม ๒๔๙๖ นายทหารประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๒๓ กรกฎาคม ๒๔๙๖ วิทยาราชการรองผู้อำนวยการ กองอำนาจการสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมเสนาธิการกลาโหม และคงเป็นนายทหารประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๗ รองผู้อำนวยการกองอำนาจการสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมเสนาธิการกลาโหม และคงเป็นนายทหารประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๑๕ ธันวาคม ๒๔๙๗ ผู้อำนวยการ กองอำนาจการสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมเสนาธิการกลาโหม และคงเป็นนายทหารประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๑๓ ธันวาคม ๒๕๐๐ ผู้อำนวยการ กองอำนาจการวิเทศสัมพันธ์ กรมเสนาธิการกลาโหม และคงเป็นนายทหารประจำสำนักคณะรัฐมนตรี อีกตำแหน่งหนึ่ง
- ๑ มกราคม ๒๕๐๔ สํารองราชการกองบัญชาการทหารสูงสุด
- ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๑ ประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒ ประจำสำนักผู้บัญชาการทหารสูงสุด
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๓ ประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ ออกจากประจำการ สังกัดกองบัญชาการรบราชการมาควบคุมกำหนดเกษียณอายุให้ไว้ เป็นนายทหารนอกราชการ รัยบำเหน็จบำนาญ สังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

รายการพิเศษ

พฤษภาคม ๒๔๘๐ ไปรับเรือหลวงทำจัน แม่กลอง ทากโช กันตัง และคลองใหญ่ ที่ประเทศญูน

- ๑๐ กันยายน ๒๔๘๕ ไปรับเรือบรรทุกน้ำมันและเรือลำเลียงที่ประเทศฟิลิปปินส์
- ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๘๕ ๒๔๘๗ กรรมการประสานงานการช่วยเหลือทางทหาร (ปชท.) ร่วมไปกับคณะทูตสันถวไมตรีรอบโลก (สหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น เกาหลี ฟิลิปปินส์)
- ๑๖ ตุลาคม ๒๔๘๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
- ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๐๐ กรรมการฝ่ายกรมเสนาธิการกลาโหม ของ คณะกรรมการประสานงานการช่วยเหลือทางทหาร (ปชท.)
- ๑๕ กันยายน ๒๕๐๐ เป็น คณะผู้สังเกตการณ์ ในการ ประชุม คณะ ที่ปรึกษาฝ่ายทหาร แห่งสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชีย-แปซิฟิก ณ กรุงเพิร์ท ๗
- ๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
- ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ ประธานกรรมการประสานงานการช่วยเหลือทางทหาร
- ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๕ ประธานกรรมการประสานงานการช่วยเหลือทางทหาร
- ๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
- ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์พิเศษ

ราชภัทรทัฬห

- ๒๕ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ ไปราชภัทรทัฬหในกรณีพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส ในคราวเรียกกองบินแคนกัน ตำแหน่งพันตรีทัฬห เรือหลวงแม่กลอง

ยศทหาร

- ๑ เมษายน ๒๔๗๕ วัทเรอคร
- ๑ เมษายน ๒๔๗๖ เรอคร

- ๑ เมษายน ๒๔๗๕ เว็ชโท
- ๑ เมษายน ๒๔๘๓ เว็ชเอก
- ๑ กรกฎาคม ๒๔๘๗ นาวาตรี
- ๑ มกราคม ๒๔๙๐ นาวาโท
- ๑ มกราคม ๒๔๙๔ นาวาเอก
- ๑ มกราคม ๒๔๙๗ พลเรือโท
- ๑ มกราคม ๒๔๙๙ พลเรือตรี
- ๑ ตุลาคม ๒๕๑๒ พลเรือโท

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

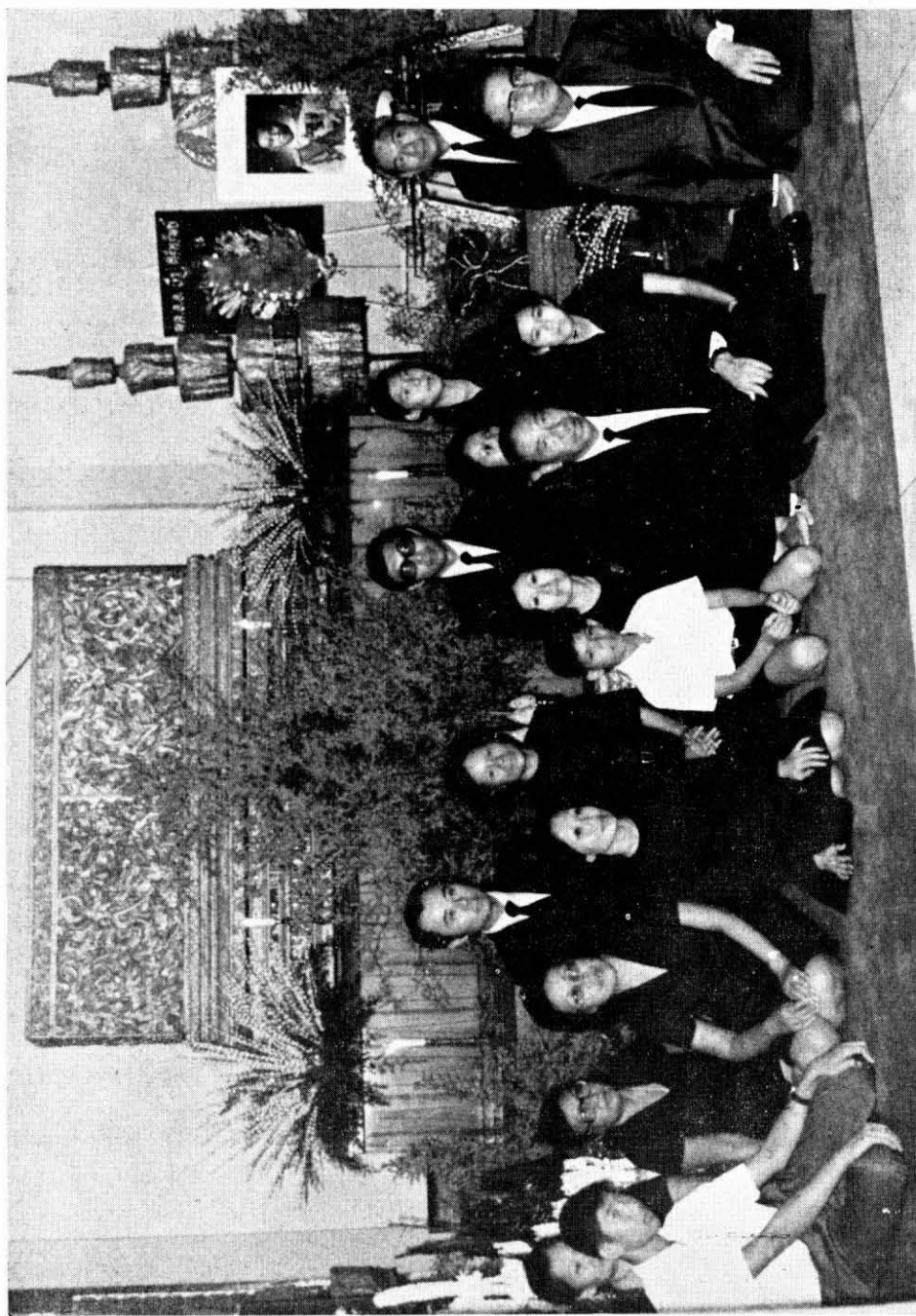
- ๔ เมษายน ๒๔๗๕ เหรียญฉลองพระนคร ๑๕๐ ปี
- ๒๒ มีนาคม ๒๔๗๖ เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- ๒๐ กันยายน ๒๔๘๓ จตุรดาภรณ์มงกุฎไทย
- ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๘๔ เหรียญชัยสมรภูมิ (กรณีพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส)
- ๑๙ กันยายน ๒๔๘๔ จตุรดาภรณ์ช้างเผือก
- ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๖ เหรียญช่วยราชการเขตภายในคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา
- ๑๙ กันยายน ๒๔๘๗ เหรียญจักรมาลา
- ๕ ธันวาคม ๒๔๙๑ ทริตาภรณ์มงกุฎไทย
- ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ เหรียญบรมราชาภิเษก (รัชกาลที่ ๙)
- ๑๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๖ ทริตาภรณ์ช้างเผือก
- ๕ ธันวาคม ๒๔๙๗ ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
- ๕ ธันวาคม ๒๔๙๙ ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก

- ๒๕ กันยายน ๒๕๑๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประทับเครื่องอิสริยาภรณ์ดิย็อนออฟ เมอริทค็อกีร รอฟฟิเซอร์ ซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกามอบให้ ในโอกาสอันควร
- ๑๐ มิถุนายน ๒๕๐๓ เหยี่ยญูรทินาภรณ์ชั้นที่ ๓
- ๕ ธันวาคม ๒๕๐๓ ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
- ๓ กันยายน ๒๕๐๕ เหยี่ยญูชัยสมรภูมิ (สงครามมหาเอเชียบูรพา)
- ๕ ธันวาคม ๒๕๐๖ ประถมาภรณ์ช้างเผือก
- ๕ ธันวาคม ๒๕๐๘ มทวารชิรมงกุฎ

การเจ็บและหรรถกรรม

เมื่อต้นปี ๒๕๐๒ เป็นลมหน้ามืดขณะทำงานที่กระทรวงกลาโหมความดันโลหิตขึ้นสูงมาก จนหมดสติ และพวยไปที่โต๊ะทำงาน หลังจากฟื้นได้เข้าพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลฟ้าสงกรณ์ หลังจากนั้นกระวังตัวมาตลอด เพื่อไม่ให้ความดันสูงลดอาหารประเภทไขมัน ออกเหล้า และระวังเรื่องไขมันในเส้นเลือด ออกกำลังกายโดยการเดินโยคะบ้าง ก็แข็งแรงก็ ต่อมาประมาณปี ๒๕๑๐ มีอาการชาข้างทางกำนซ้ายของลำตัว แขนและขาซ้ายใช้การไม่ค่อยถนัด แต่ก็เดินได้โดยใช้ไม้เท้าบ้างในบางครั้ง ไปทำงานได้พอสมควรจนเกษียณ

ต่อมาในปี ๒๕๑๗ ก็เกิดอาการชาทางกำนซ้ายอีก และเดินไม่ค่อยได้ อีกทั้งความจำไม่ค่อยก็ ได้รับการรักษาทั้งยา และ นวด จนค่อยยังชั่วเดินได้เรียบร้อยปราศจากความดันอยู่ตลอดเวลา ในวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๗ ได้เกิด STROKE A และ Shoke ออกตรงหน่ง แขนและขาซ้ายใช้การไม่ได้ ได้ไปอยู่โรงพยาบาลพระชนเกล้า แต่เนื่องจากเส้นโลหิตในสมองอุดตัน จนหมดสติ จึงได้ตั้งแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๗ รวมอายุได้ ๖๒ ปี ๑๑ เดือน และ ๑๒ วัน

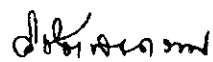

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ณ ศาลาพระสถิตยาราม วัชราตุทอง
เมือ ๑๘ ตุลาคม ถึง ๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๓

คำไว้อาลัย

พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท ได้รับราชการร่วมกับข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้ากลับเข้ารับราชการเป็นที่ปรึกษาดารทหารและเสนาธิการกลาโหมตามลำดับ หน้าที่สำคัญในขณะนั้น คือ การสัมพันธ์ต่างประเทศ เพราะประเทศเราเข้าร่วมอยู่ในองค์การ สปอ. และได้รับการช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐอเมริกา การติดต่อและประสานงานได้ดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมกับความมุ่งหมายของทางราชการ โดยอาศัย พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท เป็นหัวแรงสำคัญ พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท เป็นผู้ที่โอบอุ้มอารี เข้าใจ เข้าใจ กว้างขวางในสังคม โดยเฉพาะการเจรจากับเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ ได้กระทำสำเร็จอย่างแนบเนียน และมีความสัมพันธ์อันดีกับชาวต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ในทางส่วนตัว ข้าพเจ้ากับ พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท เคารพนับถือกันอย่างญาติ ข้าพเจ้าคุ้นเคยสนิทสนมกับครอบครัวของ พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท เช่นอย่างนี้ เมื่อข้าพเจ้าออกจากราชการโดยเกษียณอายุแล้ว มีการห่างเหินไปบ้างเพราะบ้านอยู่ไกลกัน แต่ในทางใจนั้นเรารู้ผูกพันกันอยู่เสมอ

การจากไปโดยไม่มีวันกลับของ พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท ยังความสลดใจแก่ข้าพเจ้าอย่างสุดซึ้ง และมีความเห็นอกเห็นใจครอบครัวเป็นพิเศษอย่างยิ่ง เพราะเป็นการจากไปโดยกะทันหันและยังไม่ถึงเวลาอันสมควร อย่างไรก็ตามก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า สังขารไม่เที่ยง ย่อมสลายไปในที่สุด ไม่มีผู้ใดอยู่ค่าฟ้าได้ ขอคุณบุญราศีที่ครอบครัวและญาติมิตรได้บำเพ็ญอุทิศให้ งดกลั่นกาลให้ดวงวิญญาณของ พล.ร.ท. ชัช จุลละวาท ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

พล.อ. จ.

(จир วิจิตสงคราม)

ระลึกถึง - ชัย

ผมรู้จักชัยและตัว พล.ร.ท. ชัย รุสละวัฑ ข้างเคียวมาก่อนตั้งแต่เมื่อผมมา
เขาเรียนชั้นมัธยมที่ ๖ ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๘
ก็โดยที่เพื่อนเป็นคาราฟุคบอลรุ่นเล็กของโรงเรียน ที่เห็นคนหนึ่ง นอกจากนั้นแล้ว
เพื่อนยังแต่งกายชุดนักเรียนสามัญในสมัยนั้น เป็นที่สะดุดตาของพวกนักเรียน ใน
สมัยที่เรียนชั้นมัธยมที่ ๖ นี้ ชัย เรียนคนละห้องกับผม ผมเป็นนักเรียนมาจากต่าง
จังหวัด ทางโรงเรียนก็ให้เรียนห้องมัธยม ๖ ร. ชัย คงจะเรียนอยู่ห้องมัธยม ๖ ค.
ทุกวันที่เห็น ชัย มาโรงเรียน ชัย มักจะทำอะไรเด่น อยู่เสมอ เป็นคนว่า ไล่เสือออก
ราชประเทศน ที่ตัดเขี้ยวด้วยแพรเก่าฉนวนย่าง ไล่ลงข้างสี่ขาวยี่ขว้าง ทุ่งทางแดง
ขาสันสีค่าเลยเข้าลงไปมาก ๆ ย่าง ข้างควรวัดชัชรถยนต์สปอร์ตยี่ห้อชิตรองสีแดง
ตอนเคียวมาโรงเรียน ทั้ง ๆ ที่บ้าน ชัย อยู่แค่ปากคลองตลาด ใกล้กับโรงเรียนเพียง
นิดเดียว หรือไม่ข้างควรวัดชัชรถยนต์สปอร์ตมาโรงเรียน แล้วขี่รถวิ่งไปตาม
ช่องทางเดินระหว่างรั้วกันสนามฟุตบอล กับขานชั้นโถงของโรงเรียน และคิดกระดิ่ง
เป็นทำนองต่าง ๆ เพื่อเรียกความสนใจจากเพื่อนร่วมโรงเรียน ตอนที่ผมกำลังเรียน
อยู่ในชั้นมัธยม ๖ และมัธยม ๗ นั้น ไม่มีโอกาสได้รู้จักและพบปะพูดคุยกันเลย เมื่อ
ต่างคนต่างเรียนชั้นขึ้นไปเรียนชั้นมัธยม ๘ แล้ว ก็ยังเรียนอยู่คนละห้องอีกตามเคย
คือผมเรียนอยู่ห้อง ก. ชัย เรียนอยู่ห้อง ค. แต่ห้องเรียนอยู่ติดกัน เราทั้งสองมีโชค
ได้รู้จักและพบปะกันคุ้นเคยกัน ก็เพราะเราต้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษอย่างรวมกัน เช่น
เรียนวิชาแม่เหล็กไฟฟ้า แสง - เสียง รวมกัน โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ ในหมวด
วิชาเรียนนบทละครภาษาอังกฤษ ของเช็คสเปียร์ เรื่องเวนิสวานิช ซึ่งเป็นกลอนภาษา
อังกฤษและเป็นภาษาไทยรวม โดยมิอาจารย์ เทวิส เป็นครูสอนให้อ่านและอธิบายศัพท์
แสงให้พวกเราเข้าใจอย่างแท้จริง เมื่อรู้จักกันเขาแล้ว เพราะ ชัย เป็นคนมองสิ่ง
ต่าง ๆ ในแง่ดี และไม่ถือตัวว่าเป็นลูกพระยา ชัย เป็นคนหัวดี เรียนอะไรเข้าใจ

ไค้เร็ว มีความรู้ภาษาอังกฤษก็ ซซ ไม่ใช่ นักเรียนที่คร่ำอุกกับคำวรา ซซ เป็นนัก
ฟุตบอล และมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และเป็นนักเลงพอคว ไม่เคยอธิชา และเขารัก
เขาเปรียบเพื่อนฝูง เพื่อบสนนสนว่า ซซ เป็นคนที่ไม่ใครอใครง่าย ผมขอยก
อุทาหรณ์มาเล่าให้ฟัง สกเรื่องหนึ่ง คือว่า การเรียนภาษาอังกฤษ ในบทะเลคร ของ
เซ็คสเขียวันนยวกมาก ครูเควีส จึงให้กำหนดเวลาพิเศษเพิ่มขึ้นหลังจากเลิกเรียน
เวลาบ่ายสองโมงแล้วเกือบทุกวัน วันละหนึ่งชั่วโมง หรือบางทีก็เกินชั่วโมงบ้าง
อยู่มาวนหนึ่ง อาจารย์สังเกตเห็นว่า ซซ ซากเรียนไป อาจารย์จึงไปตามทวให้ขึ้นมา
จากสนามฟุตบอล และให้มาเรียน พอ ซซ เข้าห้องเรียน อาจารย์ท่านก็เทศนา
สอนเสียครุใหญ่ มีการเขาระเข้ และทักพ้ออยู่ในเทศนาถนถนหลายประการ ซซ
ฟังครเทศนาอบรมโดยคยณัฎภาพ และไม่ได้แสดงอาการหัวเสีย หรือโกรธอาจารย์
เลย ซซ บอกพวกเรว่า เขาไม่ได้เป็นอย่างที่อาจารย์ว่า แต่การที่เขาไปซ้อม
ฟุตบอลก็เพราะครูฝึกเรียกให้ไปซ้อม เมื่อครูฝึกเรียกให้มาเรียนหนังสือเขาก็มา
อาจารย์เข้าใจผิดไปเอง เขาไม่โกรธเคืองอาจารย์ และมองเห็นความหวังดีของ
อาจารย์อยู่เสมอ

สมัยที่พวกเราเรียนหนังสืออยู่นั้น พอถึงเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นเดือนสุดท้าย
ของปี ก็จะมีการสอบไล่เพื่อเลื่อนชั้น สอบไล่เสร็จแล้ว โรงเรียนก็หยุดเทอมฤดูร้อน
เป็นเวลาถึง ๕๕ วัน ระหว่างที่พวกเรารอฟังผลการสอบไล่ชั้นมัธยม ๘ ซึ่งกระทรวง
ธรรมการจะเป็นผู้ประกาศผลนั้น ผมตั้งใจว่าจะไปเข้าโรงเรียนนายเรือ แต่ไม่ทราบว่า
ซซ จะเลือกไปเรียนวิชาอาชีพอะไร เราไม่ได้พบกันหลังจากสอบไล่แล้ว เป็น
เวลาสามเดือนกว่า ประมาณปลายเดือนมิถุนายนหรือต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๑
เมื่อทางราชกรรทการเรือ เรียกผู้สอบคัดเลือกเข้าโรงเรียนนายเรือได้ ให้เข้าไปอยู่
โรงเรียนนายเรือ นอกจากพวกเราที่สอบคัดเลือกได้ ๕ คนแล้ว ผมได้พบ ซซ มา
เขาเรียนด้วยพร้อมกันเพื่อนอีกสองคน เราจึงมีเพื่อนร่วมรุ่นรวมด้วยกันเป็นแปดคน
ซซ เข้าเรียนในโรงเรียนนายเรือได้ด้วยสิทธิพิเศษ เพราะ ซซ เป็นลูกนายทหารเรือ
ชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงทหารเรือ ในสมัยที่มีสิทธิพิเศษนี้ไซยงคยอยู่

ซซ เป็นคนสุกท้าย ในระหว่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนนายเรือ ไปเสียเกือบทุกอย่าง เริ่มกันตั้งแต่เป็นคนสุกท้ายในห้องเรียนแล้ว ก็เป็นคนสุกท้ายปลายแถวของนักเรียนทั้งโรงเรียน เป็นคนสุกท้ายที่จะต้องส่งหน้าที่ยามนักเรียนในตอนกลางคืน ให้อ่านนักเรียนรุ่นพี่ ทมิหนาทของเขายามกลางคืน เมื่อเขาเรียนขัแรก เป็นคนสุกท้ายในรุ่นที่ออกเป็นนายทหารด้วยกันห้าคน ในที่สุดเมื่อได้มีวาสนาได้เป็นนายพลเรือ ซซ ก็ได้รับพระราชทานยศเป็น พลเรือโท คนหลังที่สุดในหมู่พวกเพื่อนที่มีวาสนาได้เป็นนายพลด้วยกัน แต่ ซซ ก็ไม่เคยขอทหารเรือใจอะไร ในยุคนั้นเราเข้าเรียนในโรงเรียนนายเรือชั้น ทางราชการได้เปลี่ยนหลักสูตรการเรียนจากทกข มาเหลือเพียงสข มีนักเรียนนายเรือ และนายช่างกลรวมกันทั้งโรงเรียนเพียง ๓๕ นายเท่านั้น แยกออกเป็นชั้นโตจำนวนครึ่ง ซนขทหนึ่งมี ๘ นาย ซนขทสองมี ๓ นาย ซนขทสามมี ๓ นาย ซนขทสี่ ปากเรือมี ๑๒ นาย ซนขทสี่ ช่างกลมี ซนเคียวเท่านั้น มีนักเรียน ๘ นาย ซซ เป็นคนร่างเตี้ยและเล็ก คงนอนเมื่อดังเวลา ผักทหารราย บินราชการประจำตัวจึงสูงท่วมหัว เวลาผัดทกระเชียง กระเชียงก็ยาวเกือบ ๒ เท่าของความสูงของ ซซ ซซ จึงต้องใช้กำลังและความอดทนเป็นพิเศษ เมื่อมีการผัดทกล่าว สมิขนั้น กระทรวงทหารเรือ ก็รับงบประมาณประจำชั้นน้อยมาก มีผลกระทบกระเทือนไปถึงโรงเรียนนายเรือด้วยเหมือนกัน อาทิเช่น โรงเรียนนายเรือขาดอุปกรณ์ในการกีฬาเป็นอย่างมาก โรงเรียนจัดทำให้ได้แค่เพียงฟุตซอลอย่างเดียว เวลาออกกำลังกายของนักเรียนนายเรือ ตามตารางผัดทหลังเวลา ๑๖.๐๐ น. จึงมีแค่การเล่นฟุตซอลแทบทุกวัน ซซ มีความชำนาญ ในกีฬาประเภทนี้ อยู่แล้ว จึงเล่นไต่ส่ายมาก และไม่มีใครถูกนวกแซงจากผู้ที่มีร่างใหญ่และแรงมากกว่า

การฝึกภาคทางใช้การทางทะเลตอนกลางขั และตอนปลายขั ซึ่งเป็นภาคเดินทางไกลไปฝึกในน้ำน่านน้ำต่างประเทศด้วยนั้น ทนก็มากแต่ไหน พวกนักเรียนรุ่น ซซ คงทราบกันดีแล้ว ซซ เพื่อนของเราได้ใช้ความมานะบากขันั้น ออกทนทำการฝึกมาได้เท่า ๆ กับเพื่อนเหมือนกัน

ซัช เป็นคนรักสวยรักงาม แต่งกายทันสมัยอยู่เสมอ ใครที่รู้จักซัชเพียงผิวเผินจะเข้าใจว่า ซัชเป็นคนสำรวจมากไปหน่อย แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เมื่อถึงคราวที่จะต้องทนหมักหมมอยู่กักทางเงงกักขายาว และเสียดอกกลมสีขาว ที่ซุ้มห้องโถงมากถึง ๖-๗ วัน โดยมิได้เปลี่ยนแปลง เมื่อเวลาเราออกฝึกภาคทะเล ซัชก็ทนได้ ทนไปจนกว่าพวกเราจะมีโอกาสได้ขึ้นบกไปอาบน้ำ ซักเสื้อผ้าตามเกาะที่มีน้ำตกหรือเมืองชายทะเลที่มีน้ำจืดอย่างอุดมสมบูรณ์ ถ้าหากซัชเป็นคนสำรวจอย่างที่เขาใจกัน ซัชก็คงลาออกจากกรรเป็นนักเรียนนายเรือเสียตั้งแต่ตอนแรกที่ไคล์มรสชาติของการออกไปฝึกภาคทะเลเป็นครั้งแรกในชีวิตของเราไปเสียก่อนแล้ว คงจะไม่ทนทุกข์ศึกษาเล่าเรียนมาได้จนประสบความสำเร็จ ซัช เป็นคนนำสมัยในเรื่องเครื่องแต่งกาย ชอบใช้ของคิมิวาคาแพง ตอนที่เราเรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๑ เราเห็นครูของเราซึ่งเป็นนายทหารเรือไทย สำเร็จการศึกษาวิชาทหารเรือมาจากประเทศอังกฤษ แต่งเครื่องแบบปกติขาวอย่างสง่าผ่าเผยมาทำงานเสมอ หมวกทรงหม้อตาลของครุณเป็นหมวกที่จัดทำในประเทศอังกฤษ มีรูปพระนเรศวรมหาราชทรงสูง บกหมวกยักสำคัญากันหน้าสูง วงหมวกกว้าง รู้สึกว่าพวกเราชอบหมวกแบบนี้กันอยู่ไม่น้อย เวลาครูท่านเข้าสอน และถอดหมวกวางไว้บนโต๊ะของครูหน้าชั้น พวกเราหาโอกาสขโมงหมวกใบเมื่อท่านออกไปนอกห้องชั่วคราวยาม เราคิดว่าหมวกนี้จัดทำโดยร้านกิฟส์ที่กรุงลอนดอน และคิดอยู่ในใจว่าจะชิงหาหมวกทหารเรือของกิฟส์ใส่กันให้ได้ ซัชออกสั่งให้ไปสืบมาจนได้ว่า หมวกทหารเรือแบกกีฟส์นี้ ห้างแบคแมนในกรุงเทพฯ ถึงขยที่เซิงสะพานผ่านพิภพลีลา (กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันนี้) ก็ได้โดยคิคราคาเพียงใบละสิบบาท ถ้าจะเปรียบเทียบราคามวกแบกกีฟส์ที่หลวงจ่าย ก็แพงกว่ากันมาก เพราะหมวกหลวงราคาเพียงใบละหกสลึงเท่านั้น หมวกนักเรียนนายเรืออีกแบกหนึ่งทีนักเรียนรุ่นพี่นิยมไปตัดมาใส่กันมากนั่น คือหมวกตัดที่ร้านฝ่อสิน เซิงสะพานบ้านหม้อ ใบละ ๕ บาท ซัช และผมกับเพื่อนอีก ๓-๔ คน ซึ่งผมจำชื่อได้ก็ แต่จะไม่บอกกล่าวนาม จึงพากันไปตัดหมวกกิฟส์มาใส่กันเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ ที่

พวกเราได้รับการปล่อยให้ออกไปเยี่ยมบ้านเท่านั้น เมื่อได้หมวกกอล์ฟครั้งแรก สอง
กระบอกขนาดใหญ่ ที่อยู่หน้าห้องพักรักษาอาการงูขึ้นล่างตรงกึ่งกลางระหว่างบันได
ชั้นลงตอนทั้งสองข้างดู เห็นว่าโกไม่ไช้เล่น ถึงกับขยี้มือให้กบตัวเอง พวกเราได้
หมวกกอล์ฟเมื่อจะกลับบ้านในวันเสาร์ ไก่ไม่นานนัก หมวกกอล์ฟเล่นงานพวกเราในทาง
อ้อมเข้าให้เงินได้ อย่างเขาะ ๆ ก็วิ่งสามรอบสนามใน โดยที่เราไม่รู้เลยว่า ความผิด
เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ยกขึ้นมากล่าวโทษนั้น มันเนื่องมาจากการหมั้นไส้ ที่เราใส่หมวก
ทรงองกฤษ ที่นำมาเล่าให้ฟังนี้ ไม่ใช่ว่าจะจำไว้เพื่อหาโอกาสแก้แค้นอะไรออก
เล่าให้ฟังก็เพราะมันน่าขำก็เท่านั้นเอง

คน พ.ศ. ๒๔๗๔ พวกเพื่อนร่วมรุ่น และ ซซ ก็ไปเล่นดนตรีไปเรียน
จนทสกันทั้งหมดแยกคน ความมุ่งหมายที่อยากจะเขีนนายทหารเรือ โกล๊ะระสม
ประสงค์เข้ามาแล้ว ทุกคนจึงพยายามมานะบากบั่นขยันเรียน และท่องตำรากันมาก
ในชั้น เมื่อผ่านพ้นการสอบไล่ประจำไปแล้ว พวกเราทุกคนต่างก็รอคอยวันประกาศ
แก่มอยู่ด้วยความกระวนกระวาย เพราะไม่แน่ใจว่าจะสอบได้หรือตก พอถึงวันประกาศ
ผลของการสอบไล่ ก็เป็นที่น่าเสียใจ เพราะพวกเราได้ออกเขีนนายทหารเพียงห้าคน
เท่านั้น ซซ เขีนคนสกท้ายผมได้เขีนคนรองสกท้าย รัฐบาลการสอบไล่แล้ว เราก้เตรียม
ตัวออกฝึกภาคทะเลกัน วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เราก้ได้รบยศเขีนว่าทนาย
เรือตรี ไม่ต้องเขีนนักเรียนทำการออกหนังสือเขีนก่อน เหมือนแต่ก่อน เมื่อกลับจากฝึก
ภาคทะเลในอ่าวไทย ๔๕ วัน โดยไม่ได้ไปฝึกในน่านน้ำต่างประเทศ เพราะกระทรวง
ไม่มีงบประมาณให้แล้ว ซซ และเพื่อนร่วมรุ่นต้องฝึกราชการ และงานตามกรมกอง
ต่าง ๆ ในกระทรวงทหารเรืออีกประมาณสามเดือน ครบกำหนดแล้ว จึงมีคำสั่งบรรจ
ให้พวกเราลงประจำเรือ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองเขีนแบบประชาธิปไตย กระทรวงทหารเรือลดฐานะลงเขีนกองทัพเรือ กองทัพ
เรือ ลดฐานะลงเขีนกองเรือรบ กองเรือ ลดอันดับลงเขีนหมวกเรือ ซซ กับผมถูก
บรรจให้เขีนนายทหารประจำเรือในหมวกเรือชั้น ซซ อยู่เรือหลวงสุครีพครองเมือง

ผม อยู่เรือหลวงพาดรังทวิป เรือสองลำทอดกันแถวปากคลองบางลำภูใกล้ ๆ ถัดกัน
ไป วันใดที่เรวเป็นนายทหารยามพรคนาวินประจำวันตรงกัน เรามักจะถือโอกาสที่
กระเชียงเรือคอนไปเยี่ยมและคุยกัน

ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ ชัช และเพื่อนร่วมรุ่น ผูกเรือราชการในเรือรบกำหนด
แล้ว ก็มีการย้ายหมื่นเวณไปอยู่ รว. ชมพลทหารเรือ ทิ้งหัวคัสสมทรวรจากร ยก
เวณผมคนเคียวเท่านั้น ที่ถูกย้ายไปสังกัดกองแผนทะเล กรมยุทธศาสตร์ทหารเรือ
(ชื่อเรียกในสมัยนั้น) ผมต้องไปทำแผนที่ทะเลกับ ร.ล. หาญทะเล บริเวณเกาะดินคา
จังหวัดกระบี่ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนห่างไปหนึ่งขั้วว่า ชัช ทำการสมรสกับ
คุณละของ ศัพท์นาวิน ในชั้น ผมไม่ได้มีส่วนร่วมสภานในงานเลี้ยงฉลอง แต่ได้ร่วมกับ
เพื่อน ๆ จัดหาของขวัญให้กับชัชด้วย เมื่อชัชมีครอบครัวแล้ว ก็ทำหน้าที่หัวหน้า
ครอบครัวที่ดี รักลูก รักเมีย และเป็นคนตามใจเมีย ชัช มีความชำนาญในการทำ
กับชาวฝรั่ง ชอบเชิญเพื่อนที่สนิทไปรับประทานอาหารที่เขาปรุงขึ้นด้วยตนเองบ่อย ๆ
ชัช ไม่ดื่มสุรา ดื่มเบียร์โคเล็กนอย เพราะเมื่อดื่มแล้วปวดหัว แต่ชัชก็สนุกสนาน
เฮฮาอยู่กับเพื่อนโค้ก

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ถึง ๒๔๘๐ มีการส่งทหารเรือและพลประจำเรือ
ออกไปรบเรือที่สร้างในประเทศอิตาลีและญี่ปุ่น ชัช กับเพื่อนร่วมรุ่น เขาเรียนที่
โรงเรียนนายเรือทั้งหมดแต่คนใดมีโอกาสไปรบเรือที่ประเทศญี่ปุ่น ทำหน้าที่นาย
ทหารประจำหมวดเรือประเทศญี่ปุ่น และเป็นนายธงของ น.ท. หลวงเนาพลรักษ์ ผย.
หมวดเรือทวิป เพื่อนอีก ๗ คน เป็นนายทหารประจำเรือกันคนละลำ การเดินทางไป
รบเรือ เขาไปลงเรือสินค้าญี่ปุ่นชื่อ นาวีซานมารู เมื่อถึงประเทศญี่ปุ่นแล้ว พวกเรามี
งานในหน้าที่ของแต่ละคนเต็มมือ จึงไม่ค่อยจะมีเวลาร่วมเที่ยวด้วยกัน ต่างคนต่าง
ไปเที่ยวพักผ่อนเมือง และหาความรู้กันเอาเองตามแต่โอกาสจะอำนวย หรือแล้วแต่ว่า
ใครจะว่างเมื่อใด เมื่อครบวาระและสิ่งของประจำพร้อมที่จะออกเดินทางกลับประเทศ
ไทยได้ หมวดเรือประเทศญี่ปุ่นก็เดินทางกลับ ชัช มากับ ร.ล. ทำจิน ซึ่งเป็นเรือสรวป
ผมมากับ ร.ล. ทากโย ซึ่งเป็นเรือธรวปโคเล็ก เมื่อดังเมืองท่าโค หมวกเรือเขาออก

เรือคอร์บี โกลด์แมนทำงานต้องเจอกับเรือสปรูตเทเกอร์ทุกวัน เพราะกว่าวันสมอของเรือคอร์บี โกลด์แมน ใช้แรงคนกว่า เวลาชะเบสสมอขึ้นเสียเวลาและแรงคนมาก เรือคอร์เล็ก ๆ ถ้าผมประจำอยู่มีคำสั่งยืนยันว่าต้องเจอกับ ร.ล. ทำเงินทุกวัน คราใดที่เจอกัน ผมจะขึ้นไปรบกว่าซัก โขงเข้าไปนอนพักผ่อนในห้องเก็บของซักเสมอ ซักได้อะไรและสละความสุขส่วนตัวให้โดยมิได้รังเกียจ การเดินทางกลับประเทศไทยของหมวดเรือจากประเทศญี่ปุ่นนั้น ซ้ำฝึกปกติวิสัยไป เพราะระหว่างเดินทาง เราพบพายุก้อนและต้องหลบเข้าออคตามเมืองท่าถึง ๑๓ ครั้ง แล้วก็มีอุบัติเหตุบ่อย ๆ ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากันไปตลอดเวลาของการเดินทาง ซึ่งก็เป็นเรื่องของศึกทะเล คอกลทะเล

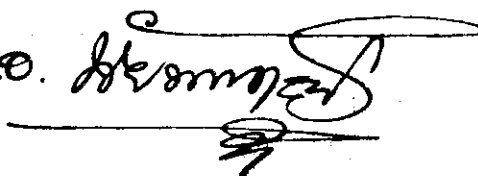
ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นระยะที่เรือต่อใหม่จากต่างประเทศถูกจัดเข้าหมวดหมู่ตามหลักทฤษฎี กองทัพเรือจึงทำให้มีการฝึกทางยุทธวิธีกันอย่างหนัก ผลักงานมีความพร้อมรบที่ดีที่สุดในประวัติของกองทัพเรือไทย ซัก มีโชคได้ประจำอยู่กับเรือสปรูตตลอดเวลา ส่วนผมนั้นก็อยู่ฝึกในเรือคอร์บี โกลด์แมน เรือคอร์บี โกลด์แมนตลอดเวลาเหมือนกัน

ผมเข้าศึกษาในโรงเรียนนายทหารเรือ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ พอเกิดการฉีกรัฐนิยมอินโดจีนฝรั่งเศส ในปี ๒๔๘๔ ผมต้องลงเรือคอร์บี โกลด์แมน ซัก คงประจำการอยู่ในเรือสปรูตอีกตามเคย เมื่อกรณีพิพาทกับอินโดจีนยุติ โดยการไกล่เกลี่ยของญี่ปุ่นแล้ว ผมก็ต้องกลับเข้าเรียนในโรงเรียนนายทหารเรือต่ออีก ๑ ปี เพื่อให้ครบกำหนดเรียน ๒ ปี ตามหลักสูตร ต่อมา สงครามโลกครั้งที่ ๒ ใฝ่แผ่ขยายและรุกรานมาถึงประเทศไทย เพราะประเทศไทย ไปร่วมเป็นมิตรกับประเทศญี่ปุ่น และร่วมวงศ์ไพบูลย์มหาเอเชียบูรพาภิบาล กองทัพเรือไทยที่ฐานทัพเรือสัตหีบ ถูกภัยทางอากาศคุกคาม ต้องทำการต่อสู้ของกันตัวกับเครื่องบิน บ. ๕๒ ของสหรัฐอเมริกา มาทิ้งระเบิด เพื่อกำลายกำลังทางเรือหลายครั้งหลายหน มีอยู่ครั้งหนึ่ง วัน เวลาจำไม่ได้ขอมินปี. ๕๒ ของข้าศึกมาโจมตีกองเรือไทยที่สัตหีบ ในตอนบ่าย ซัก อยู่

ในเรื่องหลวงทำเงิน ขณะที่เรากำลังต่อสู้ของกันควอยูนัน ลูกกระเบิดจากข้อมมินลูกหนึ่ง
ตกลงมาระเบิดใกล้กรวยขาของ ร.ล. ทำเงิน ทรงแนวใกล้ ๆ ก็ยังปล่องเรือกลางลำ
หัวเรือชำรุดหนักขาด กระบุงๆ เกาะ สมรรถภาพของเรือเข็นที่นำวิคก ผบ. เรือจึงต้อง
นำเรือเข้าสู่บริเวณน้ำคน ซ้ำๆ ถูกแรงระเบิดกระแทกเอาจนทุบไปหลายวัน แต่ร่างกาย
ปลอดภัย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติแล้ว พวกเราปฏิบัติราชการไปตามกอง ท่อ
มา ซ้ำๆ ย้ายจากกองทัพอเรือ ไปปฏิบัติราชการอยู่ที่กระทรวงกลาโหมตลอดไป จนได้
รับพระราชทานยศเป็นนายพล ผมก็ทำราชการอยู่ที่กองทัพอเรือ ถูกส่งไปราชการ
สงครามเกาหลี แล้วก็ไปเป็นทูตทหารเรือประจำประเทศญี่ปุ่นรวมเป็นเวลาเกือบ ๔ ปี
ระยะนั้นการติดต่อกับปะกัย ซ้ำๆ จึงห่างเหินไปมาก ซ้ำๆ เริ่มมีสุขภาพไม่ดี เนื่องมาจาก
ความกดดันโลหิตสูง ซ้ำๆ เป็นนายพลที่นานกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน ทมิววาสนาเป็นนายพล
ฟังจะได้ยศเป็นพลเรือโท ก็เมื่อตอนอายุใกล้จะครบเกษียณตนเอง ซ้ำๆ ไม่เคยเสีย
กำลังใจในเรื่องนี้ ซ้ำๆ พูดเสมอว่า แข่งเรือแข่งพาย พอแข่งได้ แข่งวลาสนานัน แข่ง
ไม่ได้ เมื่อพวกเราครบเกษียณอายุไปแล้ว เราไม่มีใครได้ไปมาหาสู่กันบ่อยนัก เพราะ
ต่างคนต่างก็รักที่จะหาความสงบสุขในชั้นปลายของชีวิตด้วยกัน ผมไม่ได้เข้าร่วมการ
เจ็บบ่อยของซ้ำๆ เลย เพราะมีแต่ไปทำสวนอยู่ทางชัมภ์ได้เสียเกือบตลอดเวลา เมื่อคืน
วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๑๗ ผมอยู่ที่สวนตำบลปากน้ำ อำเภอกระบุรี เกิดมีสังหารณ์
ในใจคิดถึงซ้ำๆ ขึ้นมา ทั้งใจว่ากลับไปกรุงเทพฯ ๗ คราวจะไปเยี่ยมซ้ำๆ พอรุ่งเช้าผม
ก็เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ๗ ถึงบ้านเมื่อเวลาประมาณ ๑๗.๓๐ น. นั่งพักเหนื่อยอยู่ครู่หนึ่ง
เห็นภรรยาผมเขาแต่งตัวกำกักลับมา จึงถามว่า ไปไหนมา เขาบอกว่าไปอาบนาคศ
คุณซ้ำๆ มา ผมตกตะลึงและตกใจ เพราะไม่คิดว่า ซ้ำๆ จะตาย อ่อนเพลียละเหี่ยวใจ
มากจน จึงต้องพักผ่อน คืนวันรุ่งขึ้นจึงได้ไปวางพวงมาลาขอขมาและเคารพศพ ความ
ตายเป็นของธรรมดาของมนุษย์ ใคร ๆ ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้น ซ้ำๆ จากไปก่อน ก็สบาย
ไปแล้ว ขอให้วิญญาณของซ้ำๆ เป็นสุขเป็นสุขเถิด

ผมบรรยายถึงอดีตสัมพันธ์ของเพื่อนที่เราวัดใคร่กันมาพอเป็นสังเขปนี้ ก็
โดยที่มีจุดหมายที่จะให้เป็นอนุสรณ์เตือนใจเพื่อนฝูงของ ชัช ระวังถึงเขา และสนอง
คุณเพื่อนที่จากเราไป ขอให้กัลยาณมิตร และคุณงามความดีที่ พลเรือโท ชัช รุทธะวัท
ไต้ประพาศิและปฏิบัติมาแล้ว ทั้งในส่วนตัวและในราชการ ตลอดจนกาลให้เกิดพยานิสงส์
ส่งผลให้ดวงวิญญาณของท่านผู้วายชนม์ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

พ.อ. ร.อ.

อาลัยชัย

พล.ร.ท. ชัย จุลละวาท เป็นเพื่อนทหารรุ่นเดียวกัน เขาเป็นนักเรียนนายเรือ
พร้อมกันและเมื่อออกบรรจวราชการก็เคยอยู่ร่วมกันหลายครั้ง ในระยะหลังสักระยะ
บัญชาการทหารสูงสุดด้วยกันมีความสนิทสนมกันเหมือนพี่น้อง คุณชัยเป็นคนมีนิสัย
ใจคอกว้าง มีอารมณ์สนุกขบขัน ชอบล้อชอบเล่นกับเพื่อนฝูง เมื่อยามได้พบปะก็เป็นที่
สนุกรสนานเฮฮา มีเพื่อนฝูงมาก ใคร ๆ ก็รักชัช เป็นคนร่าเริง เสียงก้องฟังชัค
คล่องแคล่วว่องไว สมเป็นนักกีฬาที่เป็นกองหน้าทีมฟุตบอลโรงเรียน คุณธรรมอัน
วิเศษอีกอย่างก็คือ มีความเกรงใจผู้ต่ำกว่า เป็นคนรักความสุจริตและยักยอก ไม่
เคยปรากฏว่าประพฤติผิดอะไรเลยเมื่อถึงกาลกิริยาถ่วงลงไปด้วยเช่นนี้ ก็เป็นที่หวังของ
เพื่อนฝูงได้ว่า ไปสู่สุคติ

เช้าวันหนึ่งไปทำงาน จึงได้ทราบว่ามิไทรคัพที่แจ้งมา ว่าคุณชัย จุลละวาท
เสียชีวิตแล้วพิธีศพที่วัดจตุรพักตรพิมาน - ใจหาย

พลเรือเอก ประชุม ธรรมโมกษะเวส

ในทางส่วนตัว ความเป็นเพื่อนของคุณซซซเป็นเพื่อนจริง ๆ หรือถกกันหนึ่ง
ควรพูดว่า คุณซซซเป็นมิตรกับคนทุกคน ยิ่งเพื่อนฝูงรุ่นราวคราวเดียวกัน โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งลูกประจวบกันเดียวกันต้องรักคุณซซซมากทุกคน ประการแรก คุณซซซไม่นินทาหรือ
วิจารณ์ผู้ใดหลัง คุณซซซไม่แสดงความเป็นศัตรูกับใครเท่าที่คบกันมาไม่เคยเห็น
กล่าวให้ร้ายใคร ถ้าใครทำให้เจ็บช้ำน้ำใจจนทนไม่ได้ ก็มักจะปรารภเพียงว่านั่นเข้า
ใจอึดเสียแล้ว หรือไม่ก็ว่า ผู้นั้น ๆ เล่นงานอึดแย ไม่มากกว่านั้น ไม่เคยสาธยาย
รายละเอียดคือ ออกทนอย่างยิ่ง มีทมธรรมอย่างยิ่ง ประการที่สอง คุณซซซมีอารมณ์
แจ่มใสเป็นปกติ ประคบกับเป็นคนมีอารมณ์ขันหรือครั่นเครง พอเดินเข้าไปในสังคม
ก็พอคนเห็นก็รื่นเริงในใจเสียแล้ว ไม่ว่าฝรั่ง แจ็ก ไทย พอคุณซซซเข้าไปต้องได้ฮา
หรือมีเรื่องสนุก ๆ เล่าให้ฟังหรือเข้าเฝ้าโดยสุภาพ ทำให้บรรยากาศเป็นกันเองได้
อย่างรวดเร็ว นอกจากจะทำงานร่วมกันเป็นเวลานานแล้ว ข้าพเจ้ายังเคยเดินทางรอบ
โลกกับคุณซซซถึง ๒ ครั้ง จึงยืนยันได้เต็มปากว่า ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นความจริง
ที่ไม่มีใครแย้งได้เลย

อย่างไรก็ตามอย่างเรา ๆ เลย แม้แต่พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิ
ยากร ยังเคยรีบสั่งแก่ข้าพเจ้าว่า ฉันชอบแก่มาก แก่คุยสนุก หมั่นหายไป ช่วย
บอกด้วยว่าคิดถึง สอดถามไถ่ความว่าวันอาทิตย์เคยไปร่วมโต๊ะเสวยกลางวันด้วยบ่อย ๆ
บันทึก เพื่อนซซซได้จากเราไปแล้วคามกฎธรรมชาติ เสียหายที่โลกซาคเพื่อน
ผู้สร้างบรรยากาศแจ่มใสให้แก่หมู่คณะไปผู้หนึ่ง แม้เราจะอาลัยรักสักเพียงใด ก็ไม่มี
ทางที่จะทำให้พนักซซซพจนมาได้ สิ่งประโลมใจมีอยู่แต่ระลึกถึงคุณงามความดีที่เพื่อน
รักได้ทำไว้ตลอดชีวิต ขอให้กศลผลบุญที่คุณซซซได้ทำไว้ประคบกับที่พวกเราได้ทำไว้
ในบั้นนี้ ก็ ขอให้น้ำใจดี จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ซซซเพื่อนรัก ประสบแต่ความสุขใน
สัมปรายภพ ตลอดกาลนานเทอญ.

พ.ศ. ๒๕๑๖ วันที่ ๒๕
4 ธันวาคม ๒๕๑๖

ระลึกถึงพ่อ

น้อง ๆ ให้ผมเป็นคนเขียนคำไว้อาลัยพ่อ ผมก็ไม่ทราบว่า จะเขียนอย่างไร เพราะคำพูด ๒ - ๓ บรรทัดไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าเราคิดถึงพ่อแค่ไหน พ่อเป็นทั้งเพื่อน พี่และพ่อของเรา มีอะไรก็คุยกับพ่อได้ ตั้งแต่เรื่องการทำงาน การเล่น จนถึงเรื่องการเมือง ก็ฟ้า สาระพัด คุยกับพ่อได้ทุกอย่าง ใคร ๆ ก็ว่า ๆ พ่อตามใจลูก ก็เป็นความจริงพ่อไม่เคยเถียงเลย มีอะไรก็พูดกัน เราทุกคนที่รักและเกรงใจพ่อ พยายามทำทุกอย่างที่จะทำให้พ่อชื่นใจ สมกับที่พ่อใคร่เลี้ยงเรามาอย่างนี้ พยายามทำตัวให้ดีกว่าพ่อ แต่จะให้ดีกว่าพ่อนั้นคงไม่มีทาง เพราะไม่มีใครรักแล้วที่จะดีกว่าเหมือนพ่อ ตอนที่เราไปเฝ้าพ่อคนที่โรงพยาบาลพระยงเกล้า แทนที่พ่อจะห่วงตัวพ่อเอง พ่อกลับเป็นห่วงว่าเราจะลำบาก เพราะโรงพยาบาลไกล กลัวว่าเราจะไม่มีเวลาอยู่กับลูก ๆ เพราะต้องมาอยู่อยู่กับพ่อ ต้องพูดกันเป็นนานว่าเราไม่ได้ลำบากอะไรเลย พ่อถึงได้สบายใจและยอมอยู่โรงพยาบาล ไม่คิดเลยว่าพ่อเข้าโรงพยาบาลแล้วจะไม่กลับมาอีก คุยพ่อไม่เหมือนคนเจ็บเลย และพ่อเองก็ขยันจะกลับบ้านตั้งแต่วันแรกที่ไปโรงพยาบาล แล้วตัวผมเองเป็นคนแห่พ่อว่า คิดเสียว่ามา Weekend ที่โรงพยาบาลก็แล้วกัน ๒ - ๓ วันก็กลับบ้าน แต่พ่อกลับเป็นมากขึ้นจนพูดไม่ได้ เพราะเส้นโลหิตในสมองตีบขึ้นอีก ถึงอย่างนั้นเราก็ไม่เคยคิดว่าพ่อจะตาย ถึงแม้ต้องให้ออกซิเจนให้อะไร ๆ อีกเบะเบะ แยะเราก็ยังมีความหวังว่าพ่อจะไ้กลับบ้าน แม้กระทั่งหมอบอกว่าอาการพ่อหนักมาก และอยู่ได้เพราะยา เราก็ยังหวังว่าพ่อจะอยู่ แต่ในที่สุดพ่อก็จากเราไปอย่างสงบ หมอบอกว่าพ่อไม่รู้สึกตัวเลยใน ๓ วันสุดท้าย และไม่ทรมาณเลย ทำให้เราค่อยสบายใจขึ้นมาหน่อยว่า อย่างน้อยที่สุดผลบุญจากความดีต่าง ๆ ที่พ่อได้ทำไว้ตลอดชีวิตของพ่อก็ได้มาช่วยให้พ่อไ้จากเราไปอย่างสงบ โดยไม่ต้องทนทุกข์ทรมาณเลย มีแค่เราเท่านั้นที่คงอยู่ต่อไปโดยไม่มีพ่อ ไม่มีโอกาสที่จะได้สนองพระคุณพ่อเพราะพ่อจากเราเร็วเกินไป

ดี๋ม ดี๋ม ดี๋ม

แสงส่องใจ

สมเด็จพระญาณสังวร

(สุวฑฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร

แสงส่องใจ

พฤติกรรมทางปวงนั้นย่อมเนื่องมาจากจิตใจ ผู้ที่มีจิตใจได้รับการอบรมมาก ย่อมจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทั้งปวงในทางดี ฉะนั้นการอบรมให้ถึงจิตใจ ถ้าจะกล่าวว่าสร้างเสริมก็เป็นการสร้างเสริมถึงต้นเหตุ ถ้าจะกล่าวว่าเป็นการแก้ก็เป็นการแก้ถึงต้นเหตุ

จิตใจนี้จำต้องมีการดูแลรักษาแก้ไข

จิตใจมีความสำคัญ เพราะเป็นมูลฐานแห่งความประพฤติในทุกทาง และ ความเจริญ ความเสื่อม ความสุข ความทุกข์ต่าง ๆ

จิตเป็นสมบัติล้ำค่าเป็นแก้วสารพัดนึก สารพัดที่ทุกคนมีอยู่แล้ว หากแต่ เจ้าของอาจยังไม่รู้จัก ยังมีโทษเจียรระโน ยังมีเครื่องหุ้มห่อปกคลุมอยู่อย่างหนาแน่น จึงยังใช้การให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามิได้ถ้าเจ้าของรู้จักเจียรระโนให้ใช้การได้ก็ จักเป็นอภินิหารย่อเกิดแห่งสมบัติและความสุขได้ทุกอย่าง

ระงับความต้องการที่ผิดเสียไปอย่างเดี๋ยว ก็ระงับความผิดอื่น ๆ ได้ทั้งหมด

คนเราสามารถจะทำความดีไปอย่างอนันต์ ทั้งสามารถจะทำความชั่วได้ อย่างมหันต์เช่นเดียวกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นข้อสำคัญ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “จิตที่กังวลผิด พึงทำผู้นั้นให้ทรามเสียกว่าที่โจรทำแก่โจร หรือคนมีเวรทำแก่คนมี เวรกัน” และตรัสว่า “จิตที่กังวลชอบพึงทำผู้นั้นให้ประเสริฐกว่าอย่างที่สามารถบิดา หรือญาติอื่น ๆ ทำให้ไม่ได้”

ความตั้งใจเป็นข้อสำคัญในกิจที่จะทำทุกอย่าง

ผู้ที่ยังมิได้ศึกษาสติยังใจย่อมยากที่จะยับยั้งความวุ่นวายของใจได้

จิตที่บริหารฝึกแล้วจะเป็นจิตที่มีสมรรถภาพสูงมีความสุขมาก และปล่อย

วางได้ตามสบายจริง

การบริหารจิตให้มีสมาธิ ก็เพื่อให้จิตมีพลังหรือกำลังสามารถ มีสติรอบ คอบรักษากันได้

ผู้ที่สามารถปกครองจิตของตนได้เองย่อมมีความสุข ปลอดภัยดีกว่าใครๆ
จะหวังให้คนอื่นมาช่วยอยู่เสมอไปย่อมไม่ได้ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสเตือนไว้ความว่า
“จงใจเทือนตนด้วยตน จงสอບສວນຕົນດ້ວຍຕົນ ผู้ที่มีสติคุมครองตนจักเป็นผู้ปลอดภัย
อยู่เป็นสุข”

สิ่งที่ควรตั้งการมาอย่างยิ่งสำหรับคน คือปัญญา

วิธีฝึกปัญญานั้น ฟังทำด้วย “ การฟัง การคิด และการทำให้มาให้เป็นขึ้น ”

ผู้ประพฤติกรรมไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ทำแต่การสงเคราะห์แก่ผู้อื่น จึงไม่
มีใครต้องได้รับความเดือดร้อนจากผู้ประพฤติกรรม มีแต่ผู้ที่ได้รับความสบายใจ ความ
สุข เท่านั้น

พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้จริง ทรงบริสุทธิ์ปราศจากเครื่องเศร้าหมองทุกอย่าง
ทรงมี พระกรุณา ยิ่งนักพระพุทธศาสนา และพุทธบริษัท สืบต่อมาจนถึงบัดนี้เป็นผลแห่ง
พระกรุณาของพระองค์ พระองค์ทรงเป็นพระศาสดาเอกของโลกผู้เยี่ยมด้วยพระกรุณา
ยิ่งใหญ่ซึ่งทุก ๆ คนยังคงได้รับพระกรุณาอยู่ทุกกาลสมัยทุกเวลาที่ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง
สอนของพระองค์ คำสั่งสอนที่สำคัญข้อหนึ่งคือ สอนให้คุมครองรักษากิจซึ่งเป็นการ
บริหารกิจการตนเอง เพราะจิตเป็นศูนย์กลางของกรรมและผลทั้งปวง

ความเชื่อฟังหรือศรัทธาเป็นกุศลสิ่งจำเป็นที่ระต้องมีความรู้ไปกับปัญญา

ผู้ประพฤติไปตามอำนาจจิตย่อมเดือดร้อน

หยุดคิดเสียให้ก่อนที่จะทำอะไรลงไป ยิ่งเป็นทางที่เสียที่ผิดก็ยิ่งจำต้อง
พยายามดิ้นรนยั้งให้ได้ โดยหยุดคิดข่มใจยับยั้งความปรารถนาที่ผิดเสีย.

ใจที่สงบเท่านั้นจึงจะใช้สติให้เข้าถึงเหตุผลตามที่แท้จริงได้.

สงบใจได้อย่างเดียวก็สงบกรรมที่ผิดใจทุกอย่าง.

ถ้าใช้ความนึกเตือนตนว่าคนให้แรง ๆ หนัก ๆ เพื่อให้ละพศร่ายที่ไม่

ถูกต้อง.

เป็นผู้ใหญ่ขึ้นเพียงใดของชาติยิวก็เตือนตนเองมากเข้าเพียงนั้น พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ “เตือนตนด้วยตน สอนตนด้วยตน” และตรัสถึงผลว่า “ผู้มีสติของตน จักอยู่เป็นสุข.”

จงยอมรับเชื่อฟังในสิ่งที่ควรเชื่อฟัง.

ฝึก ชั่ว ไม่ดี นั่นแหละเป็นสิ่งไม่ควรละเว้น คือไม่ทำ.

การละเว้นนั้นก็คือ ละเว้นความอยากของใจนั่นเอง.

ผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็ง เพราะได้บริหารจิตมากด้วย จะละเว้นการที่ควรละเว้นได้ไม่ยาก.

ความอยาก ความโกรธ เกิดขึ้น เป็นเหตุให้คิดทำทุจริต ต้องบริหาร คือฝึกจิตให้สงบความอยาก ความโกรธ ให้ทั้งมันอยู่ในทางที่ถูกแน่นอน จึงจะเว้นการทำทุจริตได้.

ท่านสอนให้เว้นความชั่วทำความดี แต่คนมักจะเว้นความดีทำความชั่ว ฉะนั้นผู้ใดที่เว้นความชั่วได้ผู้นั้นย่อมทำความดีได้ อาจกล่าวได้โดยไม่ผิดว่า ถ้าละความชั่วไม่ได้ จะทำความดีที่ตรงกันข้ามหาได้ไม่.

สติเป็นธรรมสำคัญที่จำปรารภณาให้มีในที่ทั้งปวง มีอุปการะในที่ทั้งปวง.

ในโลกนี้ ผู้นำที่แท้จริงคือจิตใจเอง คือนำตนเองของทุก ๆ คนไปในทางตามที่จิตใจปรารภณาต้องการ.

ถ้าจิตใจไม่ดี ไม่ฉลาด ก็จะทำให้ทำไม่ดีหรือทำอย่างไม่ฉลาด ถ้าเป็นผู้นำของหมู่ชน ก็จะทำให้คนเป็นอันมากซึ่งเป็น ผู้ตามให้ วยศเสียมเสียบ แต่ถ้าจิตใจดี มีความฉลาด ก็จะทำให้ทำดีหรือทำอย่างฉลาด ถ้าเป็นผู้นำของหมู่ชนก็จะเป็นอันมากซึ่งเป็นผู้ตามให้เจริญสวัสดิ์ เมื่อจิตใจเป็นผู้นำของคนทั้งนี้ ความฝึกจิตจึงเป็นการดี.

การศึกษาก็จะทำให้จิตใจดี คือทำสมาธิภาวนา รัจิตกภาวนา รัจิตชัมภาวนา รัจิตปลอยภาวนา รัจิตวางใจ ขบธรรมเมตตากาจรุณาให้มีในใจ รัจิตทำให้มีสมาธิในกิจที่ทำ.

การทำบุญ คือการทำความดีก่อนเป็น เสร็จแล้วค่อยทำตัวเองและผู้อื่นให้เกิด
ความสุข.

ที่ขอว่าเกียรติคุณนั้นพึงหมายถึงว่าตนเองนับถือตนเองได้ ด้วยค้นหาไปไม่พบ
ขอที่ผิด ผู้อื่นใคร่ควรบุญแล้วก็ได้ไม่ได้.

คนที่มั่งคั่งร่ำรวยคนอยู่ จะเป็นคนที่คิดและรักก่อนที่จะทำจะพูดอะไรออกไป
จึงเป็นคนรอบคอบ ไม่ผลุนผลัน ในขณะที่ทำที่พูดอะไรก็ถกถกทางเรียบร้อย ไม่
ผิดเรื่อง มีความระลึกรู้จัก จะเว้นข้อที่ควรเว้น จะทำข้อที่ควรทำได้ ต่างจากคน
ที่ขาดสติ ซึ่งจะขาดความรอบคอบ ทำพูดอะไรไปแล้วจึงจะระลึกได้ว่าไม่เหมาะไม่ถ
ไปเสียแล้ว เขาลักษณะผลุนผลันมีความกำกวมไม่ถ ทำพูดอะไรจึงมักผิดพลาด
และมักขาดความสำนึกที่จะห้ามใจจากสิ่งที่ไม่ควร ที่จะส่งเสริมให้ทำทุกในสิ่งที่ควร
มักเป็นคนใจลอย เผลอตัว เผลอใจ คุมตัวเองไม่ค่อยได้ ฉะนั้นจึงควรที่จะหัดปลูก
สติไว้ดีกว่า.

สติเป็นธรรมเครื่องรักษาคนโดยแท้ ถึงคำภาษิตที่แปลว่า “เมื่อจะรักษา
พึงมีสติรักษา.”

การทำคำที่พูดมานาน ความระลึกรู้จักมากเพียงไร ก็เป็นอุปการะ
มากเพียงนั้น

เวลาที่สำคัญของสติคือเวลาปัจจุบัน หมายความว่าจำต้องการใช้สติหรือมี
สติในเวลาปัจจุบันนี้แหละ คือในกัณฑ์ทุกอย่างที่จะทำ ในเหตุการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้น
นั้นจะต้องระลึกรู้จักแก้ไข.

สติเป็น ธรรมสำคัญ ที่ทำให้คนเป็นดี มีความมั่งคั่ง รวยอุปการะ ที่ท่านทำแล้ว
และกตเวทีประกาศให้ร่ำอุปการะที่ท่านทำแล้ว ก็คือขอบแทนพระคุณของท่าน พระพุทธ
เจ้าได้ตรัสไว้แปลความว่า “ความมั่งคั่งกตเวทีเป็นภูมิของคนดี.”

จะทำอะไรหมั่นระลึกรู้จักผิดหรือถูก ควรทำหรือไม่ควรทำ ระลึกรู้จักมาจาก
ไหน ก็จากความมั่งคั่งที่มีอยู่แล้ว ทั้งจากสามัญญาณของคนในฐานะที่เป็นคน
เพราะเมื่อเกิดมาเป็นบุคคลแล้ว ก็ย่อมจะมีความมั่งคั่งในระบอบบุคคลด้วยกัน จะต่าง

กันแต่ที่จะมี สติระลึกขึ้นมาใช้ได้หรือไม่ ถ้าผลอสติก็เป็นอันผลอยู่เฉยๆ และเป็นอันผลอยู่ในมนษยภาวะของตนเองไปเสียด้วย.

เมื่อเกิดโกรธขึ้นมาให้ระลึกให้ได้ว่า นี่ความโกรธ นี่ความโกรธ ความโกรธไม่ดี ความโกรธไม่ดี เพื่อยับยั้งหรือค้ำเสียบก่อนที่จะก่อกรรมที่ร้ายใด ๆ ขึ้น.

สติเป็นธรรมที่พึงปรารถนา เหมือนอย่างพึงปรารถนาลมหายใจอันจะขาดเสียมิได้.

การนำคนเข้าไป เทียบกับคนนั้น คนนั้นแล้ว เกิดความชกคนนั้น เป็นการไม่คิดเสียตนเอง ผู้ใดก็ตั้งหน้าทำดีไป อะไรที่ไม่ดีที่เคยทำก็เว้นไม่ทำต่อไป หรือที่ไม่เคยทำก็ไม่ทำเข้า ไม่ว่าจะต้องชกคนเข็คนให้คนทั้งปวงเขาอยู่อย่างข่มขืนหรือปลงสังเวช.

เมื่อไม่สำคัญคนผิดอย่างหนึ่งแล้ว จะทำอะไรไม่ผิดอีกมากอย่าง.

น้ำของของเมาและยาเสพติดทำให้โทษทุกอย่าง ไม่มีใครที่แก้ผิดแล้วจะงกเว้นไม่ได้ เมื่อมีความตั้งใจจริง มีสติรักษาใจอยู่เพียงพอ.

คนที่ได้รับสรรเสริญหากมีสติพิจารณาถึงเหตุ ไม่หลงในลุ่มขย ก็จะทำให้ระมัดระวังกรรมที่ทำของตนไม่ให้ทำผิด และใช้เป็นเพียงยาหอมสำหรับขำระใจให้เข้มแข็งในการทำดียิ่งขึ้น.

หมั่นบริหารจิตใจให้มีสติความระลึกได้ คอยเตือนตนเตือนใจด้วยสติอยู่เสมอ หนึ่ง ๆ ก็จะมีสติเป็นเครื่องรักษาตน ทำให้คนไม่ล้มตัวแม้ในเรื่องทั้งปวง.

ความฝึกรู้จักที่ข่มขาย อ่อนไหว มกตกไปตามความใคร่ ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ฝึกที่ฝึกแล้วนำความสุขมาให้.

ควรหัดคิดริบผิดชอบในกรรมที่ทำของตน เมื่อทำกรรมอะไรลงไปก็คิดว่าตนจะต้องรับผิดชอบถ้าทำผิด จะต้องรับผิดชอบเมื่อทำถูก หมายความว่ารับผิดชอบต่อตนเอง หรือต่อใจของตน ความรับผิดชอบนี้ตรงกับพระพุทธรูปที่กล่าวว่า “ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว.”

กาลเวลาอันกรรมของคนเหมือนอย่างกินชีวิตไม่ได้ กรรมเสียอีกเป็นผู้กำหนดกาลเวลาสำหรับสนองผลให้ผู้ทำกรรมนั้น ๆ ไว้.

พรท้แท้จรงเกิดจากเหตุ คือกรรมกัของผูู้ ทำเอง กัจับทอนโมทนาท้แปล
ความว่า “ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข พละ บ่่อมเจริญแก่ผู้ท้ มีปกติอิริยาท
ประพฤติกัอ่อนน้อมแก่บุคคลผู้เจริญเป็นนิตย์.”

ผู้ไม่ไ้ทำความกัแม่จะไ้รับค่าสรรเสริญ ใจกัจักไม่เขิกขานปลาบปลื้ม
เหมือนใจ ของผู้ท้ทำ ความกั อันควร แก่ค่า สรรเสริญ ผู้ไม่ไ้ ทำความกัไ้รับค่า
สรรเสริญ อาจะกัใจชอยใจ แต่ไม่เขิกขาน เป็นสุขไม่เหมือนกักับผู้ท้ทำความกั ความ
เขิกขานเมื่อเกิดขึ้แล้ว พิจารณาไ้กั ไ้ให้จับใจในเหตุ จะเข็นค่าล้งใจให้ทำกัต่อไป
บั้ง ๆ ขึ้ เพราะจับมันใจว่าผลของกรการทำกัมีจรง เป็นผลกัท้ให้ความเขิกขานใจจรง.

แม่จะไม่มีผู้สรรเสริญ หากไ้ทำความกัไ้แล้ว นั้กทยทวนคูนแล้ว ผู้ทำ
ความกัก็อาจะเขิกขานไ้ด้วยความมรัท้วของตัวเอง.

ผลไม่ไ้เกิดโดยไม่มีเหตุ ผลเกิดจากเหตุ เหตุกัผลกัก็ เหตุไม่ไ้ผลกั
ไม่ไ้ ความประมาทแม่เพียงเล็กน้อบแล้วทำเหตุไม่ไ้ กัจักต้องไ้รับผลไม่ไ้.

สุขทุกข์ ผลกัผลไม่ไ้เกิดจากตัวเองทั้งสน ทำกัก็มีผลกั มีความสุข
ทำไม่ไ้กัก็มีผลไม่ไ้ มีความทุกข์ ต้องการผลอย่างไหน ตัวเองเลือกไ้ทำได้ ผลกั
เหตุกัต้องตรงกันเสมอ ไม่มีท้ไม่ตรงกัน ผลกัต้องเกิดจากเหตุกั ผลกัจักไม่เกิด
จากเหตุไม่ไ้ ผลไม่ไ้กัต้องเกิดจากเหตุไม่ไ้ ผลไม่ไ้กัจักไม่เกิดจากเหตุกั นั้แน่นอน
ตายท้ว.

อนั้จิตท้ไ้รับการบริหารทรวอขรมให้เข็นจิตท้คัแล้วนั้ นั้เข็นจิตท้มีค่า
อย่างบั้ง ค่าของจิตเข็นสูงกว่ค่าของอะไรอื่น จึงควรสนใจบริหารจิตให้จรงจรงสม่า
เสมอด้วยกันทุกคน ทุกโอกาสท้ทำไ้.

ผู้เงินมากมายแล้วกัยังทุกข์ด้วยความต้องการเงินบั้งขึ้จนอีกไ้ เพราะโลก
ผู้มัยศใหญ่โตแล้วกัยังทุกข์ด้วยความต้องการบศใหญ่บั้งขึ้จนอีกไ้ เพราะโลก ผู้มัยคน
เขาอกเอาใจกัของสรรเสริญมากมาย แล้วกัยังทุกข์ด้วยความต้องการให้บั้งขึ้จนอีก
ไ้ เพราะโลก ผู้มีความสุขล้นเหลือแล้วกัยังทุกข์ด้วยความต้องการสุขให้บั้งขึ้จนอีก
ไ้ เพราะโลก ความโลกมีอยู่ในใจผู้ใด จึงเข็นเหตุแห่งความทุกข์ของผู้นั้ มีโลก

มากก็มีทุกข์มาก มีโลภน้อยก็มีทุกข์น้อย ผลเป็นไปตามเหตุทุกประการ เหตุแรงผลก็แรง เช่นเดียวกับเหตุก็ผลก็หนัก เหตุชั่วผลก็ชั่ว และผู้ทำเหตุเท่านั้นจะเป็นผู้ไ้เสวยผล ผู้ไม่ได้ทำเหตุจะเสวยผลไม่มีเลย เมื่อต้องการจะเสวยผลด้วยตนเองจึงต้องทำเหตุด้วยตนเอง เมื่อต้องการเสวยผลจึงต้องทำเหตุ ควรตั้งสติเตือนตนเองไว้เช่นนี้เสมอ.

ความ พยายาม สม่ำเสมอ จักนำไป บรรลุผลสำเร็จ ถึงจุดหมายปลายทางได้ ทุกกรณี.

จิตนั้นหนักก็เขินที่สุด ชั่วก็ชั่วเขินที่สุด ไม่มีสิ่งใดเปรียบเสมอทั้งทศและทศชั่ว จึงควรเห็นความสำคัญของจิต และมีมานะพยายามอบรมจิตของตนให้เป็นจิตที่หนักที่สุดด้วยกับทุกคน ผลที่ได้รับจะไม่เป็นอื่น นอกจากความสุขอย่างที่สุดของตนเอง.

อุบายวิธีที่จะทำให้ความโลภลดน้อยลงอย่างไ้ผล ก็คือการหัดเป็นผู้ให้ แม้จะเป็นเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ดีกว่าไม่รู้จักให้เสียเลย อย่างไม่ก็ตาม เมื่อจะให้จะต้องมีสติบอกตัวเองให้ชัดแจ้ง ว่าทำให้เห็นเพื่อทำความโลภอันเป็นเหตุไม่ไ้ให้ลดน้อยลง มิไ้ไ้ให้เพื่อหวังผลตอบแทนเป็นลาภยศสรรเสริญสุข อันเป็นการจะทำเหตุไม่ไ้ยังจนหาไ้เป็นการทำให้ลดน้อยลงไม่.

เมื่อใดพิจารณาอารมณ์ตนเองเห็นว่าปราศจากความ หงุดหงิดขุ่นมัวจากกาไรให้แล้ว เมื่อนั้นให้รู้ว่าอุบายวิธีลดความโลภในใจตนกำลังไ้ผลแล้ว ควรยินดีแล้ว เพราะความโลภเป็นเหตุไม่ไ้ ผู้ไ้ไ้มีความโลภอยู่ในใจ ความโลภย่อมนเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของผู้นั้น นเป็นความจริง.

ค่าของจิตที่ไ้รับการ บริหารหรือ อบรม อย่างเต็มที่ แล้วย่อมสง กว่าค่าของอะไรทั้งสิน ไม่มีค่าของอะไรเปรียบไ้ทั้งสิน ในทางตรงกันข้าม จิตที่ไ้ไ้รับการ บริหารหรืออบรมเลยย่อไม่มีค่าเลย ความไม่มีค่าของ อะไรก็เปรียบ กับความไม่มีค่าของจิตที่ไ้ไ้รับการอบรมไ้ไ้ทั้งสิน.

ไม่มีผู้ใดจะไ้รับคุณค่าหรือโทษของจิตเท่ากับเจ้าของจิตเลย.

การเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นลาภยศสรรเสริญ คือทางดำเนินที่ถูกต้องไปสู่ความละโลภในขั้นต้นสำหรับทุกคน จึงควรที่ทุกคนผู้ปรารถนาความสงบเย็นจากความไม่โลภจะหัดเป็นผู้นำให้เสียแต่เป็นคนเป็นต้นไป เริ่มทำเหตุดีเมื่อใด ก็ได้รับผลดีเมื่อใดนั้นแน่นอน.

ละความโลภได้ครั้งหนึ่ง เกิดความยินดีเบิกบานขึ้นครั้งหนึ่ง ผลคืออย่างลึกซึ้งก็จะเกิดขึ้นและฝังลงเป็นพื้นฐานที่งามของจิตใจครั้งหนึ่งด้วยทันทีเช่นกัน ละความโลภได้มากครั้ง เกิดความยินดีเบิกบานขึ้นมากครั้งเพียงใด ผลคืออย่างลึกซึ้งก็จะเกิดขึ้นและฝังลงเป็นพื้นฐานที่งามของจิตใจมากครั้งเพียงนั้น.

ความโลภเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ความเศร้าหมองร้อนรนเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ผลร้ายอย่างลึกซึ้งก็จะเกิดขึ้นและฝังลงเป็นพื้นฐานที่ไม่ดีของจิตใจครั้งหนึ่ง ด้วยทันทีเช่นกัน ความโลภเกิดขึ้นมากครั้ง ความเศร้าหมองร้อนรนเกิดขึ้นมากครั้งเพียงใด ผลร้ายอย่างลึกซึ้งก็จะเกิดขึ้นและฝังลงเป็นพื้นฐานที่ไม่ดีของจิตใจมากครั้งเพียงนั้น.

ใจที่มีความโลภน้อยกับใจที่มีความโลภมากย่อมมีความสุขต่างกัน ใจที่มีความโลภน้อยเป็นใจที่มีความสุขมาก ส่วนใจที่มีความโลภมากเป็นใจที่มีความสุขน้อยไม่ควรเข้าใจผิดไปจากนี้ ควรจะทำความเข้าใจในเรื่องนี้ให้ถูกต้อง ความเห็นถูกเป็นความสำคัญยิ่ง จะนำไปเกิดการปฏิบัติถูกได้ เกิดผลถึงความปรารถนาต้องการได้.

ความเสียหายเกิดขึ้นเกิดจากความโลภเท่านั้น ไม่เคยปรากฏว่าเกิดจากความไม่โลภเลย.

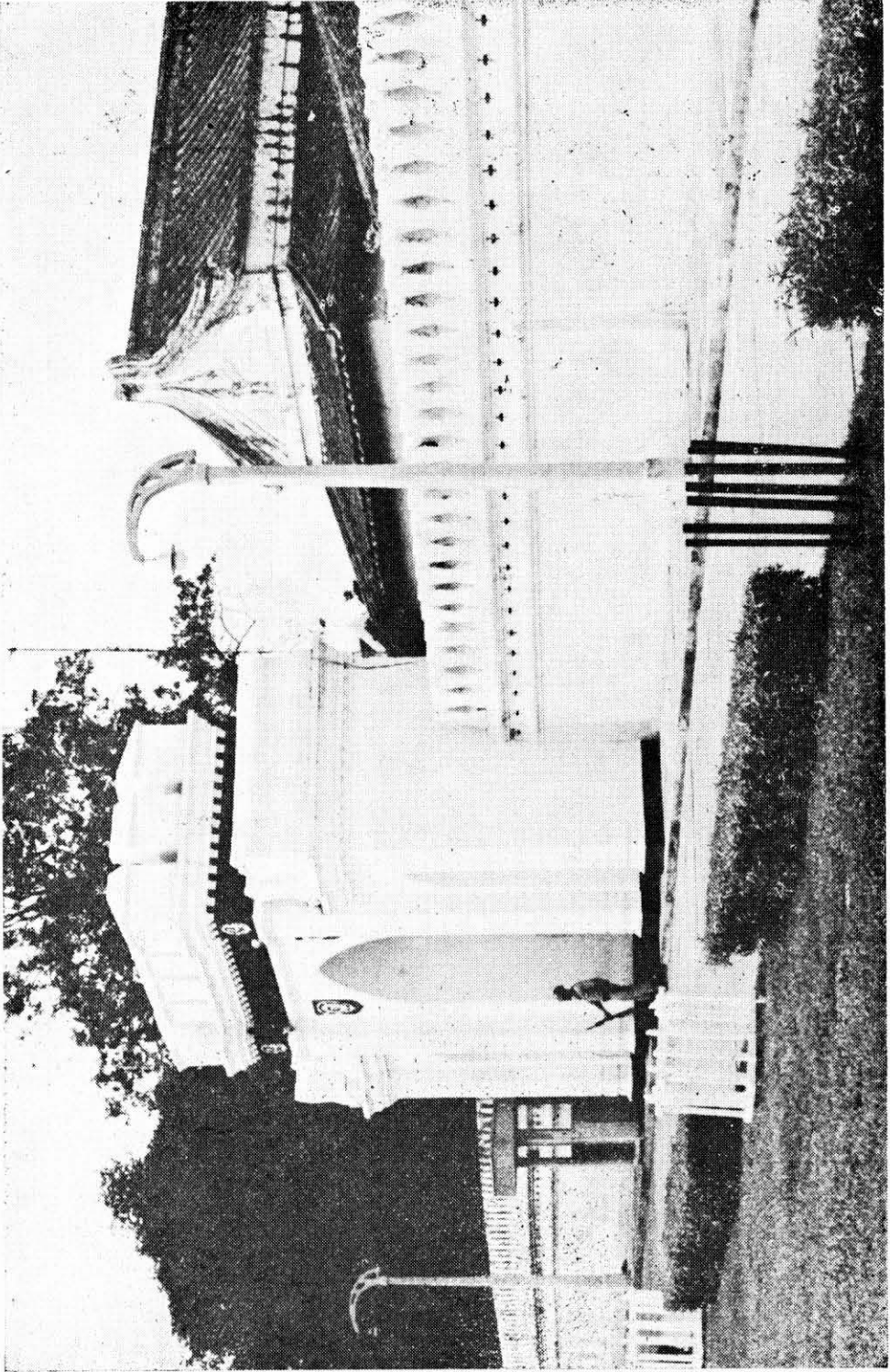
อันความโลภซึ่งเป็นสิ่งสกปรกของใจนั้น ก็เช่นเดียวกับเหงื่อไคลซึ่งเป็นสิ่งสกปรกของร่างกาย ถ้าไม่ขจัดให้สะอาดอยู่เสมอ ก็ย่อมจะเพิ่มความสกปรกยิ่งขึ้นทุกที ที่จะอยู่ในระดับใดระดับหนึ่งอยู่ตลอดไปหาได้ไม่ ไม่เพียงทำให้เหนื่อยล้าก็จะค่อนข้างมาก และเมื่อความโลภมากขึ้นความสุขก็จะน้อยลง ความโลภมากขึ้นเพียงใด ความสุขจะน้อยลงเพียงนั้น และหากไม่เพียงละความโลภของตนเสียเลย วันหนึ่งจะรู้สึกว่าคุณสุขไม่มีเลย มีแต่ความร้อรรนปรารถนาต้องการไม่สิ้นสุด เท่าไร ๆ ก็ไม่พอ ผู้ไม่รู้จักพอกก็เป็นผู้ไม่รู้จักความสุข.

ประวัติ

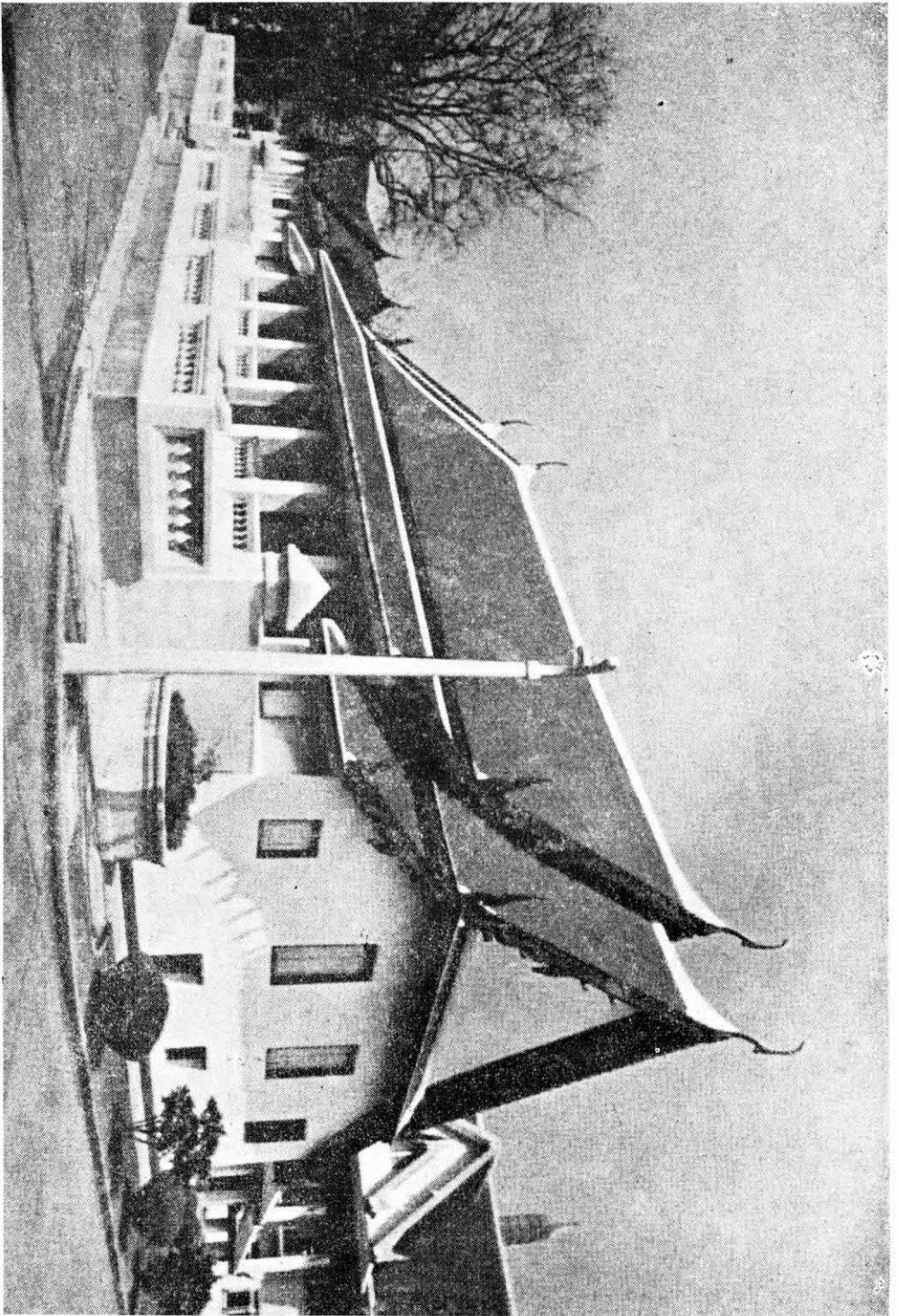
พระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร

และ

สถานที่ราชการทหารเรือบางแห่ง

กำแพงพระราชวังเดิม

ห้องพระโอรส

พระราชวังเดิม

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงกู้เอกราชของชาติไทยคืนได้จากพม่าซ้ำอีกแล้ว เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๐ ทรงย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยามาตั้งราชธานีใหม่ที่บริเวณเหนือปากคลองบางหลวง จังหวัดธนบุรี ซึ่งชื่อกันเรียกว่า “พระราชวังเดิมกรุงธนบุรี” เพราะกรุงศรีอยุธยาได้ถูกพม่าเผาผลาญทำลายเสียเป็นอันมาก ไม่สามารถจะซ่อมแซมบูรณะให้คืนสภาพอย่างเดิมได้

ครั้นต่อมาถึงพุทธศักราช ๒๓๒๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ขึ้นครองราชสมบัติ จึงได้ทรงย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีไปตั้ง ณ ผังพระนคร เพราะเหตุว่ากรุงธนบุรีทางค้ำเหนือดและใต้ มีอาณาเขตคึกคักด้วยรชาชวรามและวัดโมลีโลกยาราม ไม่สามารถจะขยายออกไปอีกได้ ประกอบทั้งฝั่งด้านกรุงธนบุรีถูกน้ำเซาะชำรุดอยู่เสมอ เพราะเป็นบริเวณค้ำน้ำพอก จึงถึงพุทธศักราช ๒๓๕๕ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสถาปนา สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร เป็นกรมพระราชวังบวรฯ แล้วให้เสด็จประทับ ณ พระราชวังเดิม ท้าได้ให้เสด็จประทับที่พระราชวังบวรฯ ไม่

ครั้นพุทธศักราช ๒๓๕๒ กรมพระราชวังบวรฯ พระองค์นั้นได้เสวยราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จประทับ ณ พระบรมมหาราชวังแล้วโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านายพระองค์ใดประทับยังไม่พบหลักฐาน พบแต่หลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระชั้นเกล้าเจ้าอยู่หัว (เจ้าฟ้าชายจุฬามณี พระราชโอรสรัชกาลที่ ๒) ประสูติและประทับ ณ พระตำหนักเกิง ครั้นพุทธศักราช ๒๓๕๕ พระบาทสมเด็จพระชั้นเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รับบรรราชภิเศกเสด็จไปประทับ ณ พระราชวังบวรฯ กรมหมื่นบวรวิชัยชาญพระราชโอรสของพระองค์ใดประทับต่อมา

ครั้นพุทธศักราช ๒๔๑๑ กรมหมื่นบวรวิชัยชาญได้รับข้อว่าราชาภิเศกเป็นกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญประทับ ณ พระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว พระราชวังเดิม

จึงได้เป็นที่ประทับของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท พระราชโอรสรัชกาลที่ ๒ ครั้นกรมหลวงวงศาธิราชสนิทสิ้นพระชนม์เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๕ พระราชวังนักตกทอคมายังสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์พระราชโอรสรัชกาลที่ ๔ ประทับมาจนถึงสิ้นพระชนม์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดพระราชทานพระราชวังเดิม ซึ่งว่างอยู่ให้เป็นที่ตั้งโรงเรียนนายเรือ เพราะเป็นสถานที่ใกล้ชุกกบที่ว่าการกรมทหารเรือ และได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้กรมทหารเรือเป็นผู้จัดการแก้ไขค้ำแปลง แต่ของที่ปลูกสร้างมาแต่เดิมควรจะรักษาไว้คงไว้ เช่น ท้องพระโรง พระตำหนักเก๋ง ศาลเจ้าตาก เหล่านี้ให้ซ่อมแซมรักษาไว้ตามเดิม

โรงเรียนนายเรือ ได้ตั้งอยู่ที่ พระราชวังเดิม ตลอดมา จนถึง พุทธศักราช ๒๔๘๕ ในกรุงเทพฯ ถูกคุกคามจากภัยทางอากาศเนื่องในสงครามโลกครั้งที่ ๒ (สงครามมหาเอเชียบูรพา) ก็จำเป็นต้องการจึงได้ย้ายโรงเรียนนายเรือให้ไปเรียนที่ สักหยัซว่ควาว แต่ครั้นสงครามเลิกแล้ว ทางการก็ได้ย้ายกลับมายังที่พระราชวังเดิมเพราะในขณะนั้นการก่อสร้างโรงเรียนนายเรือที่เกล็ดแก้วใกล้จะเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ครั้นพุทธศักราช ๒๔๘๘ โรงเรียนนายเรือได้ย้ายไปอยู่ที่เกล็ดแก้ว ทวีอาคารเดิมโรงเรียนนายเรือที่พระราชวังเดิมจึงว่างอยู่ ทางราชการจึงได้ค้ำแปลงแก้ไขค้ำเดิมเป็นแบบทรงไทยเป็นที่ตั้งของบังคับการกองทัพเรือ และกรมการเงินทหารเรือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ต่อมาได้มีหน่วยราชการมาตั้งในบริเวณเขตพระราชวังเดิม คือ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ กรมสื่อสารทหารเรือครบถ้วนทุกถ้วน

พระราชวังเดิม ได้เคยเป็น ราชธานี และที่ประทับของเจ้านายสำคัญ ๆ หลายพระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหाराช
๒. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
๓. พระบาทสมเด็จพระบรมเชลล์เจ้าอยู่หัว
๔. กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ

๕. กรมหลวงวงศาธิราชสนิท
๖. สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงศ์

ภายในพระราชวังเดิม ในปัจจุบันมีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่ยังบูรณะ
รักษาไว้ คือ

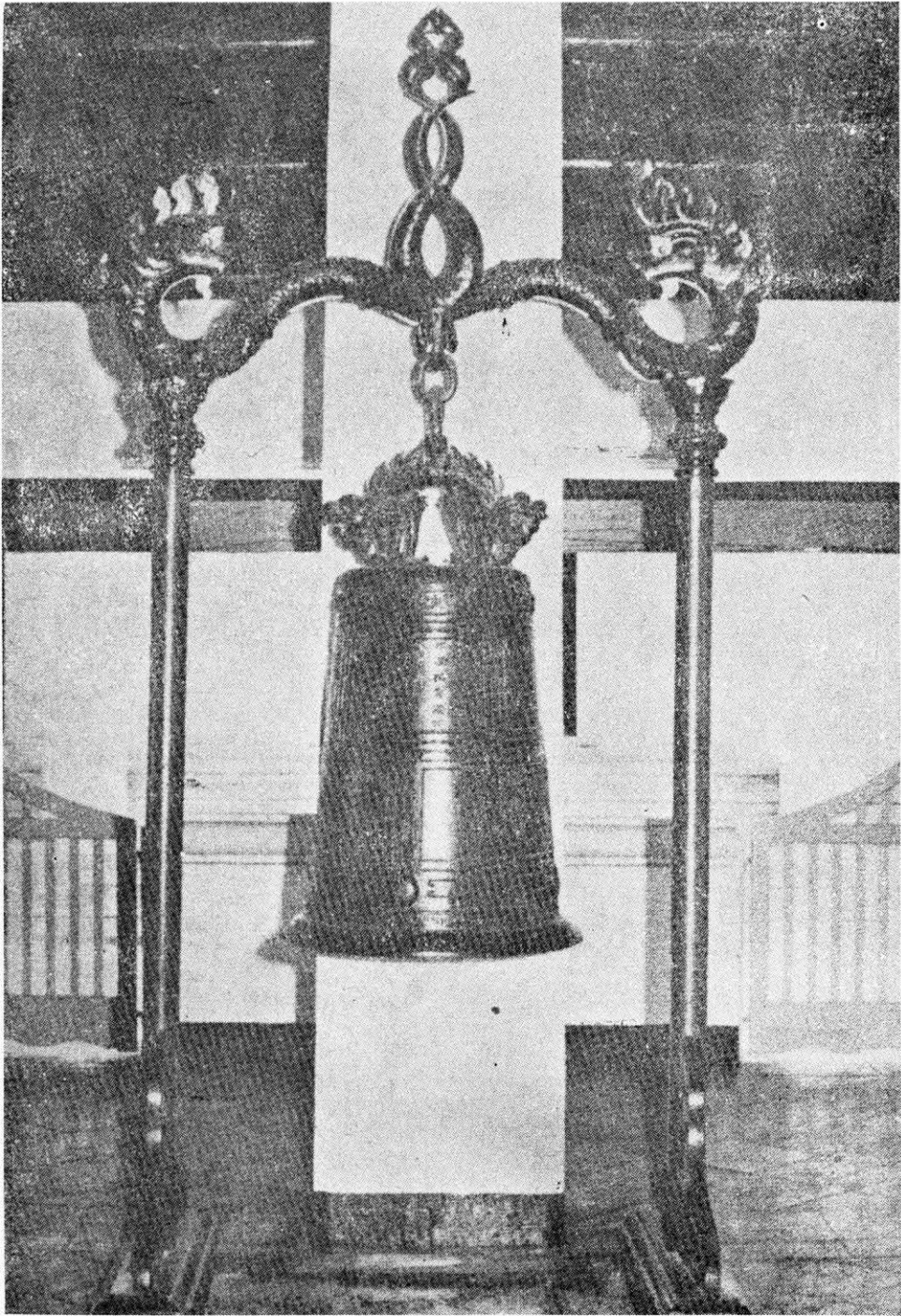
๑. กำแพงพระราชวังเดิม
๒. ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
๓. ท้องพระโรง
๔. ระฆังเงิน
๕. พระตำหนักเก๋งคู่
๖. พระตำหนักเก๋งสมเด็จพระที่นั่งเกล้า
๗. บัซมิวชิยประสิทธิ์
๘. เขากิน

ห้องพระโรง

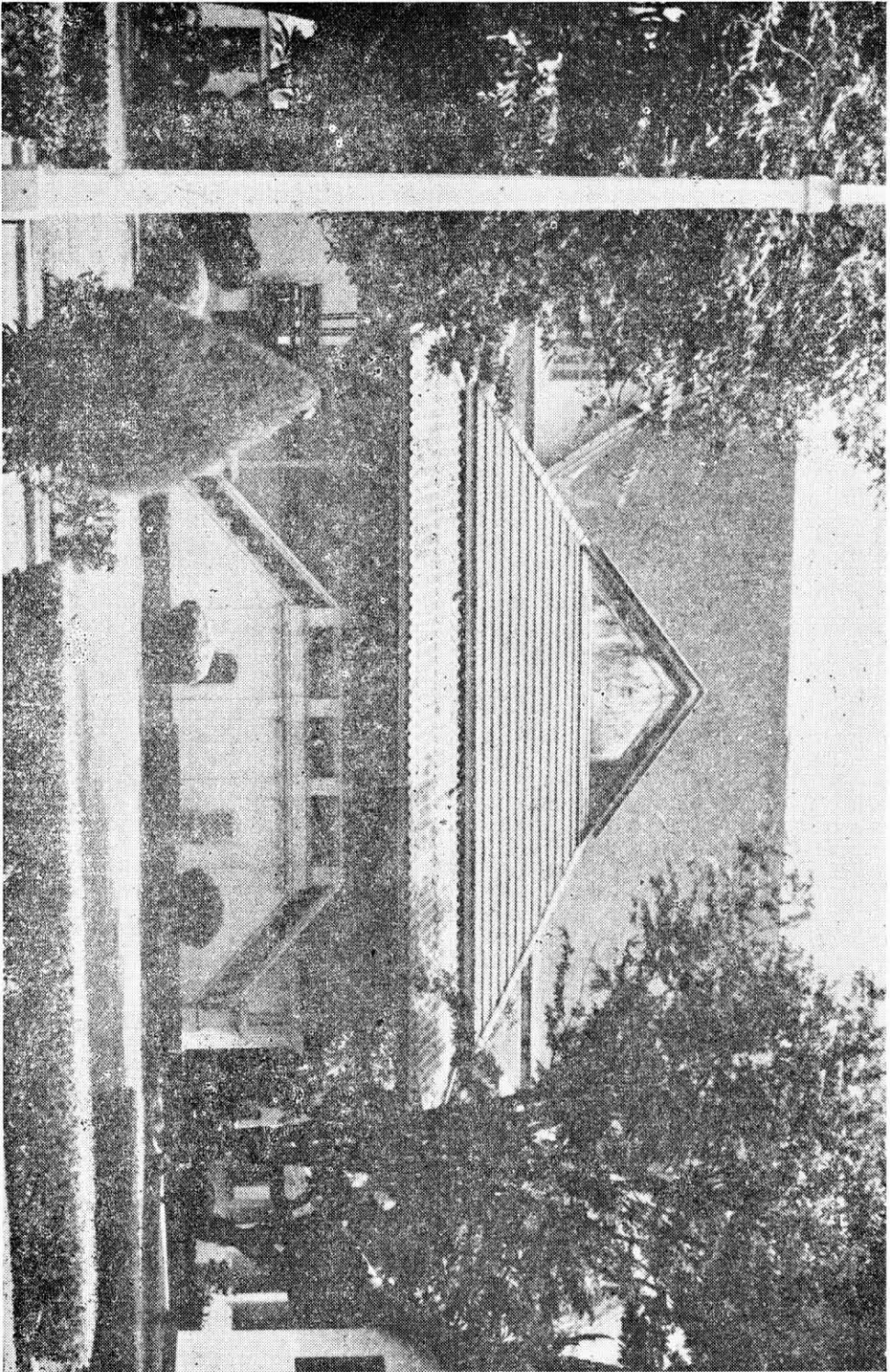
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงย้ายราชธานีจากพระนครศรีอยุธยา มาตั้งที่กรุงธนบุรี หลังจากที่ทรงกู้เอกราชกลับคืนมาได้แล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ทรงสร้างพระราชวังเดิมขึ้นประกอบด้วย ห้องพระโรง และพระตำหนักเก๋ง

ในสมัยที่ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระจักรพรรดิพงศ์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๕ ประทับ ณ พระราชวังเดิม ได้ใช้ห้องพระโรงเป็นสถานที่ทรงประกอบพิธีต่าง ๆ เช่น ทรงบำเพ็ญกุศลถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เป็นต้น

ปัจจุบันห้องพระโรงชั้นบนใช้เป็นห้องรับรองพิเศษ และเป็นห้องประชุมของกองทัพเรือ ส่วนชั้นล่างใช้เป็นสถานที่ประกอบงานพิธีของกองทัพเรือในบางโอกาส

ระฆังเงินในท้องพระโรง

พระตำหนักแดง สมเด็จพระบรมโกศ

ระฆังเงิน

โบราณวัตถุชิ้นหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ในท้องพระโรงชั้นนอก คือ ระฆังเงินใบใหญ่ ระฆังนี้ มีความสูงวัดได้จากปากถึงก้นระฆัง ๓๕ นิ้วฟุต ความใหญ่วัดโดยรอบจากรวงปากระฆังได้ ๘๒ นิ้วฟุต และความกว้างวัดผ่านศูนย์กลางที่ปากระฆังได้ ๒๖ นิ้วฟุต หูแขวนระฆังทำเป็นรูปมังกรคายแก้วแขนงมี ๒ หัว ทั่วทิศกัน ขามังกร ๔ ขาจับตัวระฆัง ๔ มุมพอก ที่กลางตัวมังกรมีห่วงใส่ไว้สำหรับแขวนระฆัง

จากรูปร่าง และหูซึ่งทำเป็นรูปมังกรเงินประกอบคำจารึกเป็นภาษาจีนไว้ที่ตัวระฆังด้วย จึงแน่ใจได้ว่าเป็นระฆังเงิน แต่จะเข้ามาอยู่ในพระราชวังเดิมในสมัยใดและโดยวิธีใดยังสืบไม่ได้ ตัวอักษรจีนซึ่งปรากฏในระฆังนั้น คุณสิทธิพล นิกิตวัฒนา แปลเป็นไทยไว้ว่า

“หลวงจีนองค์ตั้ง แห่งวัดไทรรัตน เมืองหังเซียง ยินยน์ว่าบรรดาอุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย พ้นจากกรรมเวรชาติก่อน โดยกุศลผลบุญเพิ่มพูนมากขึ้น จึงไปจุติในภพใหม่ อันมีแต่ความบริสุทธิ์ผ่อง”

อีกด้านหนึ่งจารึกว่า

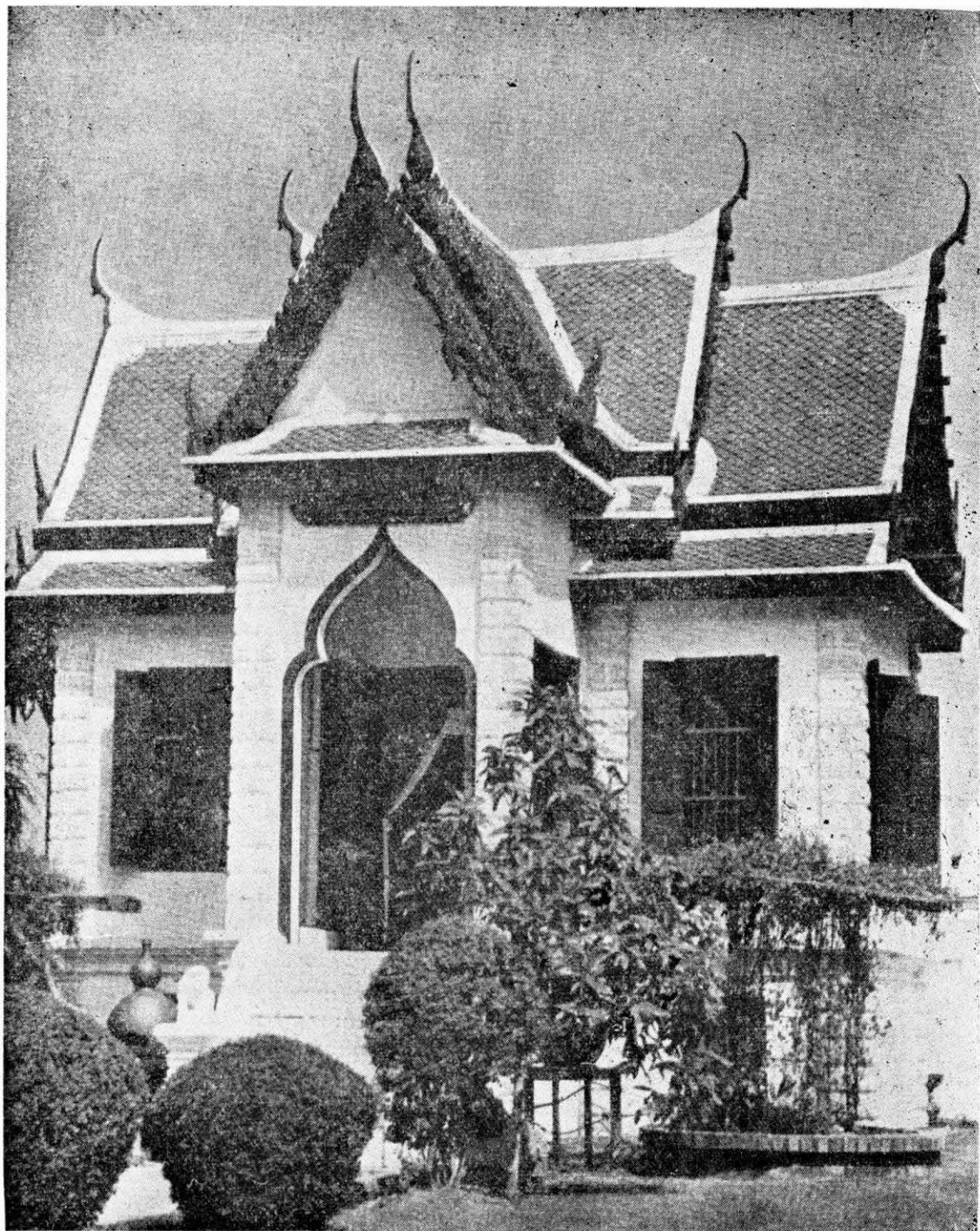
“สลักเมื่อขบชวศ เดือนเหมันต์ วันมหาสงกรานต์ ตรงกับปี ๑๕ พระเจ้า
เกษมลง”

ระฆังใบนี้ แขนงอยู่บนฐานแขวนระฆัง ซึ่งเป็นแบบของไทย คือทำเป็นเสากลม ตั้งอยู่บนฐานไม้ทั้งสองข้าง ที่หัวเสาแกะเป็นรูปงูหงาย โคนเสามือข้างขวาข้างสองด้าน ที่ใบหูข้างแฉกเป็นลายไทยพองามบนหัวเสาทั้งสองเป็นพญานาค (แบบไทย) ๒ ตัว พวกออกเกาะไว้กับหัวเสาตัวละข้าง ชูเศียรสู่ฟ้าอย่างสง่างาม พวกหางมาบรรจบกันที่ศูนย์กลางสำหรับแขวนระฆังพอก ที่หัวปลายหางที่ไขว้กันชกขึ้นของบนคออ่อนช้อยสวยงามมาก ฐานระฆังนึ่งทำขึ้นภายหลังที่ใครระฆังมาแล้ว ทำนึ่งสลักคงมีความตั้งใจจะเปรียบเทียบศิลปะไทยกับเงินไว้ให้ปรากฏ เพราะที่หุระฆังเงินทำเป็นรูปมังกร ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวจีนนับถือ ที่แขวนจึงทำเป็นรูปพญานาคไทยอยู่ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งเป็นสัตว์ที่คนไทยยกย่อง นับว่าเขากันได้อย่างกลมกลืน ระฆังใบนี้ยังมีอยู่ที่ท้องพระโรงจนถึงปัจจุบัน

พระตำหนักแก่งสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ

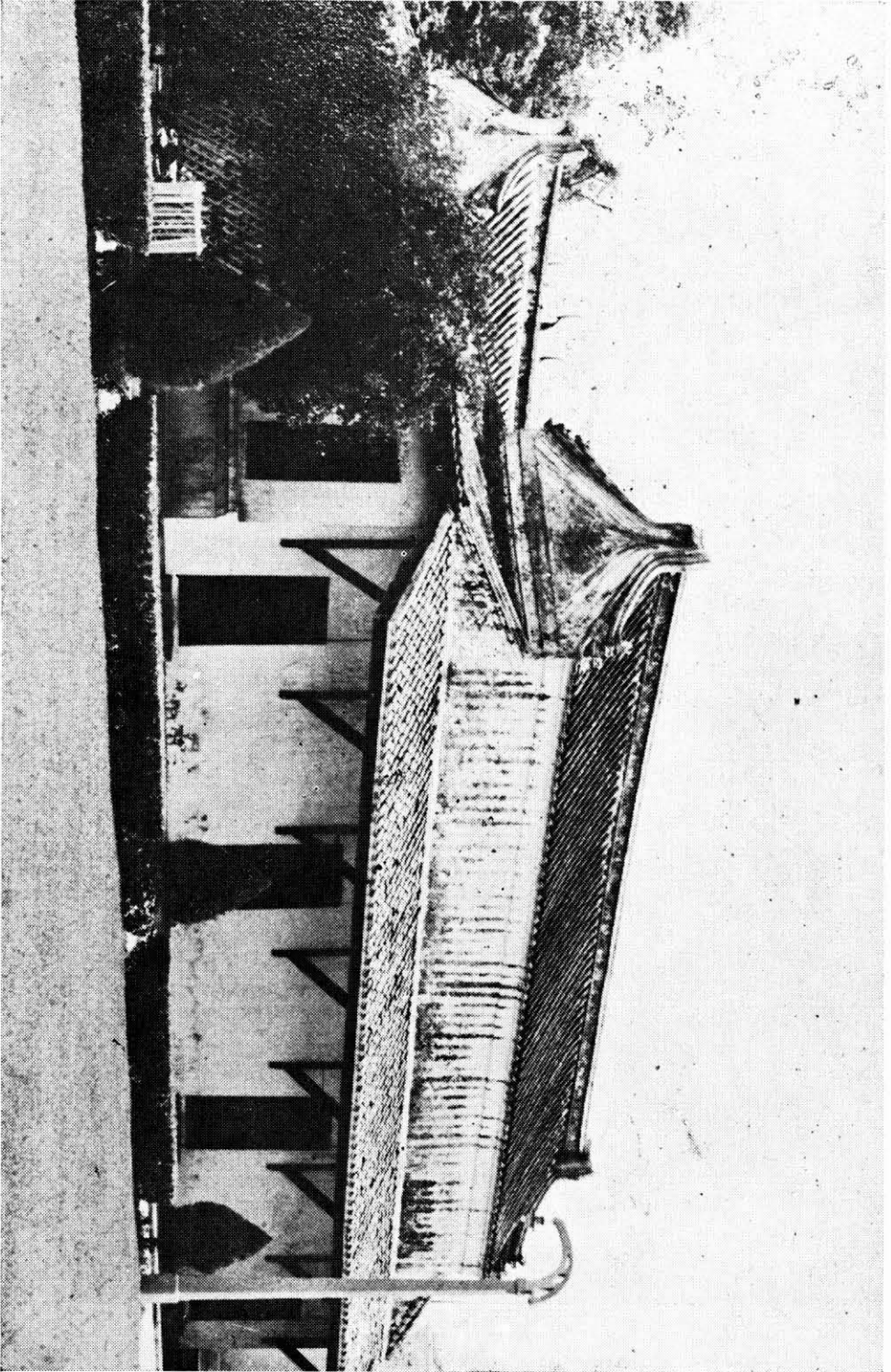
แก่งพระปิ่นเกล้า เดิมเรียกว่า พระตำหนักแก่ง พุทธศักราช ๒๓๕๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ (เจ้าฟ้าชายธราธิบดี พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระศรีสุริเยนทร์) ประสูติและประทับ ณ พระตำหนักแก่ง เนื่องจากเป็นที่ประสูติและเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวมาชั่วนิรันดร์หนึ่ง จึงได้ชื่อว่า แก่งพระปิ่นเกล้านี้มา ครั้นพุทธศักราช ๒๓๕๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาราชภิเษกแก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ เป็นพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชพระบรมราชโองการ แล้วพระองค์จึงได้เสด็จไปประทับ ณ พระราชวังบวร กรมหมื่นบวรวิชัยชาญ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ได้ประทับ ณ แก่งพระปิ่นเกล้า มาพุทธศักราช ๒๔๑๑ กรมหมื่นบวรวิชัยชาญได้รัับพระราชอปราราภิเษก เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จไปประทับ ณ พระราชวังบวร แก่งพระปิ่นเกล้าเป็นที่ประทับของกรมหลวงวงศาธิราชสนิท พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ และสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระจักรพรรดิพงศ์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ ๔

ปัจจุบันชั้นบนของแก่งพระปิ่นเกล้า ใช้เป็นที่ทำการของผู้ชำนาญการกองทัพอากาศ อยู่ในความดูแลรักษาของสำนักงานเลขาธิการกองทัพอากาศ

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระตำหนักแดง

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรือศาลเจ้าตากนั้นคงมีมาแต่สมัย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี แต่คงเป็นเพียงศาลพระภูมิประจำพระราชวังเท่านั้น ในรัช สมัย สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ได้เสด็จ ประทับอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๔๕ ถึง พ.ศ. ๒๓๕๒ ซึ่งเป็นเวลาเพียง ๗ ปีเท่านั้น ขณะนั้นได้ทรงดำรัสพระ บคเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในรัชกาลที่ ๑ ใน พ.ศ. ๒๓๕๑ พระบาท สมเด็จพระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ประสูติ ณ พระตำหนักเกษ เมื่อสมเด็จพระราช บิดา คือรัชกาลที่ ๒ ได้เสด็จ เสด็จถวญราชสมบัติ พระองค์ก็ได้ตามเสด็จสมเด็จพระ ราชบิดาเข้าไปประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง จนสมเด็จพระราชบิดาสวรรคต ใน พ.ศ. ๒๓๖๗ จึงเสด็จกลับมาประทับ ณ พระราชวังเดิมอีกจนถึง พ.ศ. ๒๓๘๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ สวรรคต พระบาทสมเด็จพระจอม เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จึงทรงสถาปนาสมเด็จพระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็น “พระเจ้าแผ่นดิน” คู่กับพระองค์ แล้วพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ก็ทรงย้ายไป ประทับ ณ พระราชวัง (วังหน้า) ถ้าจะนับเวลาที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ ประทับ อยู่ที่พระราชวังเดิมในคอนสตาชัน ก็เป็นเวลาถึง ๒๗ ปี ในระบอบเองทพอระสนนิษฐานได้ว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ คงจะได้ทรงก่อสร้างซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ขึ้น ในบริเวณพระราชวังเดิม และเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องมี “ศาลเจ้าตาก” อยู่ด้วย เพราะ พระองค์ท่านทรงทราบดีว่า พระราชวังเดิมคือที่ประทับของ สมเด็จพระเจ้าตากสิน มหาราช นอกจากนั้น สำเนาพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๕ ถึง พลเรือโท พระยาชลยุทธโยธินทร์^(๑) ก็ปรากฏความเรียกว่า “ศาลเจ้าตาก” แล้ว ฉะนั้น ศาลสมเด็จพระ เจ้าตากสินมหาราช คงจะมีมาแล้วก่อนรัชกาลที่ ๕ แน่แน่นอน อาจจะมีในขณะ ที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นยังดำรงพระยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม ทรงพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ และพระองค์ ท่านได้ประทับอยู่ ณ พระราชวังเดิม จนได้รับสถาปนาเป็นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัวแล้ว จึงได้เสด็จไปประทับ ณ พระบรมราชวัง (วังหน้า)

(๑) ผู้บัญชาการทหารเรือ ตั้งแต่ ๑๖ ม.ค. ๒๔๔๓ - ๒๘ ม.ค. ๒๔๔๔ นามเดิมคือ Andr'e du Plessis de Richelieu เป็นชาวเดนมาร์ก

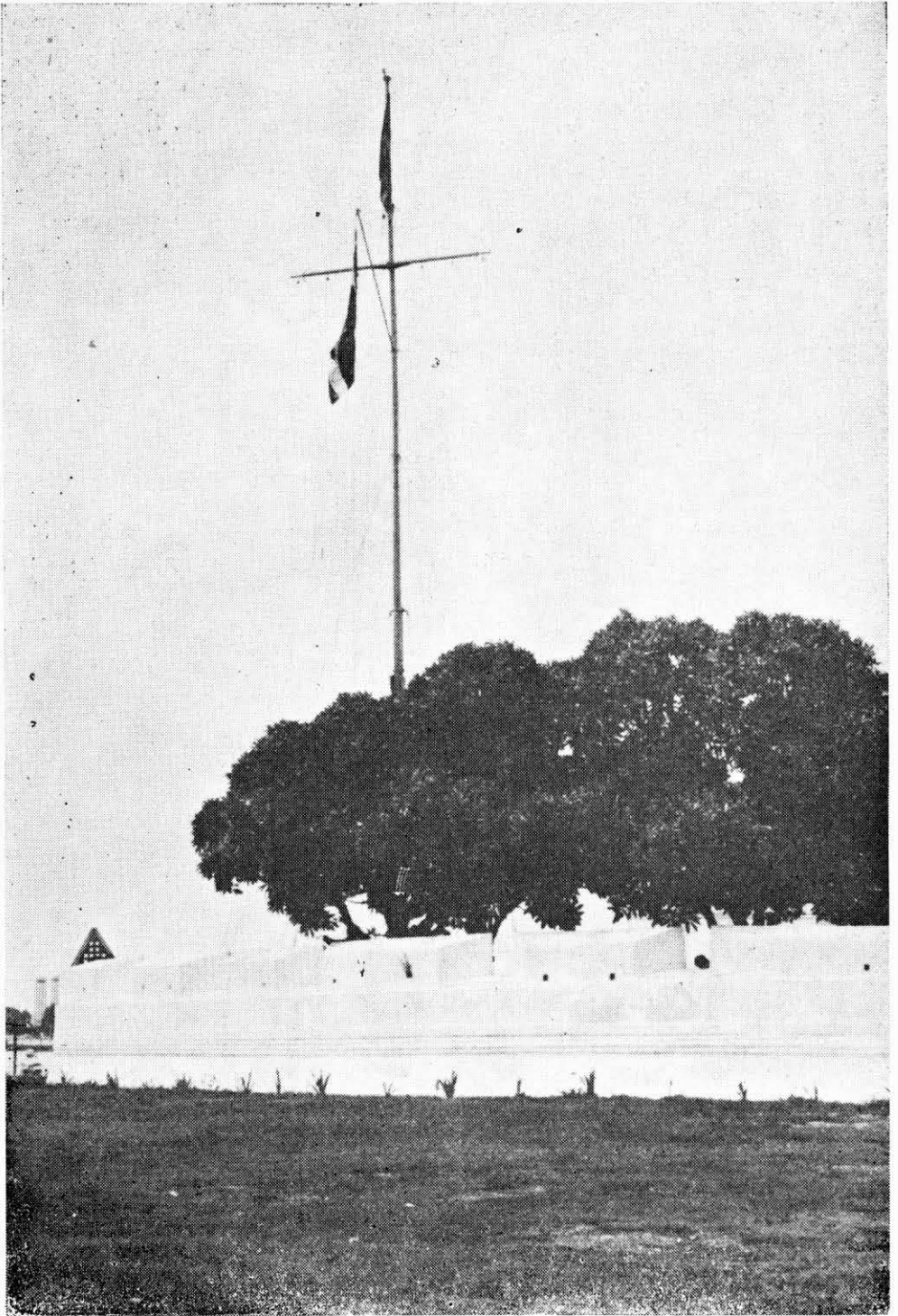
พระตำหนักเก๋งคู่

เก๋งจีน ๒ หลังคู่ ซึ่งอยู่ริมประตูพระราชวังกำแพงหน้าออกนั้น หลังในเป็น
ทิวรรวมของสมเด็จพระเจ้าตากสินฯ พื้นชั้นล่างก่ออิฐโอบปูน ชั้นบนเป็นไม้สูงจาก
พื้นดินประมาณ ๑ เมตร มีร่องเจาะไว้สำหรับลงพระบิณฑุกิน

ปัจจุบันใช้เป็นที่พักการของแผนกผลิตภาพ กองเครื่องช่วยการศึกษา กรม
ยุทธศึกษาทหารเรือ และคลังพัสดุ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

เขาคิน

บ่อนวิชัยประสิทธิ์

เขาดิน

มูลดินซึ่งอยู่ตรงกันข้างของกรมสื่อสารทหารเรอนัน สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรม
พระจักรพรรดิพงศ์ทรงสร้างไว้เพื่อประดิษฐานพระศาสนาให้สวยงาม เขามีต้นไม้ใหญ่
หลายต้นเช่น ต้นพิภุล ต้นหูกวาง ต้นจันทน์ เหตุที่เรียกมูลดินชั้นคองนี้ชื่อว่ากาน้ำ
ดินที่ชุกสระในบริเวณวังเดิมมาดมไว้ เพราะปรากฏตามหลักฐานว่า สมัยที่สมเด็จพระ
พระบรมเกล้าเจ้าอยู่หัวประทับ ณ พระราชวังเดิมนี้ มีสระน้ำยาวโค้งไปตามกำแพงอยู่
แล้ว ต่อมาสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระจักรพรรดิพงศ์ ได้ทรงชุกเพิ่มเติมเงินมาตั้งเขา
ดินทาง มุมคาน้ำ ตะวันออก เขียงใต้ของกำแพง บริเวณ ทิศกรม ทหาร สื่อสาร ทหารเรือ
ปัจจุบัน สระน้ำที่ขายน้ำและพายเรือเล่นสำหรับฝ่ายใน ใช้น้ำเข้าออกทางวัดท้าย
ตลาด (วัดโมลีโลกยาราม) สระน้ำนี้ได้ถูกถมไปเป็นเวลานานแล้ว

บ่อมิชชีพระสิทธิ์

บ่อมิชชีพระสิทธิ์ ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช “ ครึ่งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี” แต่จะสร้างใน พ.ศ. ไหนั้น หลักฐานยังคลาดเคลื่อนกันอยู่หากต้องกันไม่ เท่าที่ได้อ่านจากหนังสือพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า “ เมื่อพุทธศักราช ๒๒๐๘ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าทูลหวงโทมัส ซาคีฝรั่งเศสเป็นผู้ทำการสร้างบ่อขึ้นตามตำบลต่าง ๆ หลายบ่อ โดยมากไม่ปรากฏนามและปีที่สร้าง แต่ที่ปรากฏให้สร้างในพุทธศักราช ๒๒๐๘ นั้นคือ ที่เมืองลพบุรีแห่งหนึ่ง ที่เมืองนครศรีธรรมราชแห่งหนึ่ง ที่เมืองนครราชสีมาแห่งหนึ่ง ที่เมืองตะนาวศรีแห่งหนึ่ง และที่ปากคลองบางกอกใหญ่ เมืองธนบุรีอีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า บ่อมิชชีเยนทร์ ซึ่งเจ้าพระยาวิชเยนทร์เป็นผู้กำกับการสร้าง และต่อมาสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พระราชทานนามใหม่ว่า บ่อมิชชีพระสิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีบ่อที่ปากทูลหวงโทมัสสร้างอยู่ทางฝั่งตะวันออกของเมืองธนบุรีอีกหลายบ่อ ทรงตั้งโรงเรียนราชินีขึ้นที่วัดหนึ่ง แต่อธิบายว่า ได้รื้อเสียแล้วตั้งแต่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา ให้คงไว้แต่บ่อมิชชีพระสิทธิ์บ่อเดียว ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองบางกอกใหญ่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่า บ่อมิชชีพระสิทธิ์ ซึ่งตั้งอยู่ปากคลองบางกอกใหญ่ หน้าโรงเรียนนายเรือ (เดิม) นั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าทูลหวงโทมัสสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๑๗ และสร้างบ่ออื่น ๆ อีกหลายบ่อแต่รื้อเสียหมดแล้ว สร้างบ่อแล้วเสร็จได้ ๒ ปี เจ้าพระยาวิชเยนทร์ จึงได้เข้ารับราชการ

สำหรับสร้างบ่อมิชชีพระสิทธิ์ ความในพระราชพงศาวดารและพระบรมราชวินิจฉัยล้วนคลาดเคลื่อนกันอยู่ ฉะนั้นจึงว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๘ และอีกฉบับหนึ่งว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๑๗ ถ้าสร้างใน พ.ศ. ๒๒๐๘ หรือ พ.ศ. ๒๒๑๗

ก็เห็นหน้าสงสัยว่า เหตุใดเจ้าพระยาวิชเยนทร์ จึงได้เป็นผู้กำกับการสร้างขอมวิชัย
ประสิทธิ์ก่อนเข้ารับราชการ ถ้าหากเป็นแต่เพียงว่าบาทหลวงโทมาส ได้กำหนดแผน
ผังขอมวิชัยประสิทธิ์ไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๒๐๘ หรือ พ.ศ. ๒๒๑๗ แต่ยังไม่ได้ลงมือสร้าง
เพราะยังติดการสร้างขอมทางฝั่งตะวันออกอยู่ แล้วต่อมาเจ้าพระยาวิชเยนทร์ ได้เป็น
ผู้กำกับการสร้างขอมวิชัยประสิทธิ์ ก็พอจะสมควรถือเหตุผล

ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ภาคที่ ๒ ฉบับกรมตำรา กระทรวง
ธรรมการ พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ มีความตอนหนึ่งว่า

“เมื่อครั้งศึกราช ๑๐๑๕ ปีระกา นพศก พุทธศักราช ๒๒๐๐ มีฝรั่ง
นายกำปั่นผู้หนึ่งบรรทุกสินค้าเข้ามาขาย ณ กรุงเทพมหานคร ครั้นนั้นสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดินให้ข้อเรือกำปั่นใหญ่ลำหนึ่ง ครั้นเสร็จแล้วจะเอาลงจากอู่ จึงให้ล่ามถามฝรั่ง
พ่อค้าผู้นั้นว่า ณ เมืองฝรั่งเคสเขากำปั่นลงจากอู่กระทำอย่างไร จึงจะเอาลงได้ง่าย
ฝ่ายฝรั่งพ่อค้าผู้นั้นเป็นคนฉลาดมีสติปัญญามาก รู้ชำนาญในการรอกถ่วง จึง
บอกให้ล่ามกราบทูลพระกรุณารับอาสาจะเอากำปั่นออกจากอู่ แล้วแต่งการผูกรอกถ่วง
และจักรชักกำปั่นออกจากอู่ลงสู่ท่าโคโดยสะดวก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระโสมนัส
พระราชทานที่ขานเรือน และเครื่องยศให้อยู่ทำราชการในพระนคร” (ความในพระ
ราชพงศาวดารระบับ พ.ศ. แดกต่างและชดแย้งกันอยู่คงนี้)

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกล่าวไว้ในหนังสือเรื่องไทยรบ
พม่าครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า เจ้าพระยาวิชเยนทร์ (คอนสแตนติน
ฟอลคอน) เดินทางมาถึงเมืองไทยเมื่อปีเถาะ ๒๒๑๘ เป็นปีที่ ๑๕ ในรัชกาล
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเริ่มเข้ารับราชการในกรมพระคลังสินค้า เมื่อ พ.ศ.
๒๒๒๓ ใน History of Siam By W.A.R. Wood ว่า ฟอลคอน มาถึงเมืองไทย
เมื่อ ค.ศ. ๑๖๗๘ ตรงกับ พ.ศ. ๒๒๒๑ จะเห็นว่าระยะเวลาฝึกกับพระนิพนธ์ของ
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพียง ๓ ปีเท่านั้น และหากพิจารณาถึงปีที่เข
เข้ารับราชการของเจ้าพระยาวิชเยนทร์ จากพระนิพนธ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

นุภาพ ก็ปรากฏว่า ใกล้เคียง กับเวลา สร้างข้อม เมืองธนบุรี ที่ข้างไว้ใน ตอนหนึ่ง ของ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ภาคที่ ๒ ฉบับกรมคำว้า กระทรวงธรรมการด้วย ซึ่งมีความว่า “ ครั้นนั้น พระยาวิชเยนทร์ฝรั่ง กระทำราชการที่มีความชอบมากจน ทรงพระกรุณาโปรดให้เลื่อนทเป็นเจ้าพระยา และให้ยังค้ำราชการว่าที่สมุหนายกครว” และอีกตอนหนึ่งว่า “ อยู่มาเพลานั้น จึงเจ้าพระยาสมุหนายก กราบทูลพระกรุณาว่า เมืองพระพิษณุโลกเป็นหัวเมืองใหญ่กว่าฝ่ายเหนือ และที่ทางซึ่งจะรับราชศักรเมืองจะมีมานั้น เห็นมีสุมนคังและจะขอพระราชทานให้ก่อข้อมใหญ่ไว้สำหรับเมือง อนึ่งฝ่ายข้างบักย์ไค้แล้ว ขอให้ก่อข้อมใหม่ไว้ ณ เมืองธนบุรี ทั้งสองฟากฝั่งน้ำและทำสายโซ่ชันใหญ่ซึ่งขวางน้ำคดออกถึงกันทั้งสองฝั่งฟาก สำหรับจะข้องกันอิริทราชาไฟริจะมีมาทางทะเล สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวตรัสเห็นชอบด้วย โดยดุษย์คำเจ้าพระยาวิชเยนทร์ กราบทูลนั้น และทรงพระกรุณาจารย์ให้เจ้าพระยาวิชเยนทร์เป็นแม่กองก่อข้อม ณ เมืองพิษณุโลกและเมืองธนบุรีนั้นแล้วเสร็จทั้งสองตำบล” การสร้างข้อมนี้ไม่ปรากฏว่าเมื่อใด แต่ปรากฏว่า สร้างก่อนข้อม จัหวาศก จุฬศักราช ๑๐๔๔ (พ.ศ. ๒๒๒๕)

การรวบรวมประวัติ “ ข้อมวิชัยประสิทธิ์ ” ดังกล่าวมาแล้ว สรุปข้อความลงได้ว่า ข้อมนี้ไค้สร้างขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ครั้นกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เว้นเสียแต่ข้อมสร้างเท่านั้นยังคลากเคล็ดอนกันอยู่ แต่จะอย่างไรก็ตามข้อมนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้วไค้รับพระราชทานนามว่า “ ข้อมวิชเยนทร์ ” และไค้ใช้นามนี้อยู่ตลอดเวลาจนกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าชาติก เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ต่อจากนั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกรุงธนบุรีทรงกู้สิริสภาพกลับคืนมาได้แล้ว ทรงสถาปนาเมืองธนบุรีขึ้นเป็นราชธานี และทรงคักแปลงข้อมวิชเยนทร์ ซึ่งตั้งอยู่ในที่ใกล้เคียงพระราชวัง พระราชทานนามใหม่ว่า “ ข้อมวิชัยประสิทธิ์ ” ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๑๔ ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชดำริว่า ฝั่งตะวันออกเป็นชัยภูมิอันเหมาะ สมควรที่จะเป็นพระมหานครใหญ่ไค้ไค้ จึงทรงย้ายพระนครมาสร้างใหม่ทางฝั่งตะวันออกทั้งหมด ส่วนพระราชวังกรุงธนบุรี (พระราชวังเดิม) นั้น

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้เป็นที่พักพิงของเจ้านายชั้นสูงใน พระบรม
 ราชมณเฑียรที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๖ พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้เป็นสถานที่ศึกษาวิชา
 การทหารเรือ คือโรงเรียนนายเรือ บ่อนมิวชิยประสิทธิ์ จึงได้ตั้งอยู่ในความดูแลรักษา
 ของกองทัพเรือตั้งแต่นั้นมา บ่อนมิวชิยประสิทธิ์ได้ตั้งอยู่ที่ถนนวิสุทธิกษัตริย์
 จนถึงปัจจุบัน เคยเป็นที่ยังยืนเที่ยง ยิงปืนพระราชพิธี เคยเป็นที่เก็บอาวุธปืนค้ำว
 กรมศิลปากรชั้นบัญชีเป็นโบราณสถานของชาติ

ปัจจุบัน กองทัพเรือ ได้นำธงราชนาวีไปปักขึ้นที่เสาธงบ่อนมิวชิยประสิทธิ์
 ร่วมกับธงผู้บัญชาการทหารเรือที่เสา และสร้างกำแพงขึ้นใหม่เพื่อชักธงราชนาวี
 เป็นเครื่องหมาย แห่งความเป็นเอกราชอธิปไตย และเกียรติของ ประเทศชาติ และราช
 นาวีไทย.

พระราชนิเวศน์สถาน (หรือจวนเดิม)

พระราชนิเวศน์สถาน ซึ่งตั้งอยู่ที่ปากคลองมอญนั้น ได้สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ๒๓๑๑ ในแผ่นดินพระเจ้ากรุงธนบุรี ผู้สร้างก็คือ สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เมื่อครั้งยังเป็นมหาอุปราชอยู่ที่ ไททรงย้ายนิเวศน์สถานมาจากที่เดิม (บ้านอัมพวา) มาทรงตั้งเป็นจวน หรือพระราชวังชั้นใหม่ ณ สถานที่แห่งนี้

ครั้นต่อมาได้ย้ายพระราชนิเวศน์สถานเดิมออกไปตั้งอยู่กำป่วน (กรมอู่ทหารเรือ ในปัจจุบัน) ซึ่งอยู่ที่กติกขไสยวงษ์ข้างวัดบ้านใหญ่ (คือวัดระดัง ๆ ปัจจุบันนี้) แต่ที่เสนาบดีบ้านใหญ่เห็นอยู่ในสมัยนั้นกล่าวกันว่าอยู่เพียงประมาณพระอุโบสถ เห็นอู่ข้างวัดบ้านใหญ่ขึ้นไปจนถึงคลองบางกอกน้อย อันเป็นที่ปลูกกำแพงกรุงธนบุรีฝ่ายข้างเหนือ เรียกว่าตำบลบ้านปูน ตำบลสวนมังคุดและตำบลสวนลั่น เป็น ๓ ตำบล เห็นคลองมอญขึ้นไปกติกขไสยวงษ์บ้านพระยาธรรมมา (บุญรอด) บณบรคณพันธ์ ซึ่งเป็นบ้านเจ้าพระยาจักรีธรรมมาธิราชในรัชกาลที่ ๑ ครั้นเมื่อสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกขึ้นเสวยราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแล้ว จึงให้ทรงโปรดให้สร้างพระบรมมหาราชวังชั้นใหม่ทศพรนคร และได้เสด็จมาประทับที่พระบรมมหาราชวังที่สร้างใหม่นี้ พระราชนิเวศน์จึงเรียกว่าจวนเดิม และโปรดพระราชทานให้เป็นวังของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ใหญ่คือ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร เพราะอยู่ใกล้และอยู่ตรงข้ามกับวังหลวง นับว่าเป็นที่สำคัญแห่งหนึ่ง ต่อมาเมื่อโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จไปประทับที่พระราชวังเดิมแล้วโปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเสนานุรักษ์พระขนิษฐาน้อยเสด็จไปประทับ ต่อมาได้ทรงรับอุปราชภิเศกแล้วทรงเสด็จไปประทับที่พระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ ๒ พระราชนิเวศน์ได้ว่างลง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พระโอรสของพระขนิษฐาน้อยไปประทับอยู่ที่คลองถนนสันพระชนม์ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้กรมหมื่นอนันตการฤทธิไกร พระราชวังบวร รัชกาลที่ ๒ เสด็จไปประทับ ต่อมาจน

รัชกาลที่ ๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๒๓ กรมหมื่นอนันตการฤทธิสุนพระชนม์แล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้พระราชทานให้เจ้านาย พระองค์ใด ประทับอยู่อีกต่อไป แต่ทรงโปรดพระราชทานให้เป็นที่ว่าการกรมทหารเรือ และขยายค่อออกมาให้พอแก่ราชการและโปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงมีใบเสมาหมายไว้เป็นสำคัญ ว่าได้เคยเป็นพระราชวังมาแต่ก่อน และยังมีขุนนางเป็นสถานที่ตั้งของกองเรือยุทธการ และกรมยุทธทหารเรือ.

นันทอุทยาน

นันทอุทยานหรือที่นิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า “สวนอนันต์” นี้ ตั้งอยู่ที่หน้า
วัดชีโนรสาราม จังหวัดธนบุรี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔)
ได้ทรงสร้างพระตำหนักขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ ๔) ประทับอยู่กับเจ้าจอมมารคานแพ

ขณะที่ เป็นของ ทหารเรือ เคยใช้ เป็น สถานที่ เรือนของ นักเรียน นายเรือ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๓ สมิยที่นักเรียนนายเรือย้ายขึ้นจากเรือรบใหม่ ๆ และยังคงเคยเป็นสถานที่
ทำการของกองพันทหารราบที่ ๕ กรมนาวิกโยธิน ในปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งของกองพัน
ทหารช่าง กองทัพบก.

๒๕ สถานที่ตั้งกรมสรรพาวุธทหารเรือ

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๐ กรมทหารเรือได้จัดตั้งกองรักษาอาวุธขึ้น ซึ่งมีก
ประสงค์ที่จะให้กองสรรพาวุธทั้งชั้น มหนาทในการป้องกันภัยจากการสังหาร เบ็ด
ง่าย และเก็บรักษาอาวุธของกรมทหารเรือ เมื่อแรกตั้งชนบททหารอยู่ที่พระราช
นิเวศน์สถาน

ครั้นต่อมา พ.ศ. ๒๔๕๑ กรมทหารเรือได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการ
ที่กองมณฑลเก็บสรรพาวุธและวัตถุระเบิดเป็นเอกเทศ เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ปรากฏ
ว่ากระสุนดินปืนชนิดต่าง ๆ ต้องฝากไว้ตามข้อมต่าง ๆ ในลำนำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นการ
กระจัดกระจาย และไม่สะดวกต่อการใช้ จำเป็นจะต้องหาที่อื่นเหมาะสมในการเก็บ
ต่อไป และยังมีเหตุในข้อมขบวนบริษัทฝรั่งบริษัทหนึ่งซึ่งได้เคยเบ็ดที่ทำการขายด้านหิน
อยู่ที่ตำบลบางนา ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกได้เลิกกิจการไป กรมทหารเรือ
จึงได้ขอซื้ออาคารและที่ดินตำบลบางนาไว้ทั้งหมด เพื่อจะสร้างเป็นคลังเก็บสรรพาวุธ
ของกรมทหารเรือต่อไป

วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๑ ทางราชการได้ซื้อแซมที่ดินอาคารและสร้าง
คลังเก็บสรรพาวุธที่บางนาเสร็จเรียบร้อย จึงได้ย้ายกองสรรพาวุธไปอยู่ที่บางนา ต่อมา
กองสรรพาวุธได้สถาปนาขึ้นเป็นกรมสรรพาวุธทหารเรือ และได้สร้างคลังเก็บอาวุธ
เพิ่มเติมอีกหลายแห่ง รวมทั้งสร้างโรงงานช่างแสงขึ้นอีกด้วย สถานที่ตั้งของกรม
สรรพาวุธทหารเรือคงแต่ย้ายมาอยู่ที่บางนาเมื่อ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๑ แล้ว ไม่เคย
ย้ายไปอยู่ที่แห่งอื่นเลย ครบเท่าที่ควรนี้.

สถานที่ตั้งโรงเรียนนายเรือ

โรงเรียนนายเรือสมุทรปราการในปัจจุบัน เดิมเป็นบ่อมเสื่อช้อนเล็บ ซึ่งสร้างในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างในพุทธศักราช ๒๔๕๑ โดยโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เมื่อครั้งยังเป็นหมื่นไวยวรนาถ เป็นแม่กองสร้างบ่อใหญ่ขึ้นที่ตำบลท่าวางษ์ เหนือเมืองสมุทรปราการขึ้นไปเล็กน้อย ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นบ่อมทกึ่งของแม่ทัพ และพระราชทานนามว่า “บ่อมเสื่อช้อนเล็บ”

ครั้นต่อมาในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๔๑๑ ใต้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงทหารขึ้นที่บ่อนี้ให้ชื่อว่า “โรงหัตถกรรมศึกษาสงคราม” ซึ่งภายหลังไคโอไนให้แก่ทางราชการทหารเรือ

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๕๑ กรมทหารเรือได้จัดตั้งโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๔ ขบ. และใช้บริเวณของบ่อมเสื่อช้อนเล็บเป็นสถานที่สร้างกรวยทหารสำหรับศึกษาอบรม

ครั้นเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๕๕ กระทรวงทหารเรือได้มีคำสั่งให้ย้ายกองโรงเรียนจ่า (ต่อมาภายหลังเป็นโรงเรียนชุมพลทหารเรือ) มาประจำอยู่ที่บ่อมเสื่อช้อนเล็บ โดยได้ทำการรื้อตัวบ่อมออก แล้วสร้างอาคารเรียนและกรวยทหารขึ้นแทน

วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๖๕ กระทรวงทหารเรือได้มีคำสั่งยุบโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๔ แล้วให้โอนมาขึ้นกับกองโรงเรียนจ่า

วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๕๕ กองทัพเรือได้มีคำสั่งย้ายโรงเรียนนายเรือจากเกล็ดแก้ว มาอยู่ที่สมุทรปราการ แล้วให้โรงเรียนชุมพลทหารเรือย้ายไปอยู่ที่เกล็ดแก้ว เป็นการเปลี่ยนที่กัน ทรายเท่าจนกระทั่งทุกวันนี้

บ่อมฉลือสมุทร

บ่อมฉลือสมุทรตั้งอยู่ที่พระสมุทรเจดีย์ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัดสมุทร-
ปราการ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในรัชกาลที่ ๒ ทรงค้นโกสสินทร์
โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นไว้ที่เกาะกลางแม่น้ำ อยู่ในระหว่างทางเดินเรือ ๒ ทาง แต่
บ่อน้ำที่สร้างขึ้นวันตกดินขึ้น น้ำจากใต้ลึกลงออกมาจนเรือใหญ่เดินไม่ได้แล้ว การ
สร้างก็ยังไม่แล้วเสร็จจึงพระราชประสงค์ไม่ ในพระพุทธศักราช ๒๓๖๕ พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอ กรม
หมื่นเจษฎาบดินทร์ ได้รับพระบรมราชโองการเป็นแม่กองเสด็จออกไปสร้างบ่อมอนอยู่
ทางปากตะวันออก คือที่ตำบลบางเมือง เมืองสมุทรปราการ พอบ่อมเหล่านั้นแล้ว
เสร็จ พระองค์ก็เสด็จข้ามไปที่เกาะกลางน้ำ บ่อมฉลือสมุทร แล้วให้ทรงจัดการ
ก่อสร้างเพิ่มเติมและแก้ไขบ่อมฉลือสมุทรให้ดียิ่งขึ้นอีก เริ่มทำการแต่ ๗ วันอาทิตย์
เดือน ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ บรมเมษ จัตวาศก จุลศักราช ๑๑๘๔ ตรงกับพระพุทธศักราช
๒๓๖๕ นับแต่ครั้งนั้นมา จนถึงรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวร คือ พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นวิสาขาธิบดี
บวรยศ (วังหน้า) เสด็จไปทรงแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ต่อมาเมื่อพระพุทธศักราช ๒๓๕๓ (ร.ศ. ๑๒๙) บ่อมฉลือสมุทรได้เกิด
เหตุชำรุดขึ้น เนื่องแต่ดินขุ่นที่เก็บไว้ในบ่อมนั้นลึกระเบิดขึ้น ทำความเสียหายแก่บ่อม
เป็นอันมาก ในขณะที่กระทรวงทหารเรือ (กรมทหารเรือ) กำลังดำริจะขอพระราชทาน
พระบรมราชานุญาตซ่อมอยู่แล้วนั้น ก็บังเอิญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในรัชกาลที่ ๕ ทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตลงเมื่อวันท ๒๓ ตุลาคม ๒๔๕๓
การซ่อมบ่อมฉลือสมุทรจึงต้องเลิกละเวลามาทำการซ่อม ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
วรมานิตย์ศิริสุนทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือในรัชกาลที่ ๖ กรม
ยุทธโยธาทหารเรือ (ยังเช่นกอง) ได้ลงมือทำเมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๓

และแล้วเสร็จในต้นปี พ.ศ. ๒๔๕๔ มีรายการปรากฏตามหลักฐานของกรมยุทธโยธา
ทหารเรือ สิ้นเงินถึง ๒๓,๕๕๐.๐๐ บาท

- ๑. สร้างค้ำเพ็โรคนกรวิกเก็บกินบน ๒ ห้อง
- ๒. ซ่อมเรือนนายทหาร ๔ หลัง
- ๓. สร้างเรือนนายทหาร ๑ ครวี่ ๑ รวม ๒ หลัง
- ๔. ซ่อมโรงพักทหาร ๑ ครวี่ ๑ รวม ๒ หลัง
- ๕. ซ่อมโรงงาน ๒ หลัง
- ๖. ซ่อมคลังเก็บตะเกียงและน้ำมัน ๑ หลัง
- ๗. ซ่อมกำแพงข้อมที่ซำรคทั่วไปด้วย

ชาวเรือในสมัยสร้างข้อมจนคราวแรก คงใช้ขันธ์ใหญ่ชนิดยรรจุลูกดินทางปาก
กระบอก ซึ่งในเวลายกน้ำได้เล็กไม่ใช้แล้ว ซึ่งได้เริ่มใช้ขันธ์ใหญ่ยรรจุลูกดินทางท้าย
แทนเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ประจำข้อมรวม ๓ กระบอก เป็นชนิดขันธ์กลมขนาด ๖ นิ้ว
ที่ส่งชื่อมาจากบริษัทอาร์มสตรอง ประเทศอังกฤษ นายพลเรือโท พระยาวิจิตรนาวี
(วิลเลียม บดดยกกลิน) เป็นนายช่าง ปรากฏในประวัติ นายพลเรือโท พระยาวิจิตรนาวี
ในตำนานเรือรบไทย ทำการทงบนนค่อจากเวลาที่ขันธ์ใหญ่ชนิดนี้เกี่ยวข้องกับข้อมพระจุล
จอมเกล้าเสร็จแล้ว

ตั้งแต่ข้อมผีเสื้อสมุทรไถมาขึ้นกับกรมทหารเรือ ซึ่งปรากฏในทำเนียบราช
การเป็นครั้งแรกเมื่อ ๓ มีนาคม ๒๔๔๖ โดยมี นายเรือโทผู้ช่วย ขุนกำเนินชลธาร
เป็นผู้บังคับการข้อมคนแรก

ต่อมาเมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๔๕๐ ได้โอนข้อมผีเสื้อสมุทร มาขึ้นกับกรม
ทหารเรือชายทะเล

๑ ธันวาคม ๒๔๖๔ กระทรวงทหารเรือได้ตั้งข้อมขึ้น จึงได้โอนข้อม
ผีเสื้อสมุทรจากกรมทหารเรือชายทะเลไปขึ้นกับกองข้อม และมีเรือโท เข้มม อุดมบุตร
รักษาราชการผู้บังคับการข้อม

๑ เมษายน ๒๔๖๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบราชการ ใน
กระทรวงทหารเรือใหม่โดยได้ยุบกองข้อมเสี้ย แล้วโอนข้อมเสี้ยสมุทรไปขึ้นกับกรม
ชุมพลทหารเรือ

๑๕ กรกฎาคม ๒๔๗๖ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ข้อม
เสี้ยสมุทรได้โอนไปขึ้นกับกองเรือรบ

ในปัจจุบัน ข้อมเสี้ยสมุทรได้เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกรมสรรพาวุธทหารเรือ
และใช้เป็นคลังเก็บทุ่นระเบิดของกองทุ่นระเบิด กรมสรรพาวุธทหารเรือ

บ็อมพระจุลจอมเกล้า

ความมุ่งหมายที่สร้าง

โดยเหตุที่ลำน้ําเจ้าพระยา เป็นเส้นทางสายสำคัญที่ทอดจากปากอ่าวเข้าสู่ นครหลวงของประเทศไทยนับแต่สมัยโบราณกาล การข่งกันอิริราชคัทรที่จะเข้ามา ทางค่านทะเล ณ บริเวณปากน้ำ จึงต้องทำอย่างเข้มแข็ง ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็น ราชธานีนั้น ถือว่าเมืองบางกอก เป็นค่ายลยทศคาศคัทรที่สำคัญ จึงได้จกสร้างบ็อม ปรากการไว้โดยแข็งแรง ในบริเวณนี้ ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๕๕-พ.ศ. ๒๒๓๑) ได้ทรงโปรดให้สร้างบ็อมใหม่ ๆ ขึ้น เช่น บ็อมวิชัยประ สิริ (บ็อมวิชาเขนทร ที่ปากคลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี และบ็อมทเมองนนทบุรี (ตลาดขวัญ) เป็นต้น

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อกรุงเทพ ฯ พระมหานคร เป็นราชธานี การสร้างบ็อมได้ร่นลงไปทางใต้ ที่เมืองสมุทรปราการ และเมืองนครเขื่อนขันธ์ (พระ ประแดง) จึงมีบ็อมตั้งอยู่เรียงรายตามสองฝั่งลำแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นจำนวนมากโดย ทลชคกัปรากฎรายชอชองนี้.-

เขตจังหวัดสมุทรปราการ

บ็อมพระโคนชัย	ฝั่งตะวันออก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒
บ็อมนารายณ์ปราบศึก	ฝั่งตะวันออก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒
บ็อมปราการ	ฝั่งตะวันออก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒
บ็อมกายสิทธิ์	ฝั่งตะวันออก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒
บ็อมพระกาฬ	ฝั่งตะวันออก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๗
บ็อมผีเสื้อสมุทร	ฝั่งตะวันตก	สร้างเมื่อ	ร. ๒ เสรีฯ ร. ๕
บ็อมนาคราช	ฝั่งตะวันตก	สร้าง	ร. ๒ เสรีฯ ร. ๕
บ็อมตรีเพชร	ฝั่งตะวันตก	สร้างเมื่อ	พ.ศ. ๒๓๗๐

๒๒	บ่อมคงกะพัน	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๓	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๗
๒๒	บ่อมนารายณ์กางกร	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๓	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๗
๒๒	บ่อมเสื่อช้อนเล็บ	๒๒	ผิงตะวนชอก	สร้าง	ร. ๓ เสรี ร. ๕

เขตอำเภอพระประแดง (เมืองนครเขื่อนขันธ์)

๒๒	บ่อมวิทยาคุม	๒๒	ผิงตะวนชอก	ร. ๑	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๖
๒๒	บ่อมสมิงพราย	๒๒	ผิงตะวนชอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗
๒๒	บ่อมขบคายสัง	๒๒	ผิงตะวนชอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗
๒๒	บ่อมราหุจร	๒๒	ผิงตะวนชอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗
๒๒	บ่อมพระจันทร์พระอาทิตย์	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗
๒๒	บ่อมแสงไฟฟ้า	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘
๒๒	บ่อมมหาสังหาร	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘
๒๒	บ่อมศักรพินาศ	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘
๒๒	บ่อมจักรกรรค	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘
๒๒	บ่อมเพชรหึง	๒๒	ผิงตะวนตอก	ร. ๒	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕

บ่อมต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นแก่บ้านเมือง ก็จัดการ
 บูรณะตกแต่งใหม่มั่นคงแข็งแรงพร้อมที่จะใช้ทำการรบได้ ครั้นสิ้นเหตุการณ์นั้น ๆ
 ไปแล้วบ่อมปราการเหล่านี้ก็ชำรุดทรุดโทรมไป เนื่องจากขาดคนที่จะดูแลรักษาเท่าที่
 ควร ทั้งนี้เนื่องด้วยกิจการทหารในสมัยโบราณยังไม่มียกทัพประจำการ เมื่อมีเหตุ
 การณ์เกิดขึ้นก็เรียกกระคมเกณฑ์พลเมืองเขารบราชการทหารเป็นคราวๆ เมื่อหมดความ
 จำเป็นแล้วก็ปลดปล่อยผู้เกณฑ์มาเป็นที่ทหารกลับมีลำเนา ไปทำมาหาเลี้ยงชีพของตน
 ความเดิม วิถีกิจการทหารแบบโบราณเป็นดังนี้ จึงต้องมีการปรับปรุงตกแต่งบ่อม
 ปราบการเป็นคราว ๆ ไปตามเหตุการณ์ที่จะต้องเตรียมพร้อม เช่นในสมัยรัตนโกสินทร์
 เมื่อเหตุการณ์ ทางภายนอก ไม่เป็นที่ ไร้ใจได้ จำต้องระดมระวางในการป้องกันรักษาบ้าน
 เมือง ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ (วังหน้า)
 เสด็จไปกำกับจัดการปรับปรุงตกแต่งบ่อมต่างปากน้ำ เพื่อให้ใช้ราชการได้โดยแท้จริง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์
 มีหน้าที่เป็นผบงคบัญชาการกรมแสง ซึ่งประมาณ ปี พ.ศ. ๒๔๒๑ ได้โอนมาเป็น
 ทหารเรือ ครั้นต่อมา พระองค์ท่าน ได้ดำรงตำแหน่งผบงคบัญชาการกรมเรือพระที่นั่งเวสาค
 บงคบัญชาเรือพระที่นั่งและกองทหารมริณ มีพระองค์เจ้าขจรจรัสวงศ์ เป็นรอง
 ผบงคบัญชา และหลวงชลยุทธโยธิน เป็นเอกอัยการ กองทหารมริณในระยะ
 กิจการทหารเรือได้รับการปรับปรุงเป็นอันมาก

ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ มีประกาศจัดการทหาร ไปรคเกล้า ฯ ให้จัดการ
 เรือทั้งหมดรวมเป็น กรมทหารเรือ ภายใต้บังคับบัญชาเดียวกัน ไม่แยกเป็นอิสระ
 แก่กันดังแต่ก่อน ผบงคบัญชาทหารเรือคนแรกนั้นได้แก่ พลเรือโท พระวรวงศ์เรือ
 พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ตำแหน่งของพระองค์ท่านเรียกในสมัยนั้นว่า “เจ้าพนักงาน
 ใหญ่ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารเรือ” (Secretary to the Navy)

ในสมัยที่พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ มีหน้าที่บงคบัญชาการทหารเรือได้มี
 การปรับปรุงอาวุธยุทโธปกรณ์ ตกแต่งข้อมต่าง ๆ ซึ่งโอนมาอยู่ในสังกัดกรมทหารเรือ
 และจัดตั้งสถานทหารเรือตามชายฝั่งทะเล ตะวันออกจนหลายแห่งจนถึงเกาะเสมีคนนอก
 (เลยเกาะกง) เพื่อกวดขันในการลาดตระเวนปราบปรามพวกโจรสลัด ซึ่งมีอยู่ชุกชุม
 ในสมัยนั้น ปี พ.ศ. ๒๔๓๔ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ได้มีโอกาสเสด็จต่างประเทศ
 เพื่อถวายพระราชสาส์นเจริญทางพระราชไมตรี และตรวจดูกิจการต่าง ๆ ที่ประเทศ
 อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ฮอลันดา อิตาลี สวีเดน นอร์เว และเคนมารี
 รวมเวลาที่เสด็จประมาณ ๕ เดือนเศษ พระองค์ท่านได้สนพระทัยในกิจการทหารเรือ
 โรงทำอาวุธ ชี้อเรือ และการซ่อมแซมทะเลเป็นอันมาก นับเป็นประโยชน์ที่จะได้นำ
 ความรู้ที่ได้ไปทูลขอพระเนตรมาปรับปรุงกิจการบ้านทหารเรือต่อไป

พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ได้บงคบัญชากรมทหารเรือมาจนถึงพ.ศ. ๒๔๓๓
 เกิดประชวรจนไม่สามารถบริหารราชการสนองพระเดชพระคุณต่อไปได้ จึงได้กราบบ
 ยังคมลาออกจากราชการ เพื่อรับพระราชทานบำนาญ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
 ให้ พระองค์เจ้า ขจรจรัสวงศ์ (พลเรือโท พระวรวงศ์เรือ กรมหมื่นปราบปรบภ์) ดำรง

ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือสืบต่อมา โดยมีพระยาชลยุทธโยธินเป็นรองผู้บัญชาการทหารเรือ

ในพระประวัติของ พลเรือโท พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ มีกล่าวไว้ดังนี้:

“ พุทธศักราช ๒๔๒๒ ปีเถาะ เอกศก ทรงพระราชปรารภว่า ย่อมควรประกาศเขตเมืองสมุทรปราการ ซึ่งเป็นที่ของภูธรราชศัตรูอันเพิ่งมีมาทางน้ำ และเคยเป็นสง่าสำหรับพระนครแต่ก่อนนั้น ได้เข้าวัดทศโทรมรกว้าง ไม่มีทหารอยู่ประจำรักษามาช้านานแล้ว สมควรจะซ่อมแซมแปลงทดแต่งบำรุงขึ้นให้ใช้ราชการได้เสมอไป จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลขสำหรับซ่อมต่าง ๆ ตามปากน้ำเจ้าพระยาให้มั่นคงขึ้น มีทหารอยู่ประจำรักษาเสมอสืบมา แต่ยื่นประจำซ่อมต่าง ๆ นั้น แต่เดิมมาเป็นขนเหล็กหล่ออย่างบรรจุปากกระบอกทองสน ซึ่งเป็นอาวุธไม่เหมาะแก่สมัย จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ส่งขนใหญ่บรรจุทำอย่างใหม่แบบขารมส์ทรง ขนาดปากกระบอกกว้าง ๖ นิ้ว เป็นขนหลุมยกขึ้นด้วยแรงน้ำมันในเวลายิง ยกลงในเวลาบรรจุและเมื่อต้องการกำยั้งนั้นได้ เข้ามามีใช้เช่นขนประจำซ่อมต่าง ๆ ก็ยให้จักสังคอรูบี โคและลูกระเบิดใต้น้ำเข้ามาใช้สำหรับยิงถล่มรักษาปากน้ำนั้นด้วย ”

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ซ่อมอาวุธขนาด ๖ นิ้วเข้ามาใช้ราชการนั้น ความประสงค์เพอมาติดตั้งในขอมใหญ่ซึ่งจะสร้างขนที่แหลมพม่า คือขอมพระจุลจอมเกล้า ทั้งนี้เห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชดำริในการสร้างขอมพระจุลตั้งแต่ในยุครที่พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ เป็นผู้บังคับบัญชากรมทหารเรือ ในระยะเวลาเดียวกันที่ส่งซื้อขนใหญ่แบบใหม่นี้ ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาชลยุทธโยธินมีหน้าที่ติดต่อกัดแลในการสร้างเรือพระที่นั่งมหาจักรี (ลำที่หนึ่ง) ซึ่งส่งชื่อประเทศอังกฤษ เรือพระที่นั่งลำนี้เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕

เมื่อเกิดเหตุพิพาทกับประเทศฝรั่งเศส ในกรณีที่ฝรั่งเศสกำลังแสวงหาเมืองขึ้นในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ และภายหลังที่ฝรั่งเศสก็ได้ค้นคว้าจน, เขมร ก็คิดจะยึดเอาดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงซึ่งเป็นของไทยต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัชการสงครามพร้อมใหม่ที่แหลมฟ้าผ่า ปากน้ำเจ้าพระยา ตามที่ทรงมีพระราชดำริอยู่เก่าแล้วนั้นเสียโดยเร็ว การสร้างขอมนได้เริ่มกระทำเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ เสร็จเรียบร้อยในต้นปี พ.ศ. ๒๔๓๖ พระราชทานนามขอมนว่า "บอมพระจุลจอมเกล้า" มีอาวุธปืนใหญ่อาร์มสตรอง ขนาด ๖ นิ้ว จำนวน ๗ กระบอก (ปืนแบบนี้ที่เหลือจากติดตั้งที่บอมพระจุลฯ ได้นำมาติดตั้งที่บอมผีเสื้อสมุทรด้วยในคราวเดียวกัน ๓ กระบอก)

ในขณะทำการสร้างขอมกำลังดำเนินอยู่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการก่อสร้างด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๖ ดังปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐ ร.ศ. ๑๑๒ กล่าวไว้ว่า "วันที่ ๑๐ เมษายน เวลาเช้า เสด็จพระราชดำเนินขึ้นทอดพระเนตรแหลมฟ้าผ่าแล้วเสด็จกลับ เสด็จเรือพระที่นั่งมาทอดพระทัยแรมที่หน้าขอมผีเสื้อสมุทรอัครราชที่นั่ง"

และจากศิลาจารึกหน้าขอม มีข้อความสลักไว้ดังนี้:

๒๖

"ศุภมัศกฐิตันโกสินทร คค ๑๑๒ เมษายนมาส ทสมทินประวัตินะสิวาร บริเฉทกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาฯ ฟ้างกรณย์กนทร เทพยมตามงกฎบุรุษรัตนราชรวังษ์ วรคุมพงษ์บริพัตร วรชัตติยราชนิกรอม จาครวันทบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรมิกมหาราชบรมนารถพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรขอม กำบลแหลมฟ้าผ่า เห็นว่าการยังขาดค้างอยู่มาก มีพระราชประสงค์เพื่อจะให้ถาวรแล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อให้เป็นสถานที่ของกันพระนครอันมั่นคงสืบไปภายหน้า จึงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระคลังข้างที่ออกจ่ายทำการ เพื่อให้เป็นการแล้วโดยเร็ว ทุนความประสงค์ซึ่งควรแก่การ

ของกินพระนคร เมื่อการขอมันแล้วเสร็จ จึงใ้พระเจ้าราชทานนามว่า บ่อมพระจุล

๒๖

จอมเกล้า แต้รัตนสินทร ศก ๑๑๒

การอำนวยความสะดวกสร้าง และราคาค่าก่อสร้าง

เนื่องจากในขณะนั้นกิจการขอมันได้โอนมาเป็นของกรมทหารเรือแล้วการอำนวยความสะดวกสร้างบ่อมพระจุล จึงเป็นหน้าที่ของกรมทหารเรือโดยตรง ในระยะเวลาที่ทำการสร้างบ่อมมีรายพระนามและนาม ดังต่อไปนี้:-

พลเรือโท กรมหมื่นปรวยปรบภัย เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้าจรัสวงศ์ เป็นผู้บัญชาการทหารเรือ

พลเรือโท พระยาชลยุทธโยธิน (André du Plessus de Richelieu) เมื่อครั้งมียศเป็น พลเรือจัตวา เป็นรองผู้บัญชาการทหารเรือ

นาวาเอก พระชำนาญการ เมื่อครั้งมียศเป็นนายพันตรี นายสมบุญ (บุญกะอิน) เป็นเจ้ากรมโรงเครื่องจักร (โรงงานการจักร)

พลเรือโท พระยาวิจิตรนาวี เมื่อครั้งเป็นนายวิลเลียม (บุญกะอิน) ซึ่งเพิ่งสำเร็จการศึกษาวินิจฉัยช่างกลจากประเทศอังกฤษ เป็นผู้ควบคุมการติดตั้งบนใหญ่ประจำบ่อม

ร้อยเอก พอนโฮลค์ (Captian C. von Holck) ซึ่งเป็นครูสอนวิชาการบนใหญ่ และเป็นผู้บังคับการขอมันคนแรก

ท่านที่กล่าวพระนามและนามมาแล้วนั้น เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงอันสำคัญในการจัดการสร้างบ่อมพระจุล ในครั้งนั้น จนเสร็จเรียบร้อย พร้อมยกติดตั้งบนได้สำเร็จในทัน พ.ศ. ๒๔๓๖

สำหรับราคาค่าสร้างบ่อมพระจุลจอมเกล้า รวมทั้งค่าอาวุธบนประจำบ่อมคิดเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณหมื่นซ้ง หรือ ๘๐๐,๐๐๐ บาท

การทำกรรบของบ่อมพระจุล ๙

บ่อมพระจุลจอมเกล้าได้เร่งรีบจัดการสร้างใน ระยะค้ำขัน ของบ้านเมืองจนแล้วเสร็จทันเหตุการณ์ ได้มีใ้โอกาสรับใช้ประเทศชาติ ทำการต่อสู้กับผู้ละเมิดลวงล้ำอธิปไตย ในขณะที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ นั้นเอง ในตอนเย็นของวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ หม้เรือรบฝรั่งเศส ประกอบด้วยเรือบนชั้นที่ ๑ แองกองสตังค์ (Inconstant) และเรือบนโคเมท (Comete) ภายใ้การบังคับบัญชาของนาวาโท โบรี (Bory) ได้แล่นลวงล้ำผ่านสันดอน ฝากนำเจ้าพระยาเข้ามาโดยไม่มีขอมพั้งคำห้ามปรามและโดยมิไ้รับขออนุญาตจากรัฐบาลไทย บ่อมพระจุลจอมเกล้า ได้ยิงนัดกินออกไป ๓ นัด เป็นการเตือนให้กลับออกไปเสีย แต่เรือรบฝรั่งเศสยังคงแล่นเรือเข้ามา บ่อมพระจุล จังยิงด้วยกระสุนจริงแต่ข้ามหัวเรือรบฝรั่งเศสไป เรือรบฝรั่งเศสได้ชักธงและระดมยิง บ่อมพระจุล ๗ พร้อมกันทั้ง ๒ ลำ ฉากแห่งการต่อสู้จึงโ้ดยเกิดขึ้น บ่อมพระจุล ๗ ไ้ค้ดอยไ้ค้ด้วยปืนใหญ่ทุกกระบอกที่ม้อยู่ พร้อม ๆ กับการยิงต่อสู้ระหว่างบ่อมและเรือรบฝรั่งเศส หม้เรือรบไทยซึ่งจอดทอดสมออยู่ในลำแม่น้ำเจ้าพระยา ก็ไ้ได้เข้าร่วมในการยิงต่อสู้ ครงนค้ว ผลของการรบปรากฏว่าเรือ เอ.เอ.เซย์ (J.B. Say) ซึ่งเช่นเรือนาร่องให้แก่เรือรบฝรั่งเศส ถูกยิงทะลุดังแล่นเกยคั่นอยู่ริมฝั่ง บริเวณบ่อมพระจุล ๗ นั้นเอง ส่วนเรือแองกองสตังค์ และเรือโคเมท คงแล่นผ่านเข้าไปถึงกรุงเทพฯ และจอดทอดสมอที่หน้าสถานีรถไฟฝรั่งเศส การรบครงน พลเรือจัตวา พระยาศลยุทธโยธิน รองผู้บัญชาการทหารเรือ ขณะนั้นไ้ไปบัญชาการต่อสู้ด้วยตนเอง

นับตั้งแต่นั้นมาบนหลมของบ่อมก็ไม่ได้ใช้ยิงอีกเลย เว้นเสียแต่ไ้มีการฝึกยิงเพื่อตรวจสมรรถภาพเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น

หน่วยต่าง ๆ ที่เข้ามาตั้งอยู่ในอาณาเขตของบ่อมพระจุลจอมเกล้า ๙

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว ทางราชการกองทัพเรือไ้ดำริที่จะจัดสร้างฐานทัพเรือ ณ ที่บริเวณบ่อมพระจุลจอมเกล้า จนถึงกับไ้มีการวางโครงการก่อสร้างไว้ ในระยะแรกไ้มีการขุดแอ่งน้ำ (Basin) เข้าไป

ในที่ดินคอนเทนต์ของบ็อมพระจุล ฯ สำหรับเป็นที่จอดรถเก็บเรือรบ ได้เริ่มย้ายหมู่เรือ
ยามฝั่งไปไว้ในโรงเรือสุคแห่งนาทซุคไว้ และได้จัดสร้างโรงไฟฟ้าขึ้นใกล้เคียงกับ
โรงเก็บเรือยามฝั่ง ได้สร้างอาคารขึ้นหลายหลัง สำหรับเป็นที่พักของทหารใหม่ทั้ง
หมดที่จะได้รับการฝึกหัดภาคสาธารณศึกษา ตลอดจนบ้านพักรับราชการ รว. ชั้นใหญ่
ก็ได้ย้ายมาตั้งที่บ็อมพระจุลจอมเกล้าด้วย เนื่องจากโครงการนี้ต้องใช้เงินเป็นจำนวน
มากมาย และต่อมาสถานการณ์ของบ้านเมืองและผู้บังคับบัญชาชั้นสูงได้เปลี่ยนแปลง
ไป จึงได้เลิกดำเนินโครงการนั้นเสีย

พ.ศ. ๒๔๙๔ เมื่อบ็อมพระจุลจอมเกล้า ต้องลี้ภัยไปเป็นกองโยธา
สังกัดกองเรือยุทธการ หน่วยต่าง ๆ ในกองสัญญาณทหารเรือเดิม (กรมสื่อสาร ทร.
ปัจจุบัน) ซึ่งได้รับคำสั่งให้ย้ายไปอยู่ ณ บ็อมพระจุล ฯ ก็ได้ทยอยมาตั้งอยู่ตามลำดับ
เริ่มแต่กองโรงเรียนเจ้า ก่อมาก็เป็นหมวดสถานีวิจัย และหมวดสัญญาณ ฯลฯ ใน
ที่สุดหน่วยสื่อสารต่าง ๆ นี้ ก็ได้ครอบครองรั้วฝักซอบคแลสถานทีและบริเวณบ็อม
พระจุล ฯ ทั้งหมด และได้ยกขึ้นเป็นกรมสื่อสารทหารเรือ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ กรม
สื่อสารทหารเรือได้ทำความเจริญให้แก่บ็อมพระจุล ฯ เป็นอันมาก ได้สร้างอาคารต่าง ๆ
ถนนหนทางตลอดจนก่อสร้างสถานพิพิธภัณฑสถาน จนกระทั่งได้รับคำสั่งให้ย้ายไปตั้งอยู่
ในบริเวณพระราชวังเดิม อนุบุรี ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑

หลังจากกรมสื่อสารทหารเรือ ได้ย้ายไปแล้ว กองประวัติศาสตร์ ยก.ทร.
ได้รับอนุมัติให้รับสถานพิพิธภัณฑสถาน จากกรมสื่อสารทหารเรือ กองประวัติศาสตร์
จึงได้ดำเนินงานโดยขนย้ายสิ่งพิพิธภัณฑสถานของกองประวัติศาสตร์มารวมไว้ ณ บ็อม
พระจุล ฯ และขยายสถานพิพิธภัณฑสถานเพิ่มขึ้นอีกหลังหนึ่ง โดยใช้ที่ดินของ รร. การอาวู
เคิม เปิดให้ประชาชนเข้าชมเพื่อเผยแพร่การศึกษาและกิจการทหารเรือ ต่อมาบริเวณ
บ็อมพระจุล ฯ ได้ใช้เป็นสถานที่เก็บดินระเบิดของกรมสรรพาวุธทหารเรือ ซึ่งเป็นเขต
หวงห้าม สถานพิพิธภัณฑสถานของกองประวัติศาสตร์ จึงต้องปิดกิจการไป

สถานทหารเรือสตั๊ทท์

สถานทหารเรือสตั๊ทท์และบริเวณใกล้เคียงในปัจจุบันนี้ เคยเป็นป่ากว้าง
ว่างเปล่าไม่มีผู้คนอยู่อาศัยท่ามาหากินเท่าไรนัก เพราะมีไข้ป่าชุกชุม และเพราะเป็น
ป่ารกยังไม่เหมาะเป็นทำเลท่ามาหากินด้วย เรียกกันว่า “ตำบลสตั๊ทท์” ขึ้นอยู่ใน
จังหวัดชลบุรี

พุทธศักราช ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมหาจุฬาราชวงษ์พระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้เสด็จประพาสชายทะเลตะวันออก ทอดพระเนตรเห็น
ภูมิประเทศเหล่านี้เป็นที่เหมาะสำหรับตั้งฐานทัพเรือ เพราะมีภูเขาและอ่าวใหญ่ ๆ พอ
จะจอดพักเรือรบได้จำนวนมาก และเป็นที่เร้นลับดีมาก ครั้นเสด็จกลับแล้วจึงมีพระบรม
ราชโองการดำรัสสั่งแก่สมุหเทศาภิบาลและผู้ว่าการจังหวัดชลบุรี ให้ทวงห้ามใน
ที่ดินบริเวณอ่าวสตั๊ทท์ไว้ มิให้ออกไปเหยียบย่ำให้ราษฎรผู้ใดถือเป็นกรรมสิทธิ์ โดย
ออกพระบรมราชโองการว่าจะทรงสร้างพระราชวัง

ครั้นต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๖๓ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
หลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารเรือ ได้ทรง
พระดำริที่จะหาฐานทัพสำหรับเป็นฐานส่งกำลังบำรุงให้แก่กองเรือต่างๆที่ออกปฏิบัติการ
ในทะเล หรือออกภาคผนททะเลเพื่อฝึกหัดความชำนาญชำนาญ เมื่อพระองค์ได้ทรงตรวจดู
ตำบลต่างๆ ตามฝั่งทะเลด้านตะวันออกของประเทศไทยแล้ว ก็ทรงพบว่าตำบลสตั๊ทท์
มีอ่าวอันเหมาะสมควรสำหรับเป็นที่จอดเรือรบ ประกอบกับมีภูเขาล้อมรอบบริเวณอ่าวอีกด้วย
ซึ่งนับว่าเป็นค่ายลยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดในการป้องกันการรุ้โหมทวงด้านทะเลเป็นอย่างยิ่ง
ดังนั้นในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๓ พล.ร.อ. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาธิการทหารเรือสั่งให้ น.ท. หลวงศรีเส็น หัวหน้า
แผนกที่ ๒ และทำการแทนหัวหน้าแผนกที่ ๔ กรมสรรพาวุธทหารเรือออกไปทำการ
สำรวจสถานที่ตำบลสตั๊ทท์ ครั้นเดือนมกราคม ค.ศ.เดียวกัน (ยังมีได้เปลี่ยนชั้นปีใหม่อย่าง
ปัจจุบันนี้) กระทรวงมหาดไทยและสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลปราจีน ได้

แจ้งมายังกระทรวงทหารเรือในเรื่องที่ น.ท. หลวงศรีเส็น ไปสัปดาห์ในที่ดินหวงห้าม
ที่แหลมเทียน สัตหีบ ซึ่งเป็นที่มพระบรมราชโองการหวงห้ามไว้ และการกระทำของ
น.ท. หลวงศรีเส็น ก็มีใ้มีหลักฐานอันใดแสดงว่าได้รับอนุญาตจากทางราชการ

วันที่ ๒๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๓ กระทรวงทหารเรือได้ตอบ
หนังสือไปทางกระทรวงมหาดไทยว่า กระทรวงทหารเรือได้จักให้ น.ท. หลวงศรีเส็น
ออกไปสำรวจที่ดินรายนั้น เพื่อจะทำสถานทหารเรือ ในขณะกำลังสำรวจอยู่
จะต้องการขุดลอกที่สักเพียงใด เมื่อตกลงแล้วจะไ้ไ้ความกราบบังคมทูลขอพระบรม
ราชานุญาตก่อนไป ก่อนได้รับพระบรมราชานุญาตนั้น ทหารเรือยังคงมิได้ทำอะไรใน
ที่ดินรายนั้นแต่ประการใด

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๓ น.ท. หลวงศรีเส็น กับ น.ท.
หลวงสาครยทวิชัย ได้รับคำสั่งจากเสนาธิการทหารเรือ ให้ไปตรวจพินภูมิประเทศ
ในบริเวณตำบลสัตหีบอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ท่านทั้งสองได้ทำรายงานถวายต่อ
พล.ร.ช. พระเจ้าพยาเชธ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาธิการทหารเรือ ซึ่งขณะ
นั้นดำรงตำแหน่งพิเศษเป็นผู้บัญชาการกองเรือผดหฤภาคขนาดใหญ่ นำกระบวนเรือออกไป
ฝึกอยู่ที่ตำบลสัตหีบ

รายงานนั้นแสดงความเห็นในทำนยทศศาสตร์อย่างกว้างขวางและเห็นสมควร
จะขุดเอาตำบลสัตหีบสร้างที่มั่นสำหรับกองทหารเรือต่อไปขึ้นตามชายฝั่งและเกาะต่างๆ
ในอ่าวตำบลสัตหีบนั้น เพราะทำเลสัตหีบเหมาะแก่การสร้างเป็นฐานทัพเรือ ยิ่งได้ขุด
แปลงพื้นอ่าว เช่น ขุดโขดหินให้ลึกออกด้วยแล้ว จะเกิดเป็นผลที่สะดวกสามารถ
นำเรือเข้าจอดได้จำนวนมากยิ่งขึ้น

อ่าวสัตหีบควรแบ่งเรียกเป็น ๒ อ่าว คือภายในเขตเส้นตรงต่อแหลมเทียน
ถึงหัวแหลมเกาะพระค่านตะวันออกกับเส้นตรงต่อแหลมบูเฒ่าถึงประภาคาร เรียกว่า
“อ่าวด้านใน” จากเส้นตรงกับเขตทิศตะวันออกของอ่าวด้านในไปทางหมู่บ้านสัตหีบ
เรียกว่า “อ่าวด้านนอก”

ในรายงานนี้ยังได้แสดงถึง แผนการ บื้องหน้า การโจมตี ทั้งทางเรือ และทาง
อากาศไว้เป็นอย่างดี ตลอดจนสถานที่ต่าง ๆ เช่นที่ทำการโรงพยาบาล โรงทหารและ
โรงงาน ตลอดจนสถานเรือบินทะเล นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง การประปา การคมนาคม
การสุขาภิบาล เสบียงอาหาร สำนักงานโรงงานและอื่น ๆ อีกด้วย

เมื่อ กรมหลวงชุมพรฯ ได้ทรงทราบ รายการสำรวจต่าง ๆ ของ คำยลสัทหีบ
อย่างละเอียดแล้ว พระองค์ จึงได้ตัดสินพระทัย ที่จะทรงเลือก คำยลสัทหีบ ใช้เป็นฐานทัพ
เรือของราชนาวีต่อไป พระองค์ จึงทรงกำหนด สักราชบัณฑิตพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอพระราชทาน ทักกันคำยลสัทหีบ เพื่อจกเป็นฐานทัพเรือของ
ราชนาวี จึงรายละเอียดในหนังสือกราบบังคมทูลทูลต่อไป :-

เรื่อง จัดอำลสัทหีบเป็นฐานทัพเรือ

ที่ ๒ / ๒๔๖๕
๐๐๔๕๕

กรมเสนาธิการทหารเรือ

แผนกปกครอง

วันที่ ๖ กันยายน พระพุทธศักราช ๑๙๖๕

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามหลักของยุทธศาสตร์ทางทหารเรือ ซึ่งกล่าวถึงผลหัดภัยร้ายความชำนิ
ชำนาญในทางทะเล ก็ย่อมมีคฤหะทะเลเป็นกาไรใหญ่ ตลอดจนถึงการรวมทัพภักดิ์ ย่อมจะ
ยึดถือไชยภูมิที่เหมาะสมในเขตนั้นที่จะทำการเป็นฐานทัพได้เป็นหลักอีกส่วนหนึ่ง จึงทำให้
นายทหารพรคนาวินทั้งสิ้นแม่แต่ชาวต่างประเทศก็ย่อมเห็นด้วยพร้อมกันว่า สำหรับ
ประเทศสยามมีอยู่แห่งเดียวที่ควรเป็นหลักเช่นนี้ได้ ก็คือทอ่าวสัทหีบซึ่งมีคุณแลโทษ
ดังต่อไปนี้

คุณ

๑. อยู่เป็นสถานกลางของสยาม
๒. เป็นต้นทางของ Vital Point คือแม่น้ำเจ้าพระยา
๓. นาลักพอที่จะเป็นอ่าวเรือใหญ่หรือที่ผลหัดห้อมยิงคอร์รัปไตได้

- ๔. มีเกาะต่าง ๆ เป็นที่กำบัง สำหรับได้ตลอด ออกกระทำการยทหรือช่วยเรือเล็กได้สะดวก
- ๕. ทบยบยกไม้ไค้กักเป็นสิทธิ์ซาคของผ้หนึ่งผู้ใด โดยทรงพระมหากรุณาให้เทศาภิบาลหวงห้ามไว้ เป็นพระคุณแก่ทหารเรืออย่างยิ่ง
- ๖. ทางบกมีทางคึกคักอภัยรถไฟสายปรวจินไค้สะดวกไม่คั้งกลั้ว Isolation
- ๗. โดยข้อ ๖ นั้นเอง อาจคึกคักอภัยกำลังการทางทหารบก แลเป็นยักหนึ่งของกองทัพบกฝ่ายตะวันออกไค้สะดวก
- ๘. เป็นที่ผลกหักทางทะเลไค้ตลอดทั้งสองมรสุม โดยเป็นที่กำบังมีคชิต

โทษ

- ๑. ในเวลานองไม่มทชงนารัก
- ๒. ในเวลานองกันการค้วยเสบียงอาหาร
- ๓. ในเวลานองห่างจากคมนาคุมกักรุงเทพ ค็อยังไม่มรดไฟ
- ๔. ถ้าจะให้เป็นที่มนจะเปลืองค่าขอมแลเครื่องบ้องกัน ในชอนไม่ว่าที่ใด
- ๕. ในชอนนั้นจะรักเป็นฐานที่พียงย่นไม้ไค้ โดยไม่มีทุนพอที่จะสร้างในเร็ววัน
- ๖. เวลาใช้ชกชมมาก เพราะเป็นที่กร้างโดยไม่มีใครระถากถาง เพราะจะยักเป็นกรรมสิทธิ์ของคนไม้ไค้

นอกจากที่จะกล่าวไปถึงคุณแลโทษ ก็ยังมีแต่ที่เกยข้องกัการสงคราม โดยอากาศยานซึ่งไม่จำเ็นจะกล่าวไปถึง เพราะในท่นรักกรวยขังคมทลพระกรณาแต่เรืองกองทัพเรือเท่านั้น ถึงแม้จะทำเป็นสถานอากาศยานชายฝั่งทะเล ก็คงคองยักคองทัพเรือเป็นหลักสำคัญ ค็อดถ้าไม่มีกองทัพเรือแล้ว กองอากาศยานก็จะตั้งไม้ไค้โดยปราศจากอนักรวยเช่นที่กำลั้งอยู่ทอ่าวมะนาว ซ้ำค็กในชอนค่นกัจำเป็นจะค้องใช้แค่เพียงเรือเร็ว ขนาดเล็ก เข้าไปเผาผลาญ ทำลายโรงงาน การเก็บแลช้อมแซม หมคในไม้ไค้ซั้ว

นาฬิกา ฉะนั้นในทันทีขอพระราชทานงกดล่าวถึงการสงครามโดยทางอากาศยาน ที่
กราบบังคมทูลพระกรุณามาล้วนเป็นหลักประกอบกับกองทัพเรือโดยเฉพาะทั้งสิ้น

จำเดิมตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินประพาศทางทะเล โดยเรือพระที่นั่งมหา
จักรีลำเก่าเมื่อประมาณ ๑๐ ปีมานี้ พร้อมด้วยกองทัพเรือไปประทับในอ่าวสัตหีบ ได้
ทราบเกล้า ทราบกระหม่อม ว่าได้ โปรดเกล้าโปรด กระหม่อมให้ มีการซ่อมรบทางเข้าที่
ด้วยเรือคอร์บีโค ในที่สุดเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าพระพุทธเจ้า
ได้กลับเข้ารับราชการครั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ทราบเกล้าทราบบังคมทูลไปว่า
เมื่อเสด็จ พระราชดำเนินคราวนั้น นอกจากมีพระราชประสงค์ จะสร้างพระราชวัง ที่ตำบล
สัตหีบแล้ว ยังมีพระราชประสงค์ให้เทศบาลเมืองสัตหีบเป็นแห่งที่ตำบลนั้นไว้ตลอดตั้งแต่
เกิดแก่ดวงแด่มสสาร ซึ่งเป็นที่คนใหญ่โตมาก หวังพระราชทานที่คนให้เป็นที่สถิตแก่
ทหารเรือ ซึ่งเป็นพระราชวินิจฉัยตรงในทางยุทธศาสตร์การเรือโดยแท้ ผู้ที่เคย
เล่าเรียนแลมีอาชีพทางทหารเรือแท้อย่อมสรรเสริญพระราชวินิจฉัยอย่างแน่นอน

ทั้งเท่านั้นมาเทศบาลเมืองสัตหีบก็หวังห้ามที่คนรายนต่อ ๆ กันมาตาม
พระราชประสงค์นั้น แต่มาคิดด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่าน่าจะเป็นการกลับกลาย
เข้าใจผิดไปข้างซ้อ โดยมีเหตุเกิดขึ้นเมื่อก่อน ๓ ปี คือ ก่อนที่ข้าพระพุทธเจ้าได้กราบ
ถวายบังคมลาออกไปประเทศยุโรปคราวนำ ร.ล. พระร่วง เข้ามาในคราวฝึกซ้อมแล
ทดลองสอบกระสุนคอร์บีโคที่สัตหีบ เห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่าการตั้งเครื่องหมาย
แลทดลองต่าง ๆ ภายในลูกคอร์บีโคจะทำในเรือคอร์บีโคไม่สะดวกเพราะที่คับแคบคว
รชนทดลองโกนน้ำโขยก หางเสือกิ่ง หางเสือขวาง แลการ กระชกลูกตุ้ม แผ่นน้ำให้ ทดลอง
เสียขนยก ทั้งได้ทราบเกล้าทราบบังคมทูลว่าที่ตำบลมีพระราชประสงค์จะพระราช
ทานให้ที่สถิตแก่ทหารเรืออยู่แล้ว จึงได้ยังอาจขึ้นไปตากดางที่จะทำโรงหรือปลูกต้น
ชั่วคราวที่แหลมเทียนตรงที่ของเรือจอก เมื่อดางเสร็จได้มีกำหนดห้ามไม่ให้วางค่อไป
แลไม่ให้ปลูกในที่นั้น อ้างว่าเป็นที่ทรงหวงห้ามเพื่อก่อสร้างพระราชวังและโคอิบาย
เขตเหล่านี้พร้อมด้วยลายลักษณะอักษรประกอบ

ในเวลานั้น จอมพล สมเด็จพระเจ้าองค์ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์
 พิณค บังทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรืออยู่ ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้นำความ
 ชัดของฉนวนรายทูลตามคำชี้แจงของข้าเถอแลผู้ว่าราชการจังหวัด และมีรับสั่งโดยทรง
 เห็นว่าเทศาภิบาลคงจะไม่เข้าใจในพระราชประสงค์ แต่ถึงอย่างไรก็ดี จำนวนเงินที่จะ
 ก่อสร้างต่อไปในขั้นนี้ก็ไม่มีในงบประมาณ แต่ถ้าจะใส่ในงบประมาณคราวหน้าก็จะเป็น
 จำนวนมากมายเกรงด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม จะเป็นการโต้เถียงกับกระทรวงพระคลัง
 มหาสมบัติไม่สะดวกยังไม่จำเป็นก็จึงเป็นอันระงับเรื่องไว้ก่อน ครั้นต่อมาสมเด็จพระ
 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชได้ทรงกำกับราชการทหารเรือ
 ข้าพระพุทธเจ้าได้นำถวายเรื่องนอก โปรดเกล้าให้ทำสภิมถัดในที่สภได้ดำเนินการไป
 ตามความเห็น ถึงรายงานการประชุมสภาผู้ว่าราชการจังหวัดที่ ๒ ซึ่งทรงมอบให้ข้าพระพุทธ
 เจ้าทำรีห์แลจัดการสำรวจแผนที่เพื่อจะได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ยัดคนแผนที่
 นั้นพึงทำได้สำเร็จ ข้าพระพุทธเจ้ามาเห็นว่าที่นั้นใหญ่โตมากเหลือที่จะปกครองรักษา
 ถาดถางได้ ถ้าแม่พระราชาทานให้แก่ทหารเรือตามพระราชประสงค์เดิม ทหารเรือ
 จำเป็นจะต้องแบ่งที่ทั้งหมดออกเป็นสองตอน คือ ตอนที่หนึ่งของการแก้ที่ของหวงห้าม
 กรรมสิทธิ์ ก็อีกตอนหนึ่งไม่หวงแต่ไม่ยอมให้ต่างประเทศมาจับจองหรือรับซื้อ
 ไปได้ ข้าพระพุทธเจ้าได้ขีดเส้นลงถึงปรากฏในแผนที่ซึ่งได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย
 มาพร้อมกันทั้งสองฉบับนี้แล้ว การทูลเกล้าแม่จะทรงพระราชดำริที่เห็นชอบด้วย
 ความนี้ ก็จำต้องค่อยดำเนินการไปที่ละน้อย เพราะเป็นที่กว้างมากแต่ประกอบ
 ด้วยความใช้สุกชุม ทั้งไม่มีใครกล้าจะถาดถางลงไป เพราะไม่มีสิทธิ์ที่จะจองที่
 เหล่านั้นเป็นของตน ข้ายังมีผุคอยห้ามการฟันไม้ถางป่าโดยเข้าใจผิดอีกชั้นหนึ่ง เช่น
 ทหารเรือเองก็ถูกห้ามประจวบกับทหารเรือยังไม่มีทุนพออยู่ด้วย แต่การประหยัคพระ
 ราชทรัพย์ภายน่า ทางทหารเรือก็จะได้นำเงินเป็นการเซิมงวดขึ้น การก่อสร้างก็คงจะ
 ทำได้ยละเล็กละน้อย โดยเลิกกองทหารระของและบางพระมารวมเสียที่สภิมถัด ทาง
 เคนทางระของถึงสภิมถัดที่ทางเคนสภิมถัดถึงบางพระเป็นย่านกลางแท้ ก็ยังบาง
 พระและบ้านเพระของ ซึ่งเป็นสถานทหารเรือ ก็ไม่ใช่เป็นที่ยของกัน หรืออาศัยของกองทัพ

เรือได้ โดยเป็นอ่าวเข็กเขมมีหาคยวขึ้นเรือเข้าใกล้ไม่ได้ เช่นสะพานนำท้องยาวถึง ๗ เส้นเช่นกัน เช่นการเปลืองเปล่าแท้ ไม่เป็นประโยชน์ต่อเรือเลยในการฝากเสบียงอาหาร, ถ่าน, น้ำมัน ข้าพระพุทธเจ้ามองไม่เห็นว่เหตุใดจึงเลือกที่เหล่านี้เป็นสถาน นอกจากอากาศดีเท่านั้น

ความที่ไต่กรายบังคมทูลพระกรุณามาแล้วนี้ ก็หวังอยู่ในพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อพระราชทานสิทธิ แก่กระทรวง ทหารเรือให้มีอำนาจ อนุญาตที่จะจับรองทำไร่นาแล ดากดางตามควร ซึ่งไม่เกินขีดชนพระราชบัญญัติการตกไม้ ส่วนที่ทวงห้ามเท่านั้น ก็จะได้เปิดให้เข้าทำโดยคิดราคาข้อมเยา ในขั้นแรก ๆ เห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า คงจะมีผู้เช่าน้อย แต่ต่อไปสัก ๓ ปี เมื่อราษฎร ได้รับความสะดวกแลเห็นผลวิจริง ชนกยทงมกของทหารไปตั้งก็จะชักชวนกันมาทำทวีมากช่น ความใช้ก็จะเสื่อมทรามโดย การดากดางเรื่อยรายลง เมื่อใดถึงชนนแล้วทหารเรือก็คงจะก่อสร้างฐานทัพได้ ทั้งจะ เป็นประโยชน์ในการประหยัดพระราษทรมัยด้วย ในระหว่างนั้นคงทำแต่เพียงโรงเรียน พออาศัยชั่วคราวช่นก่อน เพื่อคงที่ทำการสรรพารต, พัสค เซอเพลิง, แลทาวอชิงนา รมประทาน และช่นข่อยน้ำใช้การที่หลังท่งใดเคยก่อน คงได้สำรวจแล้วในแผนที่ว่าเป็น ช่นกน ๆ การทงนจะสำเร็จได้ก็ตองอาศัยการประหยัดทรมัยของทหารเรืออย่างออกฉุย โดยที่ไต่กรายบังคมทูล พระกรุณาในหนังสือ ของข้าพระพุทธเจ้าฉบับก่อนนแล้ว ซึ่ง แม้จะได้กล่าวถึง หลกการโรงเรียน พลทหาร เรือที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็ยัง หาได้ กรายบังคมทูลกำหนดที่จะเลือกองโรงเรียนพลทหารเรือที่ ๕ แลที่ ๖ ไม่ ทรอไว้ก็ จะประสมรอยกกับการสัคที่ชน

ถ้าแม้ยังไม่เห็นที่แจ่มแจ้งอย่างไรโดยความเขลา ของข้าพระพุทธเจ้า ขอ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสอธิบายด้วยปากพร้อมกัแผนที่อกช่นหนึ่ง พระอาญา ไม่พ้นเกล้า พ้นกระหม่อม การจะควรประการใด สุกแล้วแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม.

ข้าพระพุทธเจ้า

อากาศร ขอเดชะ
นายพลเรือเอก เสนาธิการทหารเรือ

พระราชกระแสตอบเสนาธิการทหารเรือ

ลข ท ๒/๒๔๕

วังปวยไท

วันที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๕

พล กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

ลายพระหัตถ์ ท ๒/๒๔๖๕
๐๐๔๔๕

ลงวันที่ ๖ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕

ฐานทัพเรือ นั้น ทรงตามความปรารถนาของหม่อมฉันอยู่แล้ว เพราะที่ใดสั่งหวงห้าม
ก็เกินไว้ก็ด้วยความตั้งใจให้เช่นเช่นนั้น แต่เมื่อเห็นว่า ยังไม่ถึงเวลาที่จะใช้
ฐานทัพเรือ และไม่ยากให้โทษภัยกันวัน จึงได้กล่าวไว้กันว่าสำหรับเผื่อจะมีผู้
รับของฝ่ายเทศบาลจะไต่คอบไม่อนุญาต โดยอ้างเหตุว่าหม่อมฉันต้องการ เมื่อ
ขันทหารเรือจะทำการทันทันกับขึ้นคืออนุญาตให้ และได้ส่งไปยังกระทรวงมหาดไทย
แล้ว.

ราม ร.

วันที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ พล.ร.ช. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เสนาธิการทหารเรือและทำการแทนเสนาบดีกระทรวง
ทหารเรือได้เสด็จไปตรวจสถานที่ตำบลสัททีบ

เมื่อทางราชการทหารเรือได้รับพระราชทานที่แห่งนั้นแล้ว ก็ได้เริ่มทำการ
สำรวจและขุดขึ้นพื้นน้ำและสร้างสถานที่ราชการทหารเรือมาตามลำดับ โดยตั้งหน่วย
ทำการขึ้นเรียกว่า “กองโยธาสัททีบ” มี น.ท. หลวงประสิทธิ์สรพล เป็นแม่งาน
หน่วยงานนั้นขึ้นตรงต่อกรมชุมพลทหารเรือ และภายหลังต่อมากระทรวงทหารเรือได้
ติดต่อกับกระทรวงมหาดไทย ขอนักโทษพลเรือนส่งไปอยู่สัททีบเพื่อไปช่วยทำงาน
โยธาอีกด้วย

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖ น.ท. หลวงประสิทธิ์สรพล
แม่งานกองโยธาสัททีบรายงานผลการก่อสร้างว่า ได้จัดสร้างสถานที่ราชการแล้วเสร็จ
ไปแล้วก็ส่งไปนี้.-

๓. น.อ. พระยาฤทธิรุทรคำรณ รั้งเจ้ากรมยทอโยจาทหารเรือ

๔. น.อ. พระยาวิชิษล ผู้ช่วยผู้บัญชาการกรมชุมพลทหารเรือ

คณะ กรรมการ ชุคนได้ดำเนินการโดยออกไป ตรวจสถานที่ และวินิจฉัย เป็น
ศึกษาวางแผนผังการก่อสร้างต่าง ๆ แล้วทำรายงานเสนอกระทรวงทหารเรือ ส่วน
กองโยธา ก็ยื่น ผู้รั้งปฏิบัติราชการก่อสร้างตลอดมา

วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๗ กระทรวงทหารเรือได้กำหนด
เขตหวงห้ามไว้เพื่อสะดวกแก่การภายใน และได้กำหนดเขตไว้เป็น ๓ ชั้น คือ

๑. เขตชั้นใน แบ่งเป็น ๓ แปลง เป็นที่หวงห้ามเด็ดขาด เป็นที่ใช้สร้าง
โรงทหารและกิจการทหารอื่น ๆ โดยเฉพาะ

๒. เขตชั้นกลาง เป็นเขตที่อนุญาตให้ราษฎรจับจองเป็นสิทธิได้ แต่จะ
ประกอบอาชีพอย่างใดก็จะต้องได้รับอนุญาตจากทางราชการทหารเรือก่อน

๓. เขตชั้นนอก อนุญาตให้ราษฎรจับจองถือสิทธิตามระเบียบเมืองได้

ในเขตชั้นกลางและชั้นนอกทุกกล่าวนี้ ต้องจำกัดบุคคลที่อยู่ภายในบังคับ
สยาม (ไทย) เท่านั้น จึงจะเข้าอยู่อาศัยได้

วันที่ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๓ ได้เปลี่ยนชื่อ "กองโยธาสดัหีบ"
เป็น "สถานฝึกสดัหีบ" และเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกรมชุมพลทหารเรือ จึงสำเนา
หนังสือของกระทรวงทหารเรือข้างล่างนี้

ที่ ๑๕๘/๒๔๖๓
๐๖๔๐๑

แผนกปกครอง

ศาลาว่าการกระทรวงทหารเรือ

วันที่ ๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๓

ควัยกองโยธาสดัหีบ ได้ดำเนินการก่อสร้างมาจนพอจะนับว่าเป็นสถานฝึก
วิทยาการต่าง ๆ ของทหารเรือได้แล้ว สมควรที่จะเปลี่ยนนามใหม่ให้เหมาะแก่กิจการ
ที่เป็นอยู่ จึงนึ่งให้ตั้งนามใหม่ว่า "สถานฝึกสดัหีบ" ดังแค่นี้เป็นอันไป

(พระนาม) นายพลเรือเอก วุฒิชัย
เสนาบดี ฯ

วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ สถานฝึกสหทัยได้รับสถาปนาขึ้นเป็น
 “สถานทหารเรือสหทัย” เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกองทัพเรือ ตามพระราชกฤษฎีกา
 แจกส่วนราชการในกระทรวงกลาโหม ต่อมาได้ขยับเลิกสถานทหารเรือสหทัย และตั้ง
 “ฐานทัพเรือสหทัย” ขึ้นแทน ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนด
 หน้าที่ของส่วนราชการกองทัพเรือ กองบัญชาการทหารสูงสุด กระทรวงกลาโหม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗ ใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ปัจจุบัน
 ในพื้นที่สหทัยมีหน่วยราชการต่าง ๆ ตั้งอยู่หลายหน่วย คือ :

๑. ฐานทัพเรือสหทัย
๒. กรมนาวิกโยธิน
๓. กองการฝึก กองเรือยุทธการ
๔. โรงเรียนชุมพลทหารเรือ
๕. โรงเรียนพลทหาร
๖. กองบินน้อยที่ ๗ กองทัพอากาศ
๗. สนามบินอู่ตะเภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ
นาวาโท จำลอง กิจสมบัติ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ม.ค. ๑๘

